ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΗΤΟΥ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑ.

ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΤΟΥ Η

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Ἢ ΤΟΥ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑ.

XENOPHONTIS

INSTITUTIO

CYRI.

TOMIS QUATUOR.

EX EDITIONE T. HUTCHINSON.

TOM. II.

GLASGUAE:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M.DCC.LXVII.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ'.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ'.

Ὁ Μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ Ἀρμένιος, ὡς ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου τὰ παρὰ τοῦ Κύρου, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων, καὶ τὸ στράτευμα οὐ πέμπων. Καὶ τὸ μέγιστον ἐφοβεῖτο, ὅτι ὀρθήσεσθαι ἔμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος, ὡς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχεσθαι εἴη. Διὰ πάντα δὴ ταῦτα ὀκνῶν, ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων τὴν αὑτοῦ δύναμιν, ἅμα δ' ἔπεμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν, καὶ τὰς γυναῖκας, τήν τε ἑαυτοῦ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευὴν τὴν πλείστου ἀξίαν συναπέπεμπε, προπομπὸς δοὺς αὐτοῖς. Αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν κατασκεψόμενος ἔπεμπε τί πράττοι Κῦρος, ἅμα

δὲ συνέτατλε τὰς παραγινομένας τῶν Ἀρμενίων· καὶ ταχὺ παρῆσαν ἄλλοι, λέγοντες ὅτι καὶ δὴ αὐτὸς ἥκει ὁμοῦ· ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι ἔτλη εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλ' ὑπεχώρει. Ὡς δὲ τοῦτο εἶδον αὐτὸν ποιήσαντα οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἤδη ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ, βουλόμενοι τὰ ὄντα ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἑώρα διαθεόντων καὶ ἐλαυνόντων τὸ πεδίον μεσόν, ὑποπέμπων ἔλεγεν ὅτι οὐδενὶ πολέμιος εἴη τῶν μενόντων· εἰ δέ τινα φεύγοντα λήψοιτο, προηγόρευσεν ὅτι ὡς πολεμίῳ χρήσοιτο. Οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, ἦσαν δὲ οἳ ὑπεχώρουν σὺν τῷ βασιλεῖ. Ἐπεὶ δὲ οἱ σὺν ταῖς γυναιξὶ προϊόντες ἐνέπεσον εἰς τοὺς ἐν τῷ ὄρει, κραυγήν τε εὐθὺς ἐποίουν, καὶ φεύγοντες ἡλίσκοντο πολλοὶ αὐτῶν. Τέλος δὲ καὶ ὁ παῖς, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ αἱ θυγατέρες ἑάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα ἐτύγχανεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὡς ἤσθετο

τὰ γιγνόμενα, ἀπορῶν ποῖ τράποιτο, ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύγει. Ὁ δ' αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν, περιίσαλαι τὸν λόφον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάνταν πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν τῶν ὄρους καταλιπόντα ἥκειν. Τὸ μὲν δὴ στράτευμα ἠθροίζετο τῷ Κύρῳ· ὁ δὲ πέμψας πρὸς τὸν Αρμένιον κήρυκα, ἤρετο ὧδε, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Αρμένιε, πότερα βούλει αὐτῶν μένων τῷ λιμῷ καὶ τῇ δίψῃ μάχεσθαι, ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβὰς ἡμῖν διαμάχεσθαι; Απεκρίνατο ὁ Αρμένιος ὅτι οὐδετέροις βούλοιτο μάχεσθαι. Πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας ἠρώτα, Τί οὖν κάθησαι αὐτόθι, καὶ οὐ καταβαίνεις; Απορῶν, ἔφη, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. Αλλ' οὐδὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ· ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ δίκην καταβαίνειν. Τίς δ', ἔφη, ὁ δικάζων; Δηλονότι ᾧ ὁ θεὸς ἔδωκε καὶ ἄνευ δίκης σοι χρήσασθαι ὅ,τι καὶ βούλοιτο. Ενταῦθα δὴ ὁ Αρμένιος, γιγνώσκων τὴν ἀνάγκην, καταβαίνει· καὶ

ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον κἀκεῖνον καὶ τὰ ἄλλα πάντα, περιεστρατοπεδεύσατο, ὁμοῦ ἤδη πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν.

Ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ ὁ πρεσβύταλος παῖς τοῦ Ἀρμενίου, Τιγράνης, ἐξ ἀποδημίας τινὸς προσήει, ὃς καὶ σύνθηρος ποτὲ ἐγεγένητο τῷ Κύρῳ· καὶ ὡς ἤκουσε τὰ γεγενημένα, εὐθὺς πορεύεται πρὸς τὸν Κῦρον, ἧπερ εἶχεν. Ὡς δὲ εἶδε πατέρα, καὶ μητέρα, καὶ ἀδελφάς, καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγενημένους, ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. Ὁ δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐτὸν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δ' ὅτι, Εἰς καιρὸν ἥκεις, ὅπως σὺ τῆς δίκης ἀκούσῃς παρὼν τῆς ἀμφὶ τοῦ πατρός. Καὶ εὐθὺς συνεκάλει τοὺς ἡγεμόνας τούς τε τῶν Περσῶν καὶ τοὺς τῶν Μήδων· παρεκάλει δὲ καὶ εἴ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων παρῆν· καὶ τὰς γυναῖκας, ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις παρούσας, οὐκ ἀπήλασεν, ἀλλ' εἴα ἀκούειν. Ὁπότε δὲ καλῶς εἶχεν, ἦρχετο

τῦ λόγυ· καὶ, Ω Αρμένιε, ἔφη, πρῶτον μέν σοι συμβυλεύω, ἐν τῇ δίκῃ τἀληθῆ λέγειν, ἵνα σοι ἔν γε ἀπῇ τὸ εὐμισητότατον· τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι, εὖ ἴσθι ὅτι κ᾽ τῦ συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμποδὼν μάλιστα ἀνθρώποις γίγνεται. Επειτα δὲ, ἔφη, συνίσασι μέν σοι κ᾽ οἱ παῖδες κ᾽ αἱ γυναῖκες αὗται πάντα ὅσα ἔπραξας, κ᾽ Αρμενίων οἱ παρόντες· ἢν δὲ αἰσθάνωνταί σε ἄλλα ἢ τὰ γιγνόμενα λέγονλα, νομιοῦσί σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σαυτῦ πάντα τὰ ἔσχατα παθεῖν, ἢν ἐγὼ τἀληθῆ πύθωμαι. Αλλ᾽ ἐρώτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅ,τι βύλει, ὡς τἀληθῆ ἐρῦντος· τύτυ ἕνεκα κ᾽ γενέσθω ὅ,τι βύλεται. Λέγε δή μοι, ἔφη, ἐπολέμησας ποτὲ Αςυάγει τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ, κ᾽ τοῖς ἄλλοις Μήδοις; Εγωγ᾽, ἔφη. Κρατηθεὶς δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῦ, συνωμολόγησας δασμὸν οἴσειν, κ᾽ συςρατεύεσθαι ὅπυ ἐπαγγέλλοι, κ᾽ ἐρύμαλα μὴ ἔξειν; Ην ταῦτα. Νῦν ἴν διὰ τί ὅτε

τὸν δασμὸν ἀπήγαγες, οὔτε στράτευμα ἔπεμψας, ἐτείχιζές τε τὰ ἑρύματα; Καὶ ὃς ἔφη, Ἐλευθερίας ἐπεθύμουν· καλὸν γάρ μοι δοκεῖ εἶναι καὶ αὐτὸν ἐλεύθερον εἶναι, καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν. Καὶ γάρ ἐστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καλὸν μάχεσθαι, ὅπως μή ποτέ τις δοῦλος μέλλοι γενήσεσθαι· ἢν δὲ δὴ ἢ πολέμῳ κρατηθεὶς, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον δουλωθεὶς, ἐπιχειρῶν τις φαίνηται τοὺς δεσπότας ἀποστερεῖν ἑαυτοῦ, τοῦτον σὺ, πρῶτος εἰπὲ, πότερον ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ καλὰ πράττοντα τιμᾷς, ἢ ὡς ἀδικοῦντα, ἢν λάβῃς, κολάζεις; Κολάζω, ἔφη· οὐ γὰρ ἐᾷς σὺ ψεύδεσθαι. Λέγε δὴ σαφῶς, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧδε καθ' ἓν ἕκαστον· Ην ἄρχων τις τύχῃ, καὶ ἁμάρτῃ, πότερον ἐᾷς ἄρχειν, ἢ ἄλλον καθίστης ἀντ' αὐτοῦ; Ἄλλον καθίστημι, ἔφη. Τί δὲ, ἢν χρήματα πολλὰ ἔχῃ, ἐᾷς πλουτεῖν, ἢ πένητα ποιεῖς; Ἀφαιρήσομαι, ἔφη, ἃ ἂν ἔχων τυγχάνῃ. Ην δὲ καὶ

πρὸς πολεμίους αὐτὸν γιγνώσκῃς ἀφιστάμενον, τί ποιεῖς; Καταχαίνω, ἔφη· τί γὰρ δεῖ, ἐλεγχθέντα ὅτι ψεύδομαι, ἀποθανεῖν, μᾶλλον ἢ τἀληθῆ λέγοντα; Ἐνταῦθα δὴ ὁ μὲν παῖς αὐτοῦ ὡς ἤκουσε ταῦτα, περιεσπάσατο τὴν τιάραν, καὶ τοὺς πέπλους κατερρήξατο· αἱ δὲ γυναῖκες ἀναβοήσασαι ἐδρύπτοντο, ὡς οἰχομένου τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπολωλότων πάντων σφῶν ἤδη. Καὶ ὁ Κῦρος σιωπῆσαι κελεύσας, πάλιν εἶπεν, Εἶεν· τὰ μὲν δὴ σὰ δίκαια, ταῦτα, ὦ Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβουλεύεις ἐκ τούτων ποιεῖν; Ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος ἐσιώπα, ἀπορῶν πότερα συμβουλεύοι τῷ Κύρῳ καταχαίνειν ἑαυτὸν, ἢ τἀναντία διδάσκοι ὧν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. Ὁ δὲ παῖς αὐτοῦ Τιγράνης ἐπήρετο τὸν Κῦρον, Εἰπέ μοι, ὦ Κῦρε, ἔφη, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀποροῦντι ἔοικεν, ἢ συμβουλεύσω περὶ αὐτοῦ ἃ οἶμαί σοι βέλτιστα εἶναι; Καὶ ὁ Κῦρος, ἡδομένος, ὅτε συνεθήρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, σοφιστὴν

τινα αὐτῷ συνόντα καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ τοῦ Τιγράνους, πάνυ ἐπεθύμει αὐτοῦ ἀκοῦσαι, ὅ,τι ποτὲ ἐροίη· καὶ προθύμως ἐκέλευε λέγειν, ὅ,τι γινώσκοι.

Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τοῦ πατρὸς ἢ ὅσα βεβούλευται, ἢ ὅσα πέπραχε, πάνυ σοι συμβουλεύω τοῦτον μιμεῖσθαι· εἰ δέ τοι σοι δοκεῖ πάντα ἡμαρτηκέναι, συμβουλεύω σοι αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποιῶν, ἥκιστ' ἂν τὸν ἁμαρτάνοντα μιμοίμην. Ἐσω, ἔφη, ταῦτα. Κολαστέον ἄρ' ἂν εἴη, κατά γε τὸν σὸν λόγον, τὸν πατέρα· εἴπερ τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. Πότερα δ' ἡγῇ, ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ τὰς τιμωρίας ποιεῖσθαι, ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; Ἐμαυτὸν ἄρα, ἔφη, οὕτω γ' ἂν τιμωροίμην. Ἀλλὰ σὺ μέντοι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μεγάλα γ' ἂν ζημιοῖο, εἰ τοὺς σεαυτοῦ καλοκαίνοις τότε, ὁπότε σοι πλείστου ἄξιοι εἶεν κεκλῆσθαι.

Πῶς δ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείστου ἄξιοι γίγνοιντο ἄνθρωποι, ὁπότε ἀδικοῦντες ἁλίσκοιντο; Εἰ τότε, οἶμαι, σώφρονες γίγνοιντο. Δοκεῖ γάρ μοι, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν, ἄνευ μὲν σωφροσύνης οὐδ' ἄλλης ἀρετῆς οὐδὲν ὄφελος εἶναι· (τί γὰρ ἄν, ἔφη, χρήσαιτ' ἄν τις ἰσχυρῷ ἢ ἀνδρείῳ, μὴ σώφρονι, ἢ ἱππικῷ; τί δὲ, πλουσίῳ; τί δὲ, δυνάστῃ ἐν πόλει;) σὺν δὲ σωφροσύνῃ καὶ φίλος πᾶς, χρήσιμος, καὶ θεράπων πᾶς, ἀγαθός. Τοῦτο οὖν, ἔφη, λέγεις, ὡς καὶ ὁ σὸς πατὴρ ἐν τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γεγένηται. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πάθημα ἄρα σὺ λέγεις τῆς ψυχῆς εἶναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, ἢ μάθημα· ἢ γὰρ ἂν δήπου, εἴγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, παραχρῆμα ἐξ ἄφρονος σώφρων ἄν τις γένοιτο. Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅπως ἤδου καὶ ἕνα ἄνδρα δι' ἀφροσύνης μὲν ἐπιχειροῦντα κρείττονι ἑαυτοῦ μάχεσθαι, ἐπειδὰν δὲ ἡττηθῇ, εὐ-

θὺς πεπαυμένον τῆς πρὸς τοῦτον ἀφροσύνης; Πάλιν δ', ἔφη, οὔπω ἑώρακας πόλιν ἀντιτατλομένην πρὸς πόλιν ἑτέραν, ἥτις ἐπειδὰν ἡττηθῇ, παραχρῆμα ταύτῃ, ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι, πείθεσθαι θέλει; Ποίαν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ἢ σὺ τοῦ πατρὸς ἦτταν λέγων, οὕτως ἰσχυρίζῃ σεσωφρονίσθαι αὐτόν; Ἐν ᾗ, νὴ Δί', ἑαυτῷ σύοιδεν ἐλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δοῦλος δ' ὡς ἀδεπώποτε γενόμενος· ἃ δὲ ᾠήθη χρῆναι λαθεῖν, ἢ φθάσαι, ἢ ἀποδιάσασθαι, οὐδὲν τούτων ἱκανὸς γενόμενος διαπράξασθαι. Σὲ δὲ οἶδεν, ἃ μὲν ἐβουλήθης ἐξαπατῆσαι αὐτὸν, οὕτως ἐξαπατήσαντα, ὥσπερ ἄν τις τυφλοὺς ἢ κωφοὺς μὴ ὄτιοῦν φρονοῦντας ἐξαπατήσειεν· ἃ δὲ ᾠήθης λαθεῖν χρῆναι, οὕτω σὲ οἶδε λαθόντα, ὥστε ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἐχυρὰ χωρία ἀποκεῖσθαι, ταῦτα εἱρκτὰς αὐτῷ ἔλαθες προκατασκευάσας· τάχει δὲ τοσοῦτον περιεγένου αὐτοῦ, ὥστε πρόσωθεν ἔφθασας ἐλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ,

πρὶν τοῦτον τὴν παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἀθροίσασθαι. Ἐπεὶ δοκεῖ σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἧττα σωφρονίζειν ἱκανὴ εἶναι ἀνθρώπους, τὸ γνῶναι ἄλλους ἑαυτῶν βελτίονας ὄντας; Πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράνης, ἢ ὅταν μάχῃ τις ἡττηθῇ. Ὁ μὲν γὰρ ἰσχύϊ κρατηθεὶς ἔστιν ὅτε ὠήθη τὸ σῶμα ἀσκήσας ἀναμαχεῖσθαι· καὶ πόλεις γε ἄλλοσαι, συμμάχους προσλαβοῦσαι, οἴονται ἀναμαχέσασθαι ἄν· οὓς δ' ἂν βελτίους τινὲς ἑαυτῶν ἡγήσωνται, τούτοις πολλάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐθέλουσι πείθεσθαι. Σὺ, ἔφη, ἔοικας οὐκ οἴεσθαι τοὺς ὑβριστὰς γιγνώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονεστέρους· οὐδὲ τοὺς κλέπτας, τοὺς μὴ κλέπτοντας· οὐδὲ τοὺς ψευδομένους, τοὺς ἀληθῆ λέγοντας· οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας, τοὺς τὰ δίκαια ποιοῦντας· οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι καὶ νῦν ὁ σὸς πατὴρ ἐψεύσατο, καὶ οὐκ ἐξημπέδου τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς οὐδ' ὁτιοῦν ὧν Ἀστυάγης συνέθετο παραβαίνομεν; Ἀλλ'

οὐδ' ἐγὼ τοῦτο λέγω, ὡς τὸ γνῶναι μόνον τοὺς βελτίονας, σωφρονίζει, ἄνευ τοῦ δίκην διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων, ὥσπερ ὁ ἐμὸς νῦν πατὴρ δίδωσιν. Αλλ' ἔφη ὁ Κῦρος, ὅ γε σὸς πατὴρ πέπονθε μὲν οὐδ' ὁτιοῦν οὔπω κακόν· φοβεῖται μέν τοι εὖ οἶδ' ὅτι μὴ πάντα τὰ ἔσχατα πάθῃ. Οἴει ἄν τι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον καταδουλοῦσθαι ἀνθρώπους τοῦ ἰσχυροῦ φόβου; Οὐκ οἶσθ' ὅτι οἱ μὲν, τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσματι νομιζομένῳ, σιδήρῳ παιόμενοι, ὅμως ἐθέλουσι, καὶ πάλιν μάχεσθαι τοῖς αὐτοῖς; οὓς δ' ἂν σφόδρα φοβηθῶσιν ἄνθρωποι, τούτοις οὐδὲ παραμυθουμένοις ἀντιβλέπειν δύνανται; Λέγεις σὺ, ἔφη, ὡς ὁ φόβος τοῦ ἔργου κακοῦσθαι μᾶλλον κολάζει τοὺς ἀνθρώπους; Καὶ σύ γε, ἔφη, οἶσθα ὅτι ἀληθῆ λέγω· ἐπίσασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φοβούμενοι μὴ φύγωσι πατρίδα, καὶ οἱ μέλλοντες μάχεσθαι, δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν, ἀθύμως διάγουσι· καὶ οἱ πλέοντες, μὴ ναυαγήσωσι, καὶ οἱ δουλεί-

αν καὶ δεσμὸν φοβούμενοι, οἵτοι μὲν ὅτε σίτου, ἢ θ' ὕπνου δύνανται τυγχάνειν διὰ τὸν φόβον· οἱ δὲ ἤδη μὲν φυγάδες, ἤδη δ' ἠτιμένοι, ἤδη δὲ δουλεύοντες ἔστιν ὅτε δύνανται μᾶλλον τῶν εὐδαιμόνων ἐσθίειν τε καὶ καθεύδειν. Ἔτι δὲ φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε, οἷον φόρημα ὁ φόβος· ἔνιοι γὰρ φοβούμενοι μὴ ληφθέντες ἀποθάνωσι, προαποθνήσκουσιν ὑπὸ τοῦ φόβου· οἱ μὲν, ῥιπτοῦντες ἑαυτούς· οἱ δὲ, ἀπαγχόμενοι· οἱ δὲ, ἀποσφαττόμενοι· οὕτω πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μάλιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. Τὸν δ' ἐμὸν πατέρα, ἔφη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, ὃς οὐ μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμοῦ, καὶ περὶ γυναικὸς, καὶ περὶ πάντων τῶν τέκνων δουλείας φοβεῖται; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ νῦν μὲν ἔμοιγε οὐδὲν ἄπιστον οὕτω τοῦτον διακεῖσθαι· δοκεῖ μέντοι μοι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι, καὶ εὐτυχοῦντα ἐξευρίσαι, καὶ πλαίσαντα ταχὺ πῆξαι· καὶ ἀνεθέντα, πάλιν αὖ μέγα

φρονῆσαι, καὶ πάλιν αὖ πράγματα παρα-
χεῖν. Αλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε,
ἔχει μὲν προφάσεις τὰ ἡμέτερα ἁμαρτή-
ματα, ὥστε ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἔξεστι δέ σοι καὶ
φρόνια ἐντειχίζειν, καὶ τὰ ἐχυρὰ κατέ-
χειν, καὶ ἄλλο ὅ,τι ἂν βούλῃ πιστὸν λαμ-
βάνειν. Καὶ μέντοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἔξεις
οὐδέν τι τούτοις μέγα λυπουμένους· μεμνησό-
μεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἴτιοί ἐσμεν.
Εἰ δέ τινι τῶν ἀναμαρτήτων παραδιδοὺς
τὴν ἀρχὴν, ἀπιστῶν αὐτὸς φανείης, ὅρα
μὴ ἅμα τε εὖ ποιήσῃς, καὶ ἅμα ὑ φίλον
νομίσωσί σε. Εἰ δ' αὖ φυλατόμενος τὸ
ἀπεχθάνεσθαι, μὴ ἐπιθῇς αὐτοῖς ζυγὰ
τοῦ μὴ ὑβρίσαι, ὅρα μὴ ἐκείνους αὖ δείσῃ
σε σωφρονίζειν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς νῦν
ἐδέησεν. Αλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη,
τοιούτοις μὲν ἔγωγε ὑπηρέταις, οὓς εἰδείην
ἀνάγκῃ ὑπηρετοῦντας, ἀηδῶς ἄν μοι δοκῶ
χρῆσθαι· οὓς δὲ γιγνώσκειν δοκοίην ὅτι εὐ-
νοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβά-

νοιεν, τούτους ἂν μοι δοκῶ καὶ ἁμαρτάνοντας ῥᾷον φέρειν, ἢ τοὺς μισοῦντας μὲν, ἔκπλεω δὲ πάντα ἀνάγκη διαπονουμένους. Καὶ ὁ Τιγράνης πρὸς ταῦτα, Φιλίαν δ', ἔφη, παρὰ τίνων ἄν ποτε λάβοις τοσαύτην, ὅσην σοι παρ' ἡμῶν ἔξεστι κτήσασθαι νῦν; Παρ' ἐκείνων οἶμαι, ἔφη, παρὰ τῶν μηδεπώποτε ὕστω πολεμίων γεγενημένων· εἰ ἐθέλοιμι εὐεργετεῖν αὐτούς, ὥσπερ σὺ κελεύεις με νῦν εὐεργετεῖν ὑμᾶς. Η καὶ δύναιο ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ παρόντι εὑρεῖν νῦν ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσαπερ τῷ ἐμῷ πατρί; Αὐτίκα, ἔφη, ἤν τινα ἐᾷς ζῆν τῶν σὲ μηδὲν ἠδικηκότων, τίνα σοι τούτου χάριν οἴει αὐτὸν εἶσεσθαι; τί δὲ; ἂν αὐτοῦ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ, τίς σε τούτου ἕνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων προσήκειν ἑαυτῷ ἀφαιρεθῆναι; τὴν δ' Αρμενίων βασιλείαν εἰ μὴ ἔξει, οἶδά τινα λυπούμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς; ὑκῶν καὶ τοῦτο, ἔφη, δῆλον, ὅτι ὁ μάλιστα λυπούμενος εἰ

μὴ βασιλεὺς εἴη, οὗτος ἢ λαβὼν τὴν ἀρχὴν, μεγίστην ἂν σοι χάριν εἰδείη. Εἰ δέ τι σοι, ἔφη, μέλει ἢ τοῦ ὡς ἥκιστα τεταραγμένα τάδε καταλιπεῖν ὅταν ἀπίῃς, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἴει ῥᾳδιεστέρως ἔχειν τὰ ἐνθάδε, καινῆς γενομένης ἀρχῆς, ἢ τῆς εἰωθυίας καταμενούσης· εἰ δέ τι σοι μέλει ἢ τοῦ ὡς πλείστην στρατιὰν ἐξάγειν, τίνα ἂν οἴει μᾶλλον ἐξετάσαι ταύτην ὀρθῶς τοῦ πολλάκις αὐτῇ κεχρημένου; εἰ δὲ ἢ χρημάτων δεήσῃ, τίνας ἂν ταῦτα νομίζεις ἐκπορίσαι κρεῖττον τοῦ ἢ εἰδότος ἢ ἔχοντος πάντα τὰ ὄντα; Ὦ γαθὲ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν, σαυτὸν ζημιώσῃς πλείω ἢ ὁ πατὴρ ἠδυνήθη σε βλάψαι. Ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν·

Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούων ὑπερήδετο, ὅτι ἐνόμιζε περαίνεσθαι πάντα αὐτῷ, ὅσαπερ ὑπέσχετο Κυαξάρει πράξειν· ἐμέμνητο γὰρ εἰπὼν ὅτι ἢ φίλον οἴοιτο μᾶλλον αὐτὸν ἢ πρόσθεν ποιήσειν. Ἐκ τούτου δὴ τὸν

Αρμένιον ἐρωτᾷ, Ην δὲ δὴ ταῦτα πείθωμαι ὑμῖν, λέγε μοι σὺ, ἔφη, ὦ Αρμένιε, πόσην μοι στρατιὰν συμπέμψεις, πόσα δὲ χρήματα συμβαλῇ εἰς τὸν πόλεμον; Πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Αρμένιος, Οὐδὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχω ἁπλούστερον εἰπεῖν, οὐδὲ δικαιότερον, ἢ δεῖξαι μὲν ἐμὲ πᾶσαν τὴν δύναμιν τὴν οὖσαν, σὲ δὲ ἰδόντα, ὅσην μὲν ἄν σοι δοκῇ στρατιὰν ἄγειν, τὴν δὲ καταλιπεῖν, τῆς χώρας φυλακήν. Ὡσαύτως δὲ περὶ χρημάτων, δηλῶσαι μὲν ἐμὲ δίκαιόν σοι πάντα τὰ ὄντα· σὲ δὲ τούτων αὐτῶν γνόντα ὁπόσα τε ἂν βούλῃ φέρεσθαι, καὶ ὁπόσα ἂν βούλῃ καταλιπεῖν. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ιθι, δεῖξόν μοι ὁπόση σοι δύναμίς ἐστι, λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα. Ενταῦθα δὴ λέγει ὁ Αρμένιος, Ἱππεῖς μὲν τοίνυν τῶν Αρμενίων εἰσὶν εἰς ὀκτακισχιλίους, πεζοὶ δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας· χρήματα δ', ἔφη, σὺν τοῖς θησαυροῖς, οἷς ὁ πατὴρ κατέλιπεν, ἔστιν, εἰς ἀργύριον λο-

γιαθέντα, τάλαντα πλείω τῶν τριχιλίων. Καὶ ὁ Κῦρος ὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ' εἶπε, Τῆς μὲν τοίνυν στρατιᾶς, ἐπεί σοι, ἔφη, οἱ ὅμοροι Χαλδαῖοι πολεμῶσι, τὰς ἡμίσεις μοι σύμπεμπε· τῶν δὲ χρημάτων, ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα ταλάντων, ὧν ἔφερες δασμὸν, διπλασίονα Κυαξάρει ἀπόδος, ὅτι ἔλιπες τὴν φοράν· ἐμοὶ δ', ἔφη, ἄλλα ἑκατὸν δάνεισον· ἐγὼ δέ σοι ὑπισχνοῦμαι, ἂν θεὸς εὖ διδῷ, ἀνθ' ὧν ἂν ἐμοὶ δανείσῃς, ἢ ἄλλα πλείονος ἄξια εὐεργετήσειν, ἢ τὰ χρήματα ἀπαριθμήσειν, ἢν δύνωμαι· ἢν δὲ μὴ δύνωμαι, ἀδύνατος ἂν φανοίμην, οἶμαι, ἄδικος ὤν· ὐκ ἂν δικαίως χρινοίμην. Καὶ ὁ Αρμένιος, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦρε, μὴ ὕτω λέγε· εἰ δὲ μὴ, ὐ θαῤῥοῦντά με ἕξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη, ἃ ἂν καλαλίπῃς, μηδὲν ἧττον σὰ εἶναι ὧν ἂν ἔχων ἀπίῃς. Εἶεν, ἔφη ὁ Κῦρος· ὥστε δὲ τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν, πόσα ἂν μοι χρήματα δῴης; Ὁπόσα ἂν δύναμην,

ἔφη. Τί δὲ ὥστε τὰς παῖδας; Καὶ ἀντὶ τούτων, ἔφη, ὁπόσα ἂν δυναίμην. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ταῦτα μὲν ἤδη διπλάσια τῶν ὄντων. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον μοι ὁπόσου ἂν πρίαιο, ὥστε τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν. (Ὁ δὲ ἐτύγχανε νεόγαμός τε ὢν, καὶ ὑπερφιλῶν τὴν γυναῖκα.) Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, κἂν τῆς ψυχῆς πριαίμην, ὥστε μήποτε λατρεῦσαι ταύτην. Σὺ μὲν τοίνυν, ἔφη, ἀπάγου τὴν σήν· ὐδὲ γὰρ εἰλῆφθαι ἔγωγε αἰχμάλωτον ταύτην νομίζω, σῦ γε μὴ πώποτε φυγόντος ἡμᾶς. Καὶ σὺ δὲ, ὦ Αρμένιε, ἀπάγου τήν τε γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας, μηδὲν αὐτῶν καταθείς· ἵνα εἰδῶσιν ὅτι ἐλεύθεροι πρός σε ἀπέρχονται. Καὶ νῦν μὲν, ἔφη, δειπνεῖτε παρ' ἡμῖν· δειπνήσαντες δὲ ἀπελαύνετε ὅπου ὑμῖν θυμός. Οὕτω δὴ κατέμειναν.

Διασκηνούντων δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον, ἐπήρετο ὁ Κῦρος, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Τι-

γράνη, πῦ δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀνὴρ, ὃς συνεθήρα ἡμῖν· καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαυμάζειν αὐτόν. Οὐ γὰρ, ἔφη, ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὑτοσὶ ὁ ἐμὸς πατήρ; Τί λαβὼν ἀδικοῦντα; Διαφθείρειν αὐτὸν ἔφη ἐμέ. Καίτοι, ὦ Κῦρε, ὕτω καλὸς κἀγαθὸς ἦν ἐκεῖνος, ὡς καὶ ὅτε ἀποθνήσκειν ἔμελλε, προσκαλέσας με εἶπε, Μή τι σὺ, ὦ Τιγράνη, ἔφη, ὅτι ἀποκτενεῖ με, χαλεπήνῃς τῷ πατρί· ὐ γὰρ κακονοίᾳ τινὶ τῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀγνοίᾳ· ὁπόσα δὲ ἀγνοίᾳ ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνυσι, πάντα ἀκύσια ταῦτ' ἔγωγε νομίζω. Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐπὶ τύτοις εἶπε, Φεῦ τῦ ἀνδρός. Ὁ δὲ Αρμένιος ἔλεξεν ὕτως, Ω Κῦρε, ὐδ' οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναιξὶ λαμβάνοντες συνόντας ἀλλοτρίους ἄνδρας, ὐ τῦτο αὐτιώμενοι αὐτὺς καταχτείνουσιν ὡς ἀφρονεςέρας ποιῦντας τὰς γυναῖκας· ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι αὐτὺς τὴν πρὸς ἑαυτὺς φιλίαν, διὰ τῦτο ὡς πολεμίοις αὐτοῖς χρῶνται. Καὶ ἐγὼ

ἐκείνῳ, ἔφη, ἐφθόνησα, ὅτι μοι ἐδόκει τὸν ἐμὸν υἱὸν ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θαυμάζειν ἢ ἐμέ. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἀνθρώπινά μοι δοκεῖς ἁμαρτεῖν· καὶ σὺ, ὦ Τιγράνη, συγγίνωσκε τῷ πατρί. Τότε μὲν δὴ τοιαῦτα διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ συναλλαγῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἁρμαμάξας σὺν ταῖς γυναιξὶν, ἀπήλαυνον εὐφραινόμενοι.

Ἐπεὶ δ' ἦλθον οἴκαδε, ἔλεγον τοῦ Κύρου ὁ μέν τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν πραότητα, ὁ δέ τις καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. Ἐνθα δὴ ὁ Τιγράνης ἐπήρετο τὴν γυναῖκα, Καί σοι, ἔφη, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐκεῖνον ἐθεώμην. Ἀλλὰ τίνα μήν; ἔφη ὁ Τιγράνης. Τὸν εἰπόντα, νὴ Δία, ὡς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἂν πρίαιτο, ὥστε μή με δουλεύειν. Τότε μὲν δὴ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐκ τοιούτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλοις.

Τῇ δ' ὑσεραίᾳ ὁ Αρμένιος Κύρῳ μὲν καὶ τῇ στρατιᾷ πάσῃ ξένια ἔπεμπε· προεῖπε δὲ τοῖς ἑαυτοῦ, ὅς δεήσοι στρατεύεσθαι, εἰς τρίτην ἡμέραν παρεῖναι· τὰ δὲ χρήματα ὧν εἶπεν ὁ Κῦρος διπλάσια ἀπηρίθμησεν. Ὁ δὲ Κῦρος, ὅσα εἶπε λαβών, τὰ ἄλλα ἔπεμψεν· ἤρετο δὲ πότερος ἕσαι ὁ τὸ στράτευμα ἄγων, ὁ παῖς, ἢ αὐτός. Εἰπέτην δὲ ἅμα, ὁ μὲν πατὴρ ἔφη, Ὁπότερον ἂν σὺ κελεύῃς· ὁ δὲ παῖς ἔφη, Ἐγὼ μὲν οὐκ ἀπολείψομαί σου, ὦ Κῦρε, οὐδ' ἂν σκευοφόρον με δέῃ σοι συνακολουθεῖν. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπε, Καὶ ἐπὶ πόσῳ ἂν ἐθέλοις, ἔφη, τὴν γυναῖκά σου ἀκοῦσαι, ὅτι σκευοφορεῖς; Αλλ' ὅδ', ἔφη, ἀκούειν δεήσει αὐτήν· ἄξω γάρ· ὥστε ὁρᾶν ἐξέσαι αὐτῇ ὅ,τι ἂν ἐγὼ πράττω. Ὥρα ἂν, ἔφη, συσκευάζεσθαι ὑμῖν εἴη. Νόμιζε, ἔφη, συνεσκευασμένους παρέσεσθαι ὅ,τι ἂν ὁ πατὴρ δῷ. Τότε μὲν δὴ ξενισθέντες οἱ στρατιῶται ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ λαβὼν ὁ Κῦρος τὸν Τιγράνην, καὶ τῶν Μήδων ἱππέων τοὺς κρατίστους, καὶ τῶν ἑαυτοῦ φίλων ὁπόσους καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελαύνων τὴν χώραν κατεθεᾶτο, σκοπῶν ἥ τειχισθείη φρούριον. Καὶ ἐπ' ἄκρον τι ἐλθὼν, ἐπηρώτα τὸν Τιγράνην, ποῖα ἂν εἴη τῶν ὀρέων ὁπόθεν οἱ Χαλδαῖοι καταθέοντες λῃΐζονται. Καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυεν. Ὁ δὲ πάλιν ἤρετο, Νῦν δὲ ταῦτα τὰ ὄρη ἔρημά ἐστιν; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, ἀλλ' ἀεὶ σκοποί εἰσιν ἐκείνων, οἳ σημαίνουσι τοῖς ἄλλοις ὅ,τι ἂν ὁρῶσι. Τί δ' ἂν, ἔφη, ποιοῦσιν, ἐπὰν ἅλωνται; Βοηθοῦσιν, ἔφη, ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὡς ἂν ἕκαστος δύνηται. Ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἠκηκόει· σκοπῶν δὲ κατενόει πολλὴν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις ἔρημον καὶ ἀργὸν οὖσαν διὰ τὸν πόλεμον. Καὶ τότε μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ αὐτός τε ὁ Τιγράνης παρῆν συνεσκευασμένος· καὶ εἰς τετρα-

χιχιλίους ἱππεῖς συνελέγοντο αὐτῷ, καὶ τοξόται εἰς τὰς μυρίας, καὶ πελτασταὶ ἄλλοι τοσοῦτοι. Ὁ δὲ Κῦρος, ἐν ᾧ συνελέγοντο, ἐθύετο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ ἱερὰ αὐτῷ, συνεκάλεσε τούς τε τῶν Περσῶν ἡγεμόνας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων. Επεὶ δὲ ὁμοῦ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε·

" Ανδρες φίλοι, ἔστι μὲν τὰ ὄρη ταῦ-
" τα, ἃ ὁρῶμεν, Χαλδαίων· εἰ δὲ ταῦ-
" τα καταλάβοιμεν, καὶ ἐπ' ἄκρῳ γένοιτο
" τὸ ἡμέτερον φρούριον, σωφρονεῖν ἀνάγκη
" ἂν εἴη πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀμφοτέροις, τοῖς
" τε Αρμενίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. Τὰ
" μὲν οὖν ἱερὰ καλὰ ἡμῖν· ἀνθρωπίνη δὲ
" προθυμία εἰς τὸ πραχθῆναι ταῦτα
" οὐδὲν οὕτω μέγα σύμμαχον ἂν γένοιτο
" ὡς τάχος. Ην γὰρ φθάσωμεν πρὶν τοὺς
" πολεμίους συλλεγῆναι ἀναβάντες, ἢ
" παντάπασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ
" ἄκρον, ἢ ὀλίγοις τε καὶ ἀσθενέσι χρησαί-
" μεθα ἂν πολεμίοις. Τῶν οὖν πόνων οὐ-

" δεὶς ῥάων, ὐδὲ ἀκινδυνώτερος, ἔφη, ἐςὶ
" τῦ νῦν καρτερῆσαι σπεύδοντας. Ιτε ὖν
" ἐπὶ τὰ ὅπλα. Καὶ ὑμεῖς μὲν, ὦ Μή-
" δοι, ἐν ἀριςερᾷ ἡμῶν πορεύεσθε· ὑμεῖς
" δὲ, ὦ Αρμένιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις ἐν δεξιᾷ,
" οἱ δὲ ἡμίσεις ἔμπροσθεν ἡμῶν ἡγεῖσθε·
" ὑμεῖς δὲ, ὦ ἱππεῖς, ὅπισθεν ἕπεσθε,
" διακελευόμενοι κ᾽ ὠθῦντες ἄνω ἡμᾶς· ἢν
" δέ τις μαλακύνηται, μὴ ἐπιτρέπετε."
Ταῦτ᾽ εἰπὼν ὁ Κῦρος, ἡγεῖτο, ὀρθίους
ποιησάμενος τὺς λόχυς. Οἱ δὲ Χαλδαῖοι,
ὡς ἔγνωσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω ὖσαν, εὐθὺς ἐσή-
μαινόν τε τοῖς ἑαυτῶν, κ᾽ συνεβόων ἀλλή-
λοις, κ᾽ συνηθροίζοντο. Ὁ δὲ Κῦρος πα-
ρηγγύα, Ανδρες Πέρσαι, ἡμῖν σημαίνουσι
σπεύδειν. Ην γὰρ φθάσωμεν ἄνω γενόμε-
νοι, ὐδὲν τὰ τῶν πολεμίων δυνήσεται.

Εἶχον δὲ οἱ Χαλδαῖοι γέρρα τε καὶ
παλτὰ δύο· κ᾽ πολεμικώτατοι δὲ λέγον-
ται ὖτοι τῶν περὶ ἐκείνην τὴν χώραν εἶ-
ναι· κ᾽ μιᾷ ςρατεύονται, ὁπόταν τὶς

αὐτῶν δέηται, διὰ τὸ πολεμικώτατοι καὶ πένητες εἶναι· καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινή τέ ἐστι καὶ ὀλίγη ἡ τὰ χρήματα ἔχουσα. Ὡς δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον τῶν ἄκρων, ὁ Τιγράνης σὺν τῷ Κύρῳ πορευόμενος εἶπεν, Ω Κῦρε, ἆρ' οἶδ', ἔφη, ὅτι αὐτούς ἡμᾶς αὐτίκα μάλα δεήσει μάχεσθαι; ὡς οἵ γε Αρμένιοι οὐ μὴ δέξωνται τοὺς πολεμίους. Καὶ ὁ Κῦρος εἰπὼν ὅτι εἰδείη τοῦτο, παρηγγύησε τοῖς Πέρσαις παρασκευάζεσθαι, ὡς αὐτίκα δεῆσον ἐπιδιώκειν, ἐπειδὰν ὑπάγωσι τοὺς πολεμίους ὑποφεύγοντες οἱ Αρμένιοι, ὥς' ἐγγὺς ἡμῖν γενέσθαι. Οὕτω δὴ ἡγοῦντο μὲν οἱ Αρμένιοι· τῶν δὲ Χαλδαίων οἱ παρόντες, ὡς ἐπλησίαζον οἱ Αρμένιοι, ταχὺ ἀλαλάξαντες ἔθεον, ὥσπερ εἰώθασιν, ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ Αρμένιοι, ὥσπερ εἰώθεσαν, οὐκ ἐδέχοντο. Ὡς δὲ διώκοντες οἱ Χαλδαῖοι εἶδον ἐναντίους μαχαιροφόρους ἱεμένους ἄνω, οἱ μέν τινες αὐτοῖς πε-

λάσαντες ταχὺ ἀπέθνησκον, οἱ δ' ἔφευγον, οἱ δέ τινες καὶ ἑάλωσαν αὐτῶν. Ταχὺ δὲ εἴχετο τὰ ἄκρα. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον, καθεώρων τε τῶν Χαλδαίων τὰς οἰκήσεις, καὶ ἠθάνοντο φεύγοντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκήσεων. Ὁ δὲ Κῦρος, ὡς πάντες οἱ στρατιῶται ὁμοῦ ἐγένοντο, ἀρισποιῆσαι παρήγγειλεν. Ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, καταμαθὼν ἔνθα σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν Χαλδαίων ἐρυμνόν τε ὂν καὶ ἔνυδρον, εὐθὺς ἐτείχιζε φρούριον· καὶ τὸν Τιγράνην ἐκέλευσε πέμπειν ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ κελεύειν παραγενέσθαι ἔχοντα ὁπόσοι εἶεν τέκτονές τε καὶ λιθοδόμοι. Ἐπὶ μὲν δὴ τὸν Ἀρμένιον ᾤχετο ἄγγελος· ὁ δὲ Κῦρος τοῖς παροῦσιν ἐτείχιζεν.

Ἐν δὲ τούτῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους δεδεμένους, τοὺς δέ τινας καὶ τετρωμένους. Ὡς δὲ εἶδεν, εὐθὺς λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς δεδεμένους, τοὺς δὲ τετρωμένους, ἰατροὺς καλέσας, θεραπεύειν

ἐκέλευσεν. Ἔπειτα ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις, ὅτι ἂν ἦκοι ἄγων ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους, ἄγων πολεμεῖν δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην ποιῆσαι βουλόμενος Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις. Πρὶν μὲν γὰρ ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, οἶδ' ὅτι οὐδὲν ἐδεῖσθε εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφαλῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἤγετε καὶ ἐφέρετε· νῦν δ' ὁρᾶτε δὴ ἐν οἵῳ ἐστέ. Ἐγὼ γὰρ ἀφίημι ὑμᾶς οἴκαδε τοὺς εἰλημμένους, καὶ δίδωμι ὑμῖν σὺν τοῖς ἄλλοις Χαλδαίοις βουλεύσασθαι, εἴτε βούλεσθε πολεμεῖν ἡμῖν, εἴτε φίλοι εἶναι. Κἂν μὲν πόλεμον αἱρῆσθε, μηκέτι ἥξετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων, εἰ σωφρονεῖτε· ἢν δὲ εἰρήνης δοκῆτε δεῖσθαι, ἄνευ ὅπλων ἥξετε· ὡς δὲ καλῶς ἕξει τὰ ὑμέτερα, ἢν φίλοι γένησθε, ἐμοὶ μελήσει. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ μὲν ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσάμενοι τὸν Κῦρον, ᾤχοντο οἴκαδε.

Ὁ δὲ Ἀρμένιος ὡς ἤκουσε τήν τε κλῆσιν

τῦ Κύρυ, καὶ τὴν πρᾶξιν, λαβὼν τὺς τέκτονας καὶ τἄλλα, ὅσων ᾤετο δεῖν, ἦκε πρὸς τὸν Κῦρον ὡς ἐδύνατο τάχιστα. Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν, Ω Κῦρε, ὡς ὀλίγα δυνάμενοι προορᾶν ἄνθρωποι περὶ τῦ μέλλονλος, πολλὰ ἐπιχειρῦμεν πράττειν. Νῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ ἐλευθερίαν μὲν μηχανᾶσθαι ἐπιχειρήσας, δῆλος, ὡς ὐδεπώποτε, ἐγενόμην· ἐπεὶ δ' ἐάλωμεν, σαφῶς ἀπολωλέναι νομίσαντες, νῦν ἀναφαινόμεθα σεσωσμένοι, ὡς οὐδεπώποτε. Οἳ γὰρ οὐδεπώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ ἡμᾶς ποιῦντες, νῦν ὁρῶ τύτυς ἔχονλας ὥσπερ ἐγὼ ἠὐχόμην. Καὶ τῦτο ἐπίσω, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅτι ἐγὼ, ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τύτων τῶν ἄκρων, πολλαπλάσια ἂν ἔδωκα χρήματα ὧν σὺ νῦν ἔχεις παρ' ἐμῦ· καὶ ἃ ὑπισχνῦ ποιήσειν ἀγαθὰ ἡμᾶς, ὅτ' ἐλάμβανες τὰ χρήματα, ἀποτετέλεσαί σοι ἤδη· ὥστε κ) προσοφείλοντές σοι ἄλλας χάριτας ἀναπεφήναμεν,

ἃς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοί ἐσμεν, αἰσχυνοίμεθ' ἄν σοι μὴ ἀποδιδόναι· ὥ καὶ ἀποδιδόντες, οὐδὲν ἄξιον οὐδ' ὅτω πρὸς εὐεργέτην καταλαμβανόμεθα τοσοῦτον ποιοῦντες. Ὁ μὲν Αρμένιος ταῦτ' ἔλεξεν·

Οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἦκον δεόμενοι τοῦ Κύρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο αὐτούς, Αλλο τι, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἢ τούτου γε ἕνεκα, εἰρήνης νῦν ἐπιθυμεῖτε, ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον δύνασθαι ζῆν, εἰρήνης γινομένης, ἢ πολεμοῦντες; ἐπεὶ ἡμεῖς τ' ἄκρα ἔχομεν. Εφασαν οἱ Χαλδαῖοι. Καὶ ὅς, Τί οὖν, ἔφη, εἰ καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσγένοιτο διὰ τὴν εἰρήνην; Ετι ἄν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραινοίμεθα. Αλλο τι οὖν, ἔφη, ἢ διὰ τὸ γῆς σπανίζειν ἀγαθῆς, νῦν πένητες νομίζετ' εἶναι; Συνέφασαν καὶ τοῦτο. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, βούλοισθ' ἄν ἀποτελοῦντες ὅσα περ οἱ ἄλλοι Αρμένιοι, ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς Αρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι ὁπόσην ἄν βού-

λησθε; Εφασαν οἱ Χαλδαῖοι, Εἰ πιςεύοιμεν μὴ ἀδικήσεσθαι. Τί δε σὺ, ἔφη, ὦ Αρμένιε; βέλοιο ἂν τὴν νῦν ἀργὸν οὖσαν γῆν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ νομιζόμενα παρά σοι ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζόμενοι; Εφη ὁ Αρμένιος πολλοῦ ἂν τοῦτο πρίασθαι· πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὴν πρόσοδον. Τί δ' ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι; ἐπεὶ ὅρη ἀγαθὰ ἔχετε, ἐθέλοιτ' ἂν ἐᾶν νέμειν ταῦτα τοῖς Αρμενίοις, εἰ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν; Εφασαν οἱ Χαλδαῖοι· πολλὰ γὰρ ἂν ὠφελεῖσθαι, οὐδὲν πονοῦντας. Σὺ δὲ, ἔφη, ὦ Αρμένιε, ἐθέλοις ἂν ταῖς τούτων νομαῖς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις, μικρὰ ὠφελῶν Χαλδαίους, πολὺ πλείω ὠφεληθήσεσθαι; Καὶ σφόδρα ἄν, ἔφη, εἴπερ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. Οὐκοῦν, ἔφη, ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε, εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; Εφη ὁ Αρμένιος. Αλλὰ μὰ Δί', ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, οὐκ ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐργαζοίμεθα

μὴ ὅτι τὴν τούτων, ἀλλ' οὐδ' ἂν τὴν ἡμετέραν, εἰ οὗτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν. Εἰ δ' ὑμῖν ἄν, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; Οὕτως ἄν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀρμένιος, οὐκ ἂν ἡμῖν νῦν καλῶς ἔχοι, εἰ ὅτοι παραλήψονται πάλιν τὰ ἄκρα, ἄλλως τε καὶ τετειχισμένα. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐτωσὶ τοίνυν ἐγὼ ποιήσω, ἔφη· οὐδετέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλὰ ἡμεῖς φυλάξομεν αὐτά· κἂν ἀδικῶσιν ὑμῶν ὁποτεροιῦν, σὺν τοῖς ἀδικουμένοις ἐσόμεθα ἡμεῖς.

Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα ἀμφότεροι, ἐπήνεσαν, καὶ ἔλεγον ὅτι οὕτως ἂν εἴη μόνως εἰρήνη βεβαία. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστά· καὶ ἐλευθέρους μὲν ἀμφοτέρους ἀπ' ἀλλήλων εἶναι συνετίθεντο, ἐπιγαμίας δ' εἶναι, καὶ ἐπεργασίας, καὶ ἐπινομίας· καὶ συμμαχίαν δὲ κοινὴν, εἴ τις ἀδικοίη ὁποτερουσῦν. Οὕτω μὲν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ ἔτι οὕτω διαμένουσιν αἱ τότε γενόμεναι συνθῆκαι Χαλδαίοις καὶ τῷ

τὴν Αρμενίαν ἔχοντι. Επεὶ δὲ αἱ συνθῆκαι ἐγένοντο, εὐθὺς συνετείχιζόν τε ἀμφότεροι προθύμως ὡς κοινὸν φρούριον, καὶ τὰ ἐπιτήδεια συνεισῆγον. Επεὶ δὲ ἑσπέρα προσῄει, συνδεῖπνους ἔλαβεν ἀμφοτέρους πρὸς ἑαυτὸν, ὡς φίλους ἤδη. Συνδειπνούντων δὲ εἶπέ τις τῶν Χαλδαίων ὅτι τοῖς μὲν ἄλλοις σφῶν πᾶσιν εὐκλεᾶ ταῦτα εἴη· εἰσὶ δὲ τινὲς τῶν Χαλδαίων οἳ λῃζόμενοι ζῶσι, καὶ ὃθ' ἂν ἐπίσαιντο ἐργάζεσθαι, ὃθ' ἂν δύναιντο, εἰθισμένοι ἀπὸ πολέμου βιοτεύειν· ἀεὶ γὰρ ἐλῃΐζοντο καὶ ἐμισθοφόρουν, καὶ πολλάκις μὲν παρὰ τῷ Ινδῶν βασιλεῖ, (καὶ γὰρ, ἔφασαν, πολύχρυσος ὁ ἀνὴρ) πολλάκις δὲ καὶ παρ' Αστυάγει. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Τί ἂν δ' καὶ νῦν παρ' ἐμοὶ μισθοφορῆσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω ὅσον τὶς καὶ ἄλλος πλεῖστον δήποτε ἔδωκε. Συνέφασάν οἱ, καὶ πολλούς γε ἔσεσθαι ἔλεγον τοὺς ἐθελήσοντας. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω συνωμολογεῖτο.

Ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἤκουσεν ὅτι πρὸς τὸν Ἰνδὸν πολλάκις οἱ Χαλδαῖοι ἐπορεύοντο, ἀναμνησθεὶς ὅτι ἦλθον παρ' αὐτοῦ κατασκεψόμενοι εἰς Μήδους τὰ αὐτῶν πράγματα, καὶ ὡχοντο πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως αὖ καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβούλετο μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ αὐτῷ πεπραγμένα. Ἤρξατο δ' ἂν λόγου τοιοῦδε· Ὦ Ἀρμένιε, ἔφη, καὶ ὑμεῖς οἱ Χαλδαῖοι, εἴπατέ μοι, εἴ τινα ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀποστέλλοιμι πρὸς τὸν Ἰνδὸν, συμπέμψαιτ' ἄν μοι τῶν ὑμετέρων, οἵτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν ἡγοῖντο ἄν, καὶ συμπράττοιεν ὥστε γενέσθαι ἡμῖν παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ ἃ ἐγὼ βούλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν προσγενέσθαι ἔτι ἂν βουλοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι οἷς ἂν δέῃ, καὶ τιμᾶν καὶ δωρεῖσθαι τῶν στρατευομένων τοὺς ἀξίους· τούτων μὲν δὴ ἕνεκα βούλομαι ὡς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν. Δεῖσθαι δὲ τούτων νομίζων, τῶν μὲν ὑμετέρων ἡδύ μοι φείδεσθαι· (φίλους γὰρ ὑμᾶς

ἥδη νομίζω) παρὰ δὲ τοῦ Ινδοῦ ἡδέως ἂν λάβοιμι, εἰ διδοίη. Ὁ οὖν ἄγγελος, ᾧ κελεύω ὑμᾶς ἡγεμόνας δοῦναι καὶ συμπράκτορας γενέσθαι, ἐλθὼν ἐκεῖσε, λέξει ὧδε, Επεμψέ με Κῦρος, ὦ Ινδὲ, πρός σε· φησὶ δὲ προσδεῖσθαι χρημάτων, προσδεχόμενος καὶ ἄλλην στρατιὰν οἴκοθεν ἐκ Περσῶν· (καὶ γὰρ προσδέχομαι, ἔφη) ἢν οὖν αὐτῷ πέμψῃς ὁπόσα σοι προχωρεῖ, φησὶν, ἢν θεὸς ἀγαθὸν τέλος διδῷ αὐτῷ, πειράσεσθαι ποιῆσαι, ὥστε σὲ νομίζειν καλῶς βεβουλεῦσθαι χαρισάμενον αὐτῷ. Ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμοῦ λέξει· τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμεῖς αὖ ἐπίστελλετε ὅ,τι ὑμῖν δοκεῖ συμφέρον εἶναι. Καὶ ἢν μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτοῦ, ἀφθονωτέροις χρησόμεθα· ἢν δὲ μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι ὐδεμίαν αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξέσται ἡμῖν, ἐκείνου ἕνεκα, πρὸς τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. Ταῦτ' εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τοὺς ἰόντας Αρμενίων καὶ Χαλδαίων τοιαῦ-

τα λέξειν περὶ αὐτῦ, οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πάντας ἀνθρώπυς καὶ λέγειν καὶ ἀκύειν περὶ αὐτῦ. Καὶ τότε μὲν δὴ, ὁπότε καλῶς εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκηνὴν, ἀνεπαύοντο.

Τῇ δ' ὑσεραίᾳ ὅ,τε Κῦρος ἔπεμπε τὸν ἄγγελον, ἐπισείλας ὅσαπερ ἔφη, καὶ ὁ Αρμένιος καὶ οἱ Χαλδαῖοι συνέπεμπον ὡς ἱκανωτάτυς ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπρᾶξαι καὶ εἰπεῖν περὶ Κύρυ τὰ προσήκοντα. Εκ δὲ τύτυ ὁ Κῦρος ἐπιτελέσας τὸ φρύριον καὶ φύλαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι, καὶ ἄρχοντα αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον, ὃν ᾤετο Κυαξάρει ἂν μάλιςα χαρίσασθαι, ἀπῆει συλλαβὼν τὸ ἕτερον ςράτευμα ὅσον τε ἦλθεν ἔχων καὶ ὃ παρ' Αρμενίων προσέλαβε, καὶ τὺς παρὰ Χαλδαίων, εἰς τετρακισχιλίυς, οἳ ᾤοντο καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κρείττονες εἶναι.

Ὡς δὲ κατέβη εἰς τὴν οἰκυμένην, ὐδεὶς ἔμεινεν ἔνδον Αρμενίων, ὅτε ἀνὴρ, ὅτε γυ-

νὴ, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων, ἡδόμενοι τῇ εἰρήνῃ, καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες εἴ τι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. Καὶ ὁ Ἀρμένιος τούτοις οὐκ ἤχθετο, ὅτως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἥδεσθαι τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ. Τέλος δ' ὃν ὑπήντησε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀρμενίου, τὰς θυγατέρας ἔχουσα, καὶ τὸν νεώτερον υἱόν· καὶ σὺν ἄλλοις δώροις καὶ τὸ χρυσίον ἐκόμιζεν, ὃ πρότερον οὐκ ἤθελε λαβεῖν ὁ Κῦρος. Καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν, εἶπεν, Ὑμεῖς ἐμὲ οὐ ποιήσετε μισθοῦ περιιόντα εὐεργετεῖν· ἀλλὰ σὺ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα ἃ φέρεις, ἄπιθι, καὶ τῷ Ἀρμενίῳ μηκέτι δὸς αὐτὰ κατορύξαι· ἔπεμψον δὲ τὸν σὸν υἱὸν ὡς κάλλιστα ἀπ' αὐτῶν κατασκευάσασα ἐπὶ τὴν στρατείαν· ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαυτῇ, καὶ τῷ ἀνδρὶ, καὶ ταῖς θυγατράσι, καὶ τοῖς υἱοῖς ὅ,τι κεκλημένοι καὶ κεκοσμημένοι κάλλιον καὶ ἥδιον τὸν αἰῶνα διάξετε· εἰς δὲ τὴν γῆν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ,

καταχρύπλειν. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν παρήλαυνεν· ὁ δὲ Αρμένιος συμπρόπεμπε, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, ἀνακαλοῦντες τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν. Καὶ ταῦτ' ἐποίουν, ἕως ἐκ τῆς χώρας ἐξέπεμψαν. Συναπέστειλε δὲ αὐτῷ ὁ Αρμένιος καὶ στρατιὰν πλείονα, ὡς εἰρήνης οὔσης. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος ἀπῆει κεχρηματισμένος, οὐχ ἃ ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείονα τούτων ἑτοιμασάμενος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν ὁπότε δέοιτο. Καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν τοῖς μεθορίοις. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸ μὲν στράτευμα καὶ τὰ χρήματα ἔπεμψε πρὸς Κυαξάρην, (ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὥσπερ ἔφησεν·) αὐτὸς δὲ σὺν Τιγράνῃ καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἐθήρα ὅπου ἐπιτυγχάνοιεν θηρίοις, καὶ εὐφραίνετο. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς Μήδους, τὰ χρήματα ἔδωκε τοῖς ἑαυτῷ ταξιάρχοις, ὅσα ἐδόκει ἑκάστῳ ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν

εἴ τινας ἄγαιντο τῶν ὑφ' ἑαυτούς· ἐνόμιζε γὰρ, εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιέπαινον ποιήσειε, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἔχειν. Καὶ αὐτὸς δὲ, εἴτι πῦ καλὸν ἴδοι εἰς τὴν στρατιὰν, τοῦτο κτώμενος ἐδωρεῖτο τοῖς ἀξιωτάτοις· νομίζων, ὅ,τι καλὸν κἀγαθὸν ἔχοι τὸ στράτευμα, τούτοις ἅπασιν αὐτὸς κεκοσμῆσθαι. Ἡνίκα δὲ αὐτοῖς διεδίδου ὧν ἔλαβεν, ἔλεξεν ὧδέ πως εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιαρχῶν, καὶ λοχαγῶν, καὶ πάντων ὅς ἐτίμα·

" Ανδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐφροσύνη
" τις νῦν παρεῖναι, καὶ ὅτι εὐπορία τις
" προσγεγένηται, καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν
" τιμᾶν ἔξομεν οὓς ἄν βυλώμεθα, κἀ τι-
" μᾶσθαι ὡς ἂν ἕκαστος ἄξιος ᾖ. Πάντως
" δὴ ἀναμιμνησκώμεθα τὰ ποῖα ἆτλα ἔρ-
" γα τούτων τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν αἴτια· σκο-
" πούμενοι γὰρ εὑρήσετε, τό, τε ἀγρυπνῆ-
" σαι, ὅπῦ ἔδει, καὶ τὸ πονῆσαι, καὶ τὸ
" σπεῦσαι, κἀ τὸ μὴ εἶξαι τοῖς πολεμί-

" οις. Οὕτως ἂν χρὴ καὶ τοιοῦτον ἄνδρας
" ἀγαθοὺς εἶναι, γιγνώσκοντας ὅτι τὰς
" μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ με-
" γάλα ἡ πειθὼ, καὶ ἡ καρτερία, καὶ οἱ ἐν
" τῷ καιρῷ πόνοι καὶ κίνδυνοι παρέχον-
" ται."

Κατανοῶν δὲ ὁ Κῦρος ὡς εὖ μὲν αὐτῷ εἶχον τὰ σώματα οἱ στρατιῶται πρὸς τὸ δύνασθαι στρατιωτικοὺς πόνους φέρειν, εὖ δὲ τὰς ψυχὰς, πρὸς τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων, ἐπιστήμονες δὲ ἦσαν τὰ προσήκοντα τῇ ἑαυτῶν ἕκαστος ὁπλίσει, καὶ πρὸς τὸ πείθεσθαι δὲ τοῖς ἄρχουσιν ἑώρα πάντας εὖ παρεσκευασμένους· ἐκ τούτων οὖν ἐπεθύμει τι ἤδη τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους πράττειν· γιγνώσκων ὅτι ἐν τῷ μέλλειν, πολλάκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς ἀλλοιοῦταί τι· ἔτι δ' ὁρῶν ὅτι φιλοτίμως ἔχοντες ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο πολλοὶ καὶ ἐπιφθόνως εἶχον πρὸς ἀλλήλους τῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶνδε ἕνεκα ἐξάγειν

αὐτὺς ἐβύλετο εἰς τὴν πολεμίαν ὡς τάχιςα· εἰδὼς ὅτι οἱ κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρόνως ποιῦσιν ἔχειν τὺς συμμάχυς πρὸς ἀλλήλυς, κ᾽ ὐκέτι ἐν τύτῳ ὕτε τοῖς ἐν ὅπλοις κοσμυμένοις φθονῦσιν, ὕτε τοῖς δόξης ἐφιεμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαινῦσι καὶ ἀσπάζονται οἱ τοιῦτοι τὺς ὁμοίους· νομίζοντες συνεργὺς αὐτὺς τῦ κοινῦ ἀγαθῦ εἶναι. Οὕτω δὴ πρῶτον μὲν ἐξώπλισε τὴν ςρατιὰν, καὶ κατέταξεν ὡς ἐδύνατο κάλλισά τε καὶ ἄριςα· ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε μυριάρχυς, καὶ χιλιάρχους, καὶ ταξιάρχυς, κ᾽ λοχαγύς· ὗτοι γὰρ ἀπολελυμένοι ἦσαν τῦ καταλέγεσθαι ἐν τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς· κ᾽ ὁπότε δέοι ἢ ὑπακύειν τῷ ςρατηγῷ ἢ παραγγέλλειν τι, ὐδ᾽ ὡς ὐδὲν ἄναρχον κατελείπετο, ἀλλὰ δωδεκαδάρχοις καὶ ἑξαδάρχοις πάντα τὰ καταλειπόμενα διεκοσμεῖτο. Επεὶ δὲ συνῆλθον οἱ ἐπικαίριοι, παράγων αὐτὺς, ἐπεδείκνυέ τε αὐτοῖς τὰ καλῶς ἔχοντα, κ᾽ ἐδίδασκεν

ἢ ἕκαστον ἰσχυρὸν ἦν τῶν συμμαχικῶν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐκείνους ἐποίησεν ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ ἤδη ποιεῖν τι, εἶπεν αὐτοῖς νῦν μὲν ἀπιέναι ἐπὶ τὰς τάξεις, καὶ διδάσκειν ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ ἅπερ αὐτὸς ἐκείνους, καὶ πειρᾶσθαι αὐτοὺς ἐπιθυμίαν ἐμβαλεῖν πᾶσι τοῦ στρατεύεσθαι, ὅπως εὐθυμότατα πάντες ἐξορμῶνται, πρωὶ δὲ παρεῖναι ἐπὶ τὰς Κυαξάρους θύρας. Τότε μὲν δὴ ἀπιόντες οὕτως ἐποίουν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρῆσαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ τὰς θύρας. Σὺν τούτοις ὢν ὁ Κῦρος εἰσελθὼν πρὸς τὸν Κυαξάρην, ἤρξατο λόγου τοιοῦδε·

" Οἶδα μέν, ἔφη, ὦ Κυαξάρη, ὅτι ἃ
" μέλλω λέγειν, σοὶ πάλαι δοκεῖ ὑδὲν
" ἧττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ' ἴσως αἰσχύνῃ λέγειν
" ταῦτα, μὴ δοκῇς, ἀχθόμενος ὅτι τρέ-
" φεις ἡμᾶς, ἐξόδου μεμνῆσθαι. Ἐπεὶ οὖν
" σὺ σιωπᾷς, ἐγὼ λέξω ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ
" ἡμῶν. Ἡμῖν γὰρ δοκεῖ πᾶσιν, ἐπείπερ
" παρεσκευάσμεθα, μὴ ἐπειδὰν ἐμβάλ-

" λωσιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώραν,
" τότε μάχεσθαι, μηδ' ἐν τῇ φιλίᾳ κα-
" θημένους ἡμᾶς ὑπομένειν, ἀλλ' ἰέναι ὡς
" τάχιστα εἰς τὴν πολεμίαν. Νῦν μὲν
" γὰρ ἐν τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες, πολλὰ τῶν
" σῶν σινόμεθα ἄκοντες· ἢν δ' εἰς τὴν
" πολεμίαν ἴωμεν, τὰ ἐκείνων κακῶς
" ποιήσομεν ἡδόμενοι. Επειτα νῦν μὲν σὺ
" ἡμᾶς τρέφεις, πολλὰ δαπανῶν· ἢν δ'
" ἐκστρατευώμεθα, θρεψόμεθα ἐκ τῆς πο-
" λεμίας. Ετι δὲ εἰ μὲν μείζων τις ἡμῖν
" κίνδυνος ἔμελλεν εἶναι ἐκεῖ ἢ ἐνθάδε,
" ἴσως τὸ ἀσφαλέστατον ἦν ἂν αἱρετέον.
" Νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκεῖνοι ἔσονται, ἐάν τε
" ἐνθάδε ὑπομένωμεν, ἐάν τε εἰς τὴν ἐκεί-
" νων ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡ-
" μεῖς ὄντες μαχούμεθα, ἤν τε ἐνθάδε ἐπι-
" όντας αὐτοὺς δεχώμεθα, ἤν τε ἐπ' ἐκεί-
" νους ἰόντες τὴν μάχην συνάπτωμεν. Πο-
" λὺ μέντοι ἡμεῖς βελτίοσι καὶ ἐῤῥωμενεστέ-
" ραις ταῖς ψυχαῖς τῶν στρατιωτῶν χρη-

" σόμεθα, ἢν ἴωμεν ἐπὶ τὺς ἐχθρύς, καὶ
" μὴ ἄκοντες δοκῶμεν ὁρᾶν τὺς πολεμίους·
" πολὺ δὲ κἀκεῖνοι μᾶλλον ἡμᾶς φοβηθή-
" σονται, ὅταν ἀκύσωσιν ὅτι οὐχ ὡς φο-
" βύμενοι πλήσομεν αὐτὺς οἴκοι καθή-
" μενοι, ἀλλ' ἐπεὶ αἰσθανόμεθα προσιόν-
" τας, ἀπαντῶμέν τε αὐτοῖς, ἵν' ὡς τά-
" χιστα συμμίξωμεν, καὶ ὐκ ἀναμένομεν ἕως
" ἂν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶται, ἀλλὰ
" φθάνοντες ἤδη δηῶμεν τὴν ἐκείνων γῆν.
" Καίτοι, ἔφη, εἴ τι ἐκείνυς μὲν φοβερω-
" τέρυς ποιήσομεν, ἡμᾶς δὲ αὐτὺς θαῤῥα-
" λεωτέρους, πολὺ τῦτο ἡμῖν ἐγὼ πλεο-
" νέκτημα νομίζω· καὶ τὸν κίνδυνον οὕτως
" ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς δὲ πο-
" λεμίοις μείζω, πολὺ ἂν μᾶλλον. Καὶ
" ὁ πατὴρ αἰεὶ λέγει, καὶ σὺ φὴς, καὶ οἱ ἄλ-
" λοι δὲ πάντες ὁμολογῦσιν, ὡς αἱ μάχαι
" κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς
" τῶν σωμάτων ῥώμαις." Ὁ μὲν ὕτως
εἶπε· Κυαξάρης δὲ ἀπεκρίνατο.

Αλλ' ὅπως μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, ἐγὼ ἄχθομαι τρέφων ὑμᾶς, μηδ' ὑπονοεῖτε· τό γε μέντοι ἰέναι εἰς τὴν πολεμίαν, ἤδη καὶ ἐμοὶ βέλτιον εἶναι δοκεῖ πρὸς πάντα. Επεὶ τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁμογνωμονοῦμεν, συσκευαζώμεθα, ᾗ ἂν τὰ τῶν θεῶν ἡμῖν θᾶττον συγκαταινῇ, ἐξίωμεν ὡς τάχιστα. Εκ τούτου τοῖς μὲν στρατιώτας εἰπὼν συσκευάζεσθαι ὁ Κῦρος, ἔθυε, πρῶτον μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς· ᾗ ἠτεῖτο ἵλεως ᾗ εὐμενεῖς ὄντας, ἡγεμόνας γίνεσθαι τῇ στρατιᾷ, ᾗ παραστάτας ἀγαθούς, ᾗ συμμάχους, ᾗ συμβούλους τῶν ἀγαθῶν. Συμπαρεκάλει δὲ ᾗ ἥρωας γῆς Μηδίας οἰκήτορας ᾗ κηδεμόνας. Επεὶ δ' ἐκαλλιέρησέ τε ᾗ ἀθρόον ἦν αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὁρίοις, τότε δὴ οἰωνοῖς χρησάμενος αἰσίοις, ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν. Επεὶ δὲ τάχιστα διέβη τὰ ὅρια, ἐκεῖ αὖ ᾗ Γῆν ἱλάσκετο χοαῖς, ᾗ θεοὺς θυσίαις, ᾗ ἥρωας Ασ-

συρίας οἰκήτορας εὐμενίζετο. Ταῦτα δὴ ποιήσας, αὖθις Διὶ πατρῴῳ ἦθυε, καὶ εἴ τις ἄλλος θεῶν ἐφαίνετο, ὑδενὸς ἠμέλει.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς εἶχεν, εὐθὺς τοὺς μὲν πεζοὺς προαγαγόντες οὐ πολλὴν ὁδὸν, ἐστρατοπεδεύσαντο· τοῖς δ' ἵπποις καλαδρομὴν ποιήσαντες, περιεβάλοντο πολλὴν καὶ παντοίαν λείαν. Καὶ τολοιπὸν δὲ μεταστρατοπεδευόμενοι, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, καὶ δῃοῦντες τὴν χώραν, ἀνέμενον τοὺς πολεμίους. Ἡνίκα δὲ προσιόντες ἐλέγοντο ὑκέτι δέκ' ἡμερῶν ἀπέχειν ὁδὸν, τότε δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Ω Κυαξάρη, ὥρα δὴ ἁπαντᾶν, καὶ μήτε τοῖς πολεμίοις δοκεῖν, μήτε τοῖς ἡμετέροις, φοβουμένους μὴ ἀντιπροσιέναι· ἀλλὰ δῆλοι ὦμεν ὅτι οὐκ ἄκοντες μαχούμεθα. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνέδοξε τῷ Κυαξάρει, ὕτω δὴ ἀεὶ συντεταγμένοι προήεσαν τοσοῦτον καθ' ἡμέραν, ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν. Καὶ δεῖπνον μὲν ἀεὶ κατὰ φῶς ἐποιοῦντο, πυρὰ δὲ νύκ-

τωρ ὐκ ἔκαιον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἔμπροσθεν μέντοι τοῦ στρατοπέδου ἔκαιον, ὅπως ὁρῶεν μὲν εἴ τινες νυκτὸς προσίοιεν, διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῶντο δὲ ὑπὸ τῶν προσιόντων. Πολλάκις δὲ καὶ ὄπισθεν τοῦ στρατοπέδου ἐπυρπόλων, ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων· ὥστ' ἔσινῶ τε καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπλον εἰς τὰς προφυλακὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὄπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι, ἔτι πόρρω τοῦ στρατοπέδου οἰόμενοι εἶναι.

Οἱ μὲν οὖν Ασσύριοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ στρατεύματα ἐγίγνετο, τάφρον περιεβάλλοντ· ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ βάρβαροι βασιλεῖς, ὁπόταν στρατοπεδεύωνται· (τάφρον περιβάλλονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν) ἴσασι γὰρ ὅτι ἱππικὸν στράτευμα ἐν νυκτὶ ταραχῶδές ἐστι καὶ δύχρηστον, ἄλλως τε καὶ βάρβαρον. Πεποδισμένους γὰρ ἔχουσι τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς φάτναις· καὶ εἴ τις ἐπ' αὐτοὺς ἴοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους,

ἔργον δὲ χαλινῶσαι, ἔργον δ' ἐπισάξαι, ἔργον δ' ἐπιθωρακίσασθαι· ἀναβάντας δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσαι διὰ τῦ σραλοπέδυ παντάπασιν ἀδύνατον. Τύτων δὴ ἕνεκα πάντων καὶ οἱ ἄλλοι κ) ἐκεῖνοι τὰ ἑύματα περιβάλλονται· κ) ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ, τὸ ἐν ἐχυρῷ εἶναι, κ) ἐξυσίαν παρέχειν ὅταν βύλωνται μὴ μάχεσθαι. Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιῦντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγίγνοντο. Ἐπεὶ δὲ προσιόντες ἀπεῖχον ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν Ασύριοι ὕτως ἐσρατοπεδεύοντο ὥσπερ εἴρηται, ἐν περιτεταφρευμένῳ μὲν, καταφανεῖ δέ· ὁ δὲ Κῦρος, ὡς ἐδύνατο ἐν ἀφανεσάτῳ, κώμας τε κ) γεωλόφυς ἐπίπροσθεν ποιησάμενος· νομίζων πάντα τὰ πολεμικὰ, ἐξαίφνης ὁρώμενα, φοβερώτερα τοῖς ἐναντίοις εἶναι. Καὶ ἐκείνην μὲν τὴν νύκτα, ὥσπερ ἔπρεπε, προφυλακὰς ποιησάμενοι ἑκάτεροι ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑσεραίᾳ ὁ μὲν Ασύριος καὶ ὁ

Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπαυον τὰ στρατεύματα ἐν τῷ ἐχυρῷ· Κῦρος δὲ καὶ Κυαξάρης συνταξάμενοι περιέμενον, ὡς, εἰ προσίοιεν οἱ πολέμιοι, μαχούμενοι. Ὡς δὲ δῆλον ἐγένετο ὅτι οὐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ τοῦ ἐρύματος, οὐδὲ μάχην ποιήσοιντο ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κυαξάρης καλέσας τὸν Κῦρον καὶ πάντας τοὺς ἐπικαιρίους, ἔλεξε τοιάδε· Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν συντεταγμένοι, οὕτως ἰέναι πρὸς τὸ τῶν ἀνδρῶν ἔρυμα, καὶ δηλοῦν ὅτι θέλομεν μάχεσθαι. Οὕτω γὰρ, ἔφη, ἐπειδὰν μὴ ἀντεπεξίωσιν ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον θαρρήσουσιν ἐν ἅπασιν· οἱ πολέμιοι δὲ τὴν τόλμαν ἰδόντες ἡμῶν, μᾶλλον φοβηθήσονται. Τούτῳ μὲν δὴ οὕτως ἐδόκει. Ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Μηδαμῶς πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κυαξάρη, οὕτω ποιήσωμεν. Εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα ἢ σὺ κελεύεις, νῦν τε προσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσονται οὐδὲν φοβούμενοι, εἰδότες

ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσι τοῦ μηδὲν παθεῖν· ἐπειδάν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπίωμεν, πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὸ πλῆθος πολὺ ἐνδεέστερον τοῦ ἑαυτῶν, καταφρονήσουσι, καὶ αὖριον ἐξίασι πολὺ ἐῤῥωμενεστέραις ταῖς γνώμαις. Νῦν δ', ἔφη, εἰδότες μὲν ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὁρῶντες δὲ ἡμᾶς, εὖ τοῦτο ἐπίστω, ὃ καταφρονοῦσιν, ἀλλὰ φροντίζουσι τί ποτε τοῦτ' ἐστὶ, καὶ διαλεγόμενοι περὶ ἡμῶν, ἐγὼ οἶδ' ὅτι οὐδὲν παύονται. Ὅταν δ' ἐξίωσι, τότε δεῖ αὐτοῖς ἅμα φανερούς τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἰέναι εὐθὺς ὁμόσε, εἰληφότας αὐτοὺς ἔνθα πάλαι ἐβυλόμεθα. Λέξαντος δὲ οὕτω Κύρου, συνέδοξε καὶ ταῦτα Κυαξάρει καὶ τοῖς ἄλλοις. Καὶ τότε μὲν δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, καὶ πυρὰ πολλὰ πρὸ τῶν φυλακῶν καύσαντες, ἐκοιμήθησαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρωῒ Κῦρος μὲν ἐστεφανωμένος ἦθυε, παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις ἐστεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερὰ παρεῖναι.

Επεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλέσας αὐτὺς, ἔλεξεν.

" Ανδρες, οἱ μὲν θεοὶ, ὡς οἵ τε μάν-
" τεις φασὶ, κ᾽ ἐμοὶ συνδοκεῖ, μάχην τ᾽
" ἔσεσθαι προαγγέλλυσι, κ᾽ νίκην διδόασι,
" κ᾽ σωτηρίαν προϋπιχνῦνται ἐν τοῖς ἱε-
" ροῖς. Εγὼ δὲ ὑμῖν μὲν παραινῶν ὁπολ-
" ους τινὰς χρὴ εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε, αἰ-
" σχυνοίμην ἄν· οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα
" ἐπίσης ἐμοὶ ἐπισαμένυς, κ᾽ ταυτὰ με-
" μελετηκότας τε κ᾽ ἀκηκοότας κ᾽ ἀκού-
" οντας διὰ τέλους, ἅπερ ἐγὼ, ὥστε καὶ
" ἄλλυς εἰκότως ἂν διδάσκοιτε ταῦτα. Εἰ
" δὲ μὴ τυγχάνετε καταινοηκότες, ἀκύ-
" σατε. Οὓς γὰρ νεωστὶ συμμάχους τε
" ἔχομεν κ᾽ πειρώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοί-
" ους ποιεῖν, τύτους δεῖ ὑμᾶς ὑπομιμνή-
" σκειν ἐφ᾽ οἷς τε ἐτρεφόμεθα ὑπὸ Κυα-
" ξάρους, ἅ τε ἠσκῦμεν, ἐφ᾽ ἃ τε αὐτὺς
" παρακεκλήκαμεν, ὥστε ἅσμενοι ἀντα-
" γωνισαὶ ἡμῖν ἔφασαν ἔσεσθε. Καὶ τύ-

" του δὲ αὐτὸς ὑπομιμνήσκετε, ὅτι ἥδε ἡ
" ἡμέρα δείξει ὧν ἄξιος ἕκαστός ἐστιν. Ὧν
" γὰρ ἂν ἄνθρωποι ὀφιμαθεῖς γένωνται,
" οὐδὲν θαυμαστὸν εἴ τινες αὐτῶν καὶ τοῦ
" ὑπομνήσοντος δέονται· ἀλλ' ἀγαπητὸν
" εἰ μὴ ἐξ ὑποβολῆς δύναιντο ἄνδρες ἀγα-
" θοὶ εἶναι. Καὶ ταῦτα μέντοι πράττον-
" τες, ἅμα μὴ ὑμῶν αὐτῶν πεῖραν λήψε-
" σθε. Ὁ μὲν γὰρ δυνάμενος ἐν τῷ τοιῷ-
" δε μὴ ἄλλους βελτίους ποιεῖν, εἰκότως
" ἂν ἤδη καὶ ἑαυτῷ συνειδείη τελείως ἀ-
" γαθὸς ἀνὴρ ὤν· ὁ δὲ τὴν τούτων ὑπόμνη-
" σιν αὐτὸς μόνος ἔχων, καὶ τοῦτο ἀγα-
" πῶν, εἰκότως ἂν ἡμιτελῆ αὐτὸν νομί-
" ζοι. Τούτου δ' ἕνεκεν οὐκ ἐγώ, ἔφη, αὐ-
" τοῖς λέγω, ἀλλὰ ὑμᾶς κελεύω λέγειν,
" ἵνα μὴ ἀρέσκειν ὑμῖν πειρῶνται· ὑμεῖς
" γὰρ μὴ πλησιάζετε αὐτοῖς, ἕκαστος τῷ
" ἑαυτοῦ μέρει. Εὖ δ' ἐπίστασθε, ἔφη,
" ἕως ἂν θαρροῦντας τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς
" ἐπιδεικνύητε, μὴ τούτους μὴ ἄλλους πολ-

" λὺς ὐ λόγῳ, ἀλλ' ἔργῳ θαῤῥεῖν διδά-
" ξετε." Τέλος εἶπεν ἀπιόντας ἀριςᾶν
ἐςεφανωμένυς, καί σπονδὰς ποιησαμένυς
ἥκειν εἰς τὰς τάξεις αὐτοῖς ςεφάνοις.
Επεὶ δ' ἦτοι ἀπῆλθον, αὖθις τὺς ὑραγὺς
προσεκάλεσε, κὴ τύτοις αὖ τοιάδε ἔλεξεν.

" Ανδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ τῶν ὁμο-
" τίμων γεγόνατε, κὴ ἐπιλελεγμένοι ἐςὲ,
" οἳ δοκεῖτε τὰ μὲν ἄλλα τοῖς κρατίςοις
" ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ' ἡλικίᾳ καὶ φρονιμώ-
" τεροι. Καὶ τοίνυν χώραν ἔχετε ὐδὲν
" ἧτ[τ]ον ἔντιμον τῶν προστατῶν· ὑμεῖς
" γὰρ ὄπιθεν ὄντες τὺς τ' ἀγαθὺς ἂν,
" ἐφορῶντες κὴ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς, ἔτι
" κρείττυς ποιοῖτε· εἴτε τὶς μαλακίζοι[τ]ο,
" καὶ τῦτον ὁρῶντες ὐκ ἂν ἐπιτρέποιτε
" αὐτῷ. Συμφέρει δ' ὑμῖν, εἴπερ τῳ κὴ
" ἄλλῳ, τὸ νικᾶν, κὴ διὰ τὴν ἡλικίαν κὴ
" διὰ τὸ βάρος τῆς ςολῆς. Αν δ' ἄρα ὑ-
" μᾶς κὴ οἱ ἔμπροθεν ἀναχαλῦντες ἔπε-
" θαι παρεγγυῶσιν, ὑπακὺετε αὐτοῖς·

" καὶ ὅπως μηδ' ἐν τούτῳ αὐτῶν ἡττηθή-
" σεσθε ἀνιπαρακελευόμενοι αὐτοῖς, θᾶτ-
" τον ἡγεῖσθαι ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Καὶ
" ἀπιόντες, ἔφη, ἀριστήσαντες καὶ ὑμεῖς,
" ἥκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστεφανωμένοι εἰς
" τὰς τάξεις." Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον
ἐν τούτοις ἦσαν· οἱ δ' Ασσύριοι καὶ δὴ ἠριστη-
κότες ἐξήεσάν τε θρασέως, καὶ παρετάττον-
το ἐῤῥωμένως. Παρέτατλε δὲ αὐτοὺς ὁ βα-
σιλεὺς, ἐφ' ἅρματος παρελαύνων, καὶ τοιάδε
παρεκελεύετο·

" Ανδρες Ασσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀ-
" γαθοὺς εἶναι. Νῦν γὰρ περὶ ψυχῶν
" τῶν ὑμετέρων ὁ ἀγὼν καὶ περὶ γῆς ἐν ᾗ
" ἔφυτε, καὶ περὶ οἴκων ἐν οἷς ἐτράφητε,
" καὶ περὶ γυναικῶν δὲ καὶ τέκνων, καὶ περὶ
" πάντων ὧν κέκτησθε ἀγαθῶν. Νική-
" σαντες μὲν γὰρ, ἀπάντων τούτων ὑμεῖς,
" ὥσπερ πρόσθεν, κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ' ἡτ-
" τηθήσεσθε, εὖ ἴστε ὅτι παραδώσετε ταῦ-
" τα πάντα τοῖς πολεμίοις· ἃ τε ἂν νί-

" κης ἐρῶντες, μένοντες μάχεσθε. Μω-
" ρὸν γὰρ, τὸ κρατεῖν βουλομένους, τὰ
" τυφλὰ τῦ σώματος καὶ ὅπλα καὶ ἄχει-
" ρα ταῦτα ἐναντία τάττειν τοῖς πολε-
" μίοις φεύγοντας. Μωρὸς δὲ καὶ εἴ τις
" ζῆν βυλόμενος φεύγειν ἐπιχειροίη· εἰ-
" δὼς ὅτι οἱ μὲν νικῶντες σώζονται, οἱ δὲ
" φεύγοντες ἀποθνήσκουσι μᾶλλον τῶν
" μενόντων. Μωρὸς δὲ καὶ εἴ τις χρημά-
" των ἐπιθυμῶν, ἧττον προίεται. Τίς
" γὰρ ὐκ οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νικῶντες τά τε
" ἑαυτῶν σώζουσι, καὶ τὰ τῶν ἡττωμέ-
" νων προσλαμβάνουσιν· οἱ δ' ἡττώμενοι ἅ-
" μα ἑαυτύς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάντα
" ἀποβάλλυσιν;" Ὁ μὲν δὴ Ασύριος ἐν
τύτοις ἦν.

Ὁ δὲ Κυαξάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦ-
ρον ἔλεγεν ὅτι ἤδη καιρὸς εἴη ἄγειν ἐπὶ τὺς
πολεμίυς· εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλίγοι εἰσὶν
οἱ ἔξω τῦ ἐρύματος, ἐν ᾧ ἂν προσίωμεν,
πολλοὶ ἔσονται· μὴ οὖν ἀναμένωμεν ἕως

ἂν πλείους ἡμῶν γένωνται, ἀλλ' ἴωμεν ἔως ἔτι οἰόμεθα εὐπετῶς αὐτῶν κρατῆσαι ἄν. Ὁ δ' αὖ Κῦρος ἀπεκρίνατο, Ω Κυαξάρη, εἰ μὴ ὑπὲρ ἥμισυ αὐτῶν ἔσονται οἱ ἡττηθέντες, εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐρῶσι, φοβουμένους τὸ πλῆθος, τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆσαι· αὐτοὶ δὲ ὃ νομίσουσιν ἡττᾶσθαι· ἀλλ' ἄλλης σοι μάχης δεήσειεν, ἢ ἂν ἄμεινον ἴσως βουλεύσαιντο ἢ νῦν βεβούλευνται, παραδόντες ἑαυτοὺς ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὥσθ' ὁπόσοις ἂν βουλώμεθα αὐτῶν μάχεσθαι. Οἱ μὲν δὴ ἄγγελοι ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο.

Ἐν τούτῳ δ' ἦλθε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁμοτίμων αὐτομόλους ἄγοντες. Καὶ ὁ Κῦρος, ὡς εἰκὸς, ἠρώτα τοὺς αὐτομόλους τὰ ἐκ τῶν πολεμίων. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξίοιέν τε ἤδη σὺν τοῖς ὅπλοις, καὶ παρατάττοι αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἔξω ὤν, καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ τοῖς ἀεὶ ἔξω οὖσι πολλά τε καὶ ἰσχυρὰ, ὡς

ἔφασαν λέγειν τὺς ἀκύοντας. Ενταῦθα εἶπεν ὁ Χρυσάντας, Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, εἰ μὴ σὺ συγκαλέσας, ἕως ἔτι ἔξεστι παρακελεύσαιο, εἰ ἄρα μὴ σὺ ἀμείνυς ποιήσαις τὺς στρατιώτας; Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ω Χρυσάντα, μηδέν σε λυπύντων αἱ τῦ Ασσυρίου παρακελεύσεις· οὐδεμία γὰρ ὕτως ἔσται καλὴ παραίνεσις, ἥ τις τὺς μὴ ὄντας ἀγαθὺς αὐθημερὸν ἀκύσαντας ἀγαθὺς ποιήσει· ὐκ ἂν ὖν τοῖότας γε, εἰ μὴ ἔμπροσθεν τῦτο μεμελετηκότες εἶεν· ὐδ' ἀκοντίσας, ὐδὲ μὴν ἱππέας γε· ὐδὲ μὴν τά γε σώματα ἱκανὺς πονεῖν, ἢν μὴ πρόσθεν ἠσκηκότες ὦσι. Καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν, Αλλ' ἀρκεῖ τοι, ὦ Κῦρε, ἐὰν τὰς ψυχὰς αὐτῶν παρακελευσάμενος ἀμείνυς ποιήσῃς. Η καὶ δύναιτ' ἄν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἷς λόγος ῥηθεὶς αὐθημερὸν αἰδῦς μὲν ἐμπλῆσαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκυσάντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν κωλῦσαι, προτρέψαι δὲ ὡς χρὴ, ἐπαίνυ μὲν ἕνεκα, πάντα μὲν πόνον,

πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι, λαβεῖν δ' ἐν ταῖς γνώμαις βεβαίως τοῦτο, ὡς αἱρεωτέρον ἐστὶ μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον ἢ φεύγοντας σωθῆναι; Ἆρ' οὐκ, ἔφη, εἰ μέλλουσι τοιαῦται διάνοιαι ἐγγενήσεσθαι ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἔσεσθαι, πρῶτον μὲν νόμους ὑπάρξαι δεῖ τοιούτους, δι' ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἔντιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος παρασκευασθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανακείσεται; Ἔπειτα διδασκάλους, οἶμαι, δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τούτοις γενέσθαι, οἵτινες δείξουσί τε ὀρθῶς καὶ διδάξουσι καὶ ἐθίσουσι ταῦτα δρᾶν, ἕως ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς τοὺς μὲν ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς εὐδαιμονεστάτους τῷ ὄντι νομίζειν, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ δυσκλεεῖς, ἀθλιωτάτους πάντων ἡγεῖσθαι. Οὕτω γὰρ δεῖ διατεθῆναι τοὺς μέλλοντας τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβου τὴν μάθησιν κρείττονα παρέξεσθαι. Εἰ δέ τοι ἰόντων εἰς μάχην σὺν ὅπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ

τῶν παλαιῶν μαθημάτων ἐξίσανται, ἐν τούτῳ δυνήσεταί τις ἀποῤῥαψῳδήσας παραχρῆμα ἄνδρας πολεμικοὺς ποιῆσαι, πάντων ἂν ῥᾷστον εἴη καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι τὴν μεγίστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀρετήν. Ἐπειδὴ ἔγωγ', ἔφη, οὐδ' ἂν τούτοις ἐπίστευον ἐμμόνοις ἔσεσθαι, οὓς νῦν ἔχοντες παρ' ἡμῖν αὐτοῖς ἠσκοῦμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἑώρων παρόντας, οἳ καὶ παράδειγμα αὐτοῖς ἔσεσθε οἵους χρὴ εἶναι, καὶ ὑποβάλλειν δυνήσεσθε ἤν τι ἐπιλανθάνωνται. Τοὺς δ' ἀπαιδεύτους παντάπασιν ἀρετῆς θαυμάζοιμ' ἄν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἴ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λόγος καλῶς ῥηθεὶς εἰς ἀνδραγαθίαν, ἢ τοὺς ἀπαιδεύτους μουσικῆς ᾆσμα καλῶς ᾀσθὲν εἰς μουσικήν. Οἱ μὲν τοιαῦτα διελέγοντο.

Ὁ δὲ Κυαξάρης πάλιν πέμπων ἔλεγεν ὅτι ἐξαμαρτάνοι διατρίβων, καὶ οὐκ ἄγων ὡς τάχιστα ἐπὶ τοὺς πολεμίους. Καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις,

Αλλ' εὖ μὲν ἴσω, ἔφη, ὅτι ὅπω εἰσὶν ἔξω ὅσους ἔδει· καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλετε αὐτῷ ἐν ἅπασιν· ὅμως δὲ ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ, ἄξω ἤδη. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ προσευξάμενος τοῖς θεοῖς, ἐξῆγε τὸ στράτευμα. Ὡς δ' ἤρξατο ἄγειν ἔτι θᾶττον, ὁ μὲν ἡγεῖτο, οἱ δ' εἵποντο, εὐτάκτως μὲν, διὰ τὸ ἐπίστασθαί τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πορεύεσθαι· ἐῤῥωμένως δὲ, διὰ τὸ φιλονείκως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους, καὶ διὰ τὸ τὰ σώματα ἐκπεπονῆσθαι, καὶ διὰ τὸ πάντας ἄρχοντας τοὺς πρωτοστάτας εἶναι· ἡδέως δὲ, διὰ τὸ φρονίμως ἔχειν· ἡπίστατο γὰρ, καὶ ἐκ πολλοῦ ὅτως ἐμεμαθήκεσαν, ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ῥᾷστον τὸ ὁμόσε ἰέναι τοῖς πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξόταις, καὶ ἀκοντιστῆς, καὶ ἱππεῦσιν.

Ἕως δ' ἔτι βελῶν ἔξω ἦσαν, παρηγγύα ὁ Κῦρος σύνθημα, ΖΕΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΣ ΚΑΙ ΗΓΕΜΩΝ. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦκε τὸ σύνθημα ἀνταποδι-

δόμενον, ἐξῆρχεν αὖ Διοσκόροις παιᾶνα τὸν νομιζόμενον· οἱ δὲ θεοσεβῶς πάντες συνεπήχησαν μεγάλῃ τῇ φωνῇ· ἐν τῷ τοιούτῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἥτιον τοὺς ἀνθρώπους φοβοῦνται. Ἐπεὶ δ' ὁ παιὰν ἐγένετο, ἅμα πορευόμενοι οἱ ὁμότιμοι φαιδροὶ, καὶ πεπαιδευμένοι, περιορῶντες ἀλλήλους, ὀνομάζοντες παρασάτας, ἐπισάτας, λέγοντες πολὺ τὸ, Ἄγετε ἄνδρες φίλοι, Ἄγετ' ἄνδρες ἀγαθοὶ, παρεκάλουν ἀλλήλους ἕπεσθαι. Οἱ δ' ὄπισθεν, αὐτῶν ἀκούσαντες, ἀντιπαρεκελεύοντο τοῖς πρώτοις ἡγεῖσθαι ἐῤῥωμένως. Ἦν δὲ μεσὸν τὸ στράτευμα τῷ Κύρῳ προθυμίας, φιλοτιμίας, ῥώμης, θάρσους, παρακελευσμοῦ, σωφροσύνης, πειθοῦς· ὅπερ οἶμαι δεινότατον τοῖς ὑπεναντίοις. Τῶν δ' Ἀσσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ἁρμάτων προμαχοῦντες, ὡς ἐγγὺς ἤδη προσεμίγνυε τὸ Περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ ἅρματα, καὶ ἀνεχώρουν πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος· οἱ δὲ τοξόται, καὶ ἀκοντι-

σαι, καὶ σφενδονηταὶ αὐτῶν ἀφίεσαν τὰ βέλη πολλῷ πρὶν ἐξικνεῖσθαι. Ὡς δ' ἐπιόντες οἱ Πέρσαι ἐπέβησαν τῶν ἀφιεμένων βελῶν, ἐφθέγξατο δὴ ὁ Κῦρος· Ἄνδρες ἄριστοι, ἤδη θᾶττόν τις ἰὼν ἐπιδεικνύτω ἑαυτὸν ἢ παρεγγυάτω. Οἱ μὲν δὴ παρεδίδοσαν τοῦτο· ὑπὸ δὲ προθυμίας καὶ μένους ἅμα τῷ σπεύδειν συμμίξαι, δρόμῳ τινὲς ἤρξαντο· συνεφείπετο δὲ καὶ πᾶσα ἡ φάλαγξ δρόμῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἐπιλαθόμενος τῷ βάθην, δρόμῳ ἡγεῖτο· ἅμα ἐφθέγγετο, Τίς ἐφέπεται; Τίς ἀγαθός; Τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ; Οἱ δὲ ἀκούσαντες, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐφθέγγοντο· καὶ διὰ πάντων δὴ, ὥσπερ παρηγγύα, οὕτως ἐχώρει· Τίς ἕψεται; Τίς ἀγαθός; Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτως ἔχοντες ὁμόσε ἐφέροντο· οἱ γε μὴν πολέμιοι οὐκέτι ἐδύναντο μένειν, ἀλλὰ στραφέντες ἔφευγον εἰς τὸ ἔρυμα. Οἱ δ' αὖ Πέρσαι κατὰ τὰς εἰσόδους ἑπόμενοι, ὠθουμένων αὐτῶν, πολλοὺς

ἀπέκτειναν· τὰς δ' εἰς τὰς τάφρους ἐμπίπλοντας ἐπεισπηδῶντες ἐφόνευον, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ ἵππους· ἔνια γὰρ τῶν ἁρμάτων εἰς τὰς τάφρους ἠναγκάσθη φεύγοντα συνεισπεσεῖν. Καὶ οἱ τῶν Μήδων δὲ ἱππεῖς, ὁρῶντες ταῦτα, ἤλαυνον εἰς τοὺς ἵππους τῶν πολεμίων· οἱ δ' ἐνέκλιναν καὶ τούτους. Ἐνθα δὴ καὶ ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν, καὶ φόνος ἐξ ἀμφοτέρων. Οἱ δ' ἐντὸς τοῦ ἐρύματος τῶν Ἀσσυρίων ἑστηκότες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς τάφρου, τοξεύειν μὲν καὶ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς ἀποκτείνοντας ὅτε ἐφρόνουν, ὅτ' ἐδύναντο, διά τε τὰ δεινὰ ὁράματα καὶ διὰ τὸν φόβον. Τάχα δὲ καὶ καταμαθόντες τῶν Περσῶν τινὰς διακεκοφότας πρὸς τὰς εἰσόδους τοῦ ἐρύματος, ἐτράποντο καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν ἔφευγον. Ἰδοῦσαι δὲ αἱ γυναῖκες τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμμάχων φυγὴν ἤδη καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἀνέκραγον, καὶ ἔθεον ἐκπεπληγμέναι, αἱ μὲν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσαι, αἱ δὲ καὶ νεώτεραι καταῤῥηγνύμεναι

τὰς πέπλους, καὶ δρυπτόμεναι, καὶ ἱκετεύουσαι πάντας ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν, μὴ φεύγειν καταλιπόντας αὐτὰς, ἀλλ' ἀμῦναι καὶ τέκνοις καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς. Ενθα δὴ καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτάτοις ἅντες ἐπὶ τὰς εἰσόδους, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς, καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. Ὡς δ' ἔγνω ὁ Κῦρος τὸ γιγνόμενον, δείσας μὴ εἰ καὶ βιάσαιντο εἴσω, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖέν τι, παρεγγύησεν ἐπὶ πόδα ἀνάγειν ἔξω βελῶν, καὶ πείθεσθαι. Ενθα δὴ ἔγνω τις ἂν τὸν ὁμοτίμους καὶ πεπαιδευμένους ὡς δεῖ· ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπείθοντο, ταχὺ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. Ὡς δ' ἔξω βελῶν ἐγένοντο, ἔσησαν κατὰ χώραν πολλῷ μᾶλλον χορῦ, ἀκριβῶς εἰδότες ὅπου ἔδει ἕκαστον γενέσθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ'.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΠΑΙΔΕΙΑΣ Δ'.

ΜΕΙΝΑΣ δὲ ὁ Κῦρος μέτριον χρόνον αὐτῦ σὺν τῷ στρατεύματι, καὶ δηλώσας ὅτι ἕτοιμοί εἰσι μάχεσθαι, εἴ τις ἐξέρχοιτο, ὡς ὐδεὶς ἐξήει, ἀπήγαγεν ὅσον ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ κατεστρατοπεδεύσαλο· φυλακάς τε καταστησάμενος, καὶ σκοπὺς προπέμψας, στὰς εἰς τὸ μέσον συνεκάλεσε τὺς ἑαυτῦ στραλιώτας, καὶ ἔλεξε τοιάδε· "Ανδρες Πέρσαι, πρῶτον μὲν τὺς θεὺς "ἐγώ τε ἐπαινῶ ὅσον δύναμαι, καὶ ὑμεῖς "πάντες, οἶμαι· νίκης τε γὰρ τετυχήκαμεν καὶ σωληρίας. Τύτων μὲν ὖν χρὴ "χαριστήρια, ὧν ἂν ἔχωμεν, τοῖς θεοῖς "ἀποτελεῖν. Εγὼ δὲ σύμπαντας μὲν "ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ· (τὸ γὰρ γεγενημένον "ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλὸν ἀποτετέ-

" λεσαι) ὧν δ' ἕκαστος ἄξιος, ἐπειδὰν
" παρ' ὧν προσήκει πύθωμαι, τότε τὴν
" ἀξίαν ἐκάστῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειράσο-
" μαι ἀποδιδόναι. Τὸν δ' ἐμὲ ἐγγύτατα
" ταξίαρχον Χρυσάνταν οὐδὲν παρ' ἄλ-
" λων δέομαι πυνθάνεσθαι, ἀλλ' αὐτὸς
" οἶδα οἷος ἦν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα, ὅσαπερ
" οἶμαι καὶ ὑμεῖς πάντες, ἐποίει· ἐπεὶ δ'
" ἐγὼ παρηγγύησα ἐπανάγειν, καλέσας
" ὀνομαστὶ αὐτὸν, ἀνατεταμένος ἔτος τὴν
" μάχαιραν, ὡς παίσων πολέμιον, ὑπή-
" κουσέ τε μου εὐθὺς, καὶ ἀφεὶς ὃ ἔμελλε
" ποιεῖν, τὸ κελευόμενον ἔπραττεν· αὐ-
" τός τε γὰρ ἐπανήγαγε, καὶ τοῖς ἄλλοις
" μάλα ἐπισπερχῶς παρηγγύα· ὥστ'
" ἔφθασεν ἔξω βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας
" πρὶν τοὺς πολεμίους κατανοῆσαί τε ὅτι
" ἀναχωροῦμεν, καὶ τόξα ἐντείνασθαι, καὶ τὰ
" παλτὰ ἐπαφεῖναι· ὥστ' αὐτός τε ἀβλα-
" βὴς, καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἄνδρας ἀβλαβεῖς διὰ
" τὸ πείθεσθαι παρέχεται. Ἄλλους

" δ', ἔφη, ὁρῶ τετρωμένους, περὶ ὧν ἐγὼ
" σκεψάμενος ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐτρώθησαν,
" τότε τὴν γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφα-
" νοῦμαι. Χρυσάνταν δὲ, καὶ ἐργάτην τῶν
" πολεμικῶν, καὶ φρόνιμον, καὶ ἄρχεσθαι
" ἱκανὸν καὶ ἄρχειν, χιλιαρχίᾳ μὲν ἤδη
" τιμῶ· ὅταν δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ θεὸς
" δῷ, ὅτε τότε ἐπιλήσομαι αὐτοῦ. Καὶ
" πάντας δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἔφη, ὑπο-
" μνῆσαι· ἃ γὰρ νῦν εἴδετε ἐν τῇ μάχῃ
" τῇδε, ταῦτα ἐνθυμούμενοι μήποτε παύ-
" σησθε, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐτοῖς αἰεὶ κρί-
" νητε, πότερον ἡ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ
" φυγὴ σώζει τὰς ψυχάς, καὶ πότερον οἱ
" μάχεσθαι θέλοντες, ῥᾷον ἀπαλλάτ-
" τουσιν ἢ οἱ οὐκ ἐθέλοντες, καὶ ποίαν τινὰ
" ἡδονὴν τὸ νικᾶν παρέχει· ταῦτα γὰρ
" νῦν ἄριστα κρίναιτ' ἄν, πεῖράν τε αὐ-
" τῶν ἔχοντες, καὶ ἄρτι γεγενημένου τοῦ
" πράγματος. Καὶ ταῦτα μὲν, ἔφη,
" αἰεὶ διανοούμενοι, βελτίους ἂν εἴητε· νῦν

" δὲ, ὡς καὶ θεοφιλεῖς, καὶ ἀγαθοὶ, καὶ σω-
" φρονες ἄνδρες, δειπνοποιεῖσθε, καὶ σπον-
" δὰς τοῖς θεοῖς ποιεῖσθε, καὶ παιᾶνα ἐξάρ-
" χετε, καὶ ἅμα τὸ παραγγελλόμενον
" προνοεῖτε."

Εἰπὼν ταῦτα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἤλασε· καὶ πρὸς Κυαξάρην ἐλθὼν, καὶ συνηθεὶς ἐκείνῳ κοινῇ, ὡς εἰκὸς, καὶ ἰδὼν τάκεῖ καὶ ἐρόμενος εἴ τι δέοιτο, ἀπήλαυνεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. Καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον δειπνοποιησάμενοι, καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ὡς ἔδει, ἐκοιμήθησαν. Οἱ δὲ Ασσύριοι, ἅτε τεθνηκότος τοῦ ἄρχοντος, καὶ σχεδὸν σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων, ἠθύμουν μὲν πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπεδίδρασκον αὐτῶν τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Ὁρῶντες δὲ ταῦτα ὅ,τε Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτῶν, ἠθύμουν· πάντα μὲν γὰρ ἦν χαλεπά· ἀθυμίαν δὲ πᾶσι πλείστην παρεῖχεν ὅτι τὸ ἡγούμενον φοῦλον τῆς στρατιᾶς διεφθάρθαι ἐδόκει ταῖς

γνώμαις· οὕτω δὴ ἐκλείπουσι τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπέρχονται νυκτός. Ὡς δ' ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἔρημον ἀνδρῶν ἐφάνη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, εὐθὺς διαβιβάζει ὁ Κῦρος τοὺς Πέρσας πρώτους· καταλέλειπτο δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν πρόβατα, πολλοὶ δὲ βόες, πολλαὶ δὲ ἅμαξαι πολλῶν ἀγαθῶν μεσταί· ἐκ δὲ τούτου διέβαινον ἤδη καὶ οἱ ἀμφὶ Κυαξάρην Μῆδοι πάντες, καὶ ἠριστοποιοῦντο ἐνταῦθα. Ἐπεὶ δὲ ἠρίστησαν, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς ἑαυτοῦ ταξιάρχους, καὶ ἔλεξε τοιαῦτα· Οἷά μοι δοκοῦμεν καὶ ὅσα ἀγαθά, ὦ ἄνδρες, ἀφεῖναι, θεῶν ἡμῖν ταῦτα διδόντων. Νῦν γὰρ ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι φοβούμενοι ἡμᾶς ἀποδεδράκασιν, αὐτοὶ ὁρᾶτε· οἵτινες δὲ ἐν ἑρύμασι ὄντες ἐκλιπόντες τοῦτο φεύγουσι, πῶς τούτους οἴεται ἄν τις μεῖναι ἰδόντας ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; Οἵτινες δὲ ἄπειροι ἡμῶν ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομείνοιεν, ἐπεὶ ἥττηνται, καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ'

ἡμῶν πεπόνθασιν; Ὧν δὲ οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς οἱ φαυλότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐθέλοιεν; Καί τις εἶπε, Τί οὖν ὑ διώκομεν ὡς τάχιστα, καὶ αὖθις ὧν γε οὕτω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; Καὶ ὃς εἶπεν, Ὅτι ἵππων προσδεόμεθα· οἱ μὲν γὰρ κράτιστοι τῶν πολεμίων, ὃς μάλιστα καιρὸς ἦν ἢ λαβεῖν ἢ ἀποκτεῖναι, οὗτοι ἐφ' ἵππων νέονται· οὓς ἡμεῖς τρέπεσθαι μὲν σὺν θεοῖς ἱκανοί, διώκοντες δὲ αἱρεῖν οὐχ ἱκανοί. Τί οὖν, ἔφασαν, οὐκ ἐλθὼν Κυαξάρει ταῦτα λέγεις; Καὶ ὃς εἶπε, Συνέπεσθε τοίνυν μοι πάντες, ὡς εἰδῇ ὅτι πᾶσιν ὑμῖν ταῦτα δοκεῖ. Ἐκ τούτου εὐπορίᾳ τε πάντες καὶ ἔλεγον οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκουν εἶναι ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο.

Καὶ ὁ Κυαξάρης ἅμα μὲν, ὅτι ἐκεῖνοι ἤρχοντο τοῦ λόγου, ὥσπερ ὑπεφθόνει· ἅμα δὲ ἴσως καλῶς ἐδόκει ἔχειν αὐτῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν· (καὶ γὰρ αὐτός τε περὶ εὐθυμίαν ἐτύγχανεν ὤν, καὶ τῶν ἄλλων

Μήδων ἑώρα πολλὰς τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦντας) εἶπε δ' ἂν ὧδε, " Ἀλλ', ὦ Κῦρε,
" ὅτι μὲν μάλιστα ἀνθρώπων μελετᾶτε
" ὑμεῖς οἱ Πέρσαι πρὸς μηδεμίαν ἡδονὴν
" ἀπλήστως διακεῖσθαι, καὶ ὁρῶν καὶ ἀκούων
" οἶδα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τῆς μεγίστης ἡδονῆς
" πολὺ μᾶλλον συμφέρειν ἐγκρατῆ εἶναι.
" Μείζω δὲ ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις
" εὐτυχίας, ἢ νῦν ἡμῖν παραγεγένηται;
" Ἢν μὲν τοίνυν, ἐπεὶ εὐτυχοῦμεν, σω-
" φρόνως διαφυλάττωμεν αὐτὴν, ἴσως δυ-
" ναίμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονοῦντες γη-
" ρᾶν· εἰ δ' ἀπλήστως χρώμενοι ταύτῃ,
" ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν,
" ὁρᾶτε μὴ πάθωμεν ἅπερ πολλοὺς μὲν
" λέγουσιν ἐν θαλάττῃ πεπονθέναι, διὰ τὸ
" εὐτυχεῖν οὐκ ἐθέλοντας παύεσθαι πλέ-
" οντας ἕως ἂν ἀπόλωνται· πολλοὺς δὲ νί-
" κης τυχόντας, ἑτέρας ἐφιεμένους, καὶ
" τὴν πρόσθεν ἀποβαλεῖν. Καὶ γὰρ εἰ
" μὲν οἱ πολέμιοι ἥττους ὄντες ἡμῶν ἔφευ-

" γον, ἴσως ἂν καὶ διώκειν τοὺς ἥττους ἀσφα-
" λῶς εἶχε· νῦν δὲ κατανόησον πόσῳ αὐ-
" τῶν μέρει πάντες μαχεσάμενοι νενική-
" καμεν· οἱ δ' ἄλλοι ἄμαχοι εἰσίν· οὓς εἰ
" μὲν μὴ ἀναγκάσοιμεν μάχεσθαι, ἀγνο-
" οῦντες καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς, δι' ἀμαθίαν καὶ
" μαλακίαν ἀπίασιν· εἰ δὲ γνώσονται ὅτι
" καὶ ἀπιόντες ὑδὲν ἧττον κινδυνεύσουσιν ἢ μέ-
" νοντες, ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν αὐτοὺς,
" καὶ εἰ μὴ βόλονται, ἀγαθοὺς γενέσθαι.
" Ἰσθι γὰρ ὅτι οὐ σὺ μᾶλλον τὰς ἐκείνων
" γυναῖκας καὶ παῖδας ἐπιθυμεῖς λαβεῖν,
" ἢ ἐκεῖνοι σῶσαι. Εννόει δ' ὅτι καὶ αἱ
" σύες ἐπειδὰν ὀφθῶσι, φεύγουσι καὶ
" πολλαὶ οὖσαι σὺν τοῖς τέκνοις· ἐπει-
" δὰν δέ τις αὐτῶν θηρᾷ τι τῶν τέκνων,
" οὐκέτι φεύγει, οὐδ' ἢν μία τύχῃ οὖ-
" σα, ἀλλ' ἴεται ἐπὶ τὸν λαμβάνειν
" πειρώμενον. Καὶ νῦν μὲν ἐπικαλακλεί-
" σαντες ἑαυτοὺς εἰς ἔρυμα, παρέχον ἡμῖν
" ταμιεύεσθαι, ὥστε ὁπόσοις ἐβουλόμεθα

" αὐτῶν μάχεσθαι· εἰ δ' ἐν εὐρυχωρίᾳ
" πρόσιμεν αὐτοῖς, καὶ μαθήσονται, χωρὶς
" γενόμενοι, οἱ μὲν κατὰ πρόσωπον ἡμῖν,
" ὥσπερ νῦν, ἐναντίοσθαι, οἱ δ' ἐκ πλα-
" γίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου πλαγίου, οἱ
" δὲ καὶ ὄπισθεν· ὅρα μὴ πολλῶν ἑκάστῳ
" ἡμῶν καὶ ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν δεήσοι.
" Πρὸς δ' ἔτι, ἔφη, ὃ βουλοίμην ἂν ἔγωγε
" νῦν ὁρῶν Μήδους εὐθυμουμένους, ἐξαναστή-
" σας ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι."

Καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ μηδένα σύ γε ἀναγκάσῃς, ἀλλὰ τοὺς ἐθέλοντάς μοι ἕπεσθαι δός· καὶ ἴσως ἄν σοι καὶ τῶν σῶν φίλων τούτων ἑκάστῳ ἥκοιμεν ἄγοντες ἐφ' οἷς πάντες εὐθυμήσεσθε. Τὸ μὲν γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πολεμίων οὐ διωξόμεθα· (πῶς γὰρ ἄν καταλάβοιμεν;) ἤν δέ τι ἢ ἀπεχισμένον τοῦ στρατεύματος λάβωμεν, ἢ τι ὑπολειπόμενον, ἥξομεν πρός σε ἄγοντες. Ἐννόει δ', ἔφη, ὅτι καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ σὺ ἐδέου, ἤλθομεν, σοὶ

χαριζόμενοι, μακρὰν ὁδόν· καὶ σὺ ἂν ἡμῖν δίκαιος εἶ ἀντιχαρίζεσθαι, ἵνα μὴ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφικώμεθα, καὶ μὴ εἰς τὸν σὸν θησαυρὸν πάντες ὁρῶμεν. Ἐνταῦθα δὴ ἔλεξεν ὁ Κυαξάρης, Ἀλλ' εἶγε μέντοι ἐθέλων τις ἔποιτο, μὴ χάριν ἔγωγέ σοι εἰδείην ἄν. Σύμπεμψον τοίνυν μοι τῶν ἀξιοπίστων τούτων τινά, ὃς ἐρεῖ ἃ ἂν σὺ ἐπιστείλῃς. Λαβὼν δὴ ἴθι, ἔφη, ὁντινα ἐθέλῃς τούτων. Ἐνθα δὴ ἐτύγχανεν ὁ φήσας ποτὲ συγγενὴς αὐτῷ εἶναι, καὶ φιληθεὶς, παρών. Εὐθὺς ἦν ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀρκεῖ, ἔφη, ἔμοιγε οὗτοσί. Καὶ ἕπου τοίνυν, ἔφη, σοὶ ἑπέσθω· Καὶ λέγε σὺ, ἔφη, τὸν θέλοντα ἰέναι μετὰ Κύρου. Οὕτω δὴ λαβὼν τὸν ἄνδρα ἐξῄει. Ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, εὐθὺς ὁ Κῦρος εἶπε, Νῦν δὲ σὺ δηλώσεις εἰ ἀληθῆ ἔλεγες, ὅτε ἔφης ἥδεσθαί με θεώμενος. Οὐκοῦν ἀπολείψομαί σου, ἔφη ὁ Μῆδος, εἰ τοῦτο λέγεις. Καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐκοῦν καὶ ἄλλοις προθύμως λέξεις; Κἀ-

κεῖνος ἐπομόσας, Νὴ τὸν Δί', ἔφη, ἕως ἄν γε ποιήσω καὶ σὲ ἡδέως ἐμὲ θεᾶσθαι. Τότε δὴ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυαξάρους, τά τε ἄλλα προθύμως ἀπήγγελε τοῖς Μήδοις, καὶ προσετίθει ὅτι αὐτός γε οὐκ ἀπολείψοιτο ἀνδρὸς ἀρίστου καὶ καλλίστου, καὶ, τὸ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος.

Πράτλουτος δὲ ταῦτα τῷ Κύρῳ, θείως πως ἀφικνοῦνται ἀπὸ Ὑρκανίων ἄγγελοι. Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ὅμοροι μὲν τῶν Ασσυρίων εἰσὶν, ἔθνος δ' ὑπολύ· διὸ καὶ ὑπήκοοι τῶν Ασσυρίων ἦσαν· ἔφιπποι δὲ καὶ τότε ἐδόκουν εἶναι, καὶ νῦν ἔτι δοκοῦσι· διὸ καὶ ἐχρῶντο αὐτοῖς οἱ Ασσύριοι, ὥσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Σκιρίταις· ὑδὲν φειδόμενοι αὐτῶν οὔτ' ἐν πόνοις, οὔτ' ἐν κινδύνοις. Καὶ δὴ καὶ τότε ὀπισθοφυλακεῖν αὐτοὺς ἐκέλευον ὡς χιλίους ὄντας ἱππέας, ἵνα εἴ τι ὄπισθεν δεινὸν εἴη, ἐκεῖνοι πρὸ ἑαυτῶν τοῦτ' ἔχοιεν. Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι, ἅτε μέλλοντες ὕστατοι πορεύεσθαι, καὶ τὰς ἁμάξας τὰς

ἑαυτῶν καὶ τὰς οἰκέτας ὑγιάτους εἶχον. Στρατεύονται γὰρ δὴ οἱ κατὰ τὴν Ασίαν ἔχοντες οἱ πολλοὶ μεθ' ὥνπερ καὶ οἰκοῦσι· καὶ τότε δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Υρκάνιοι, οὕτως. Εννοηθέντες δὲ οἷά τε πάσχουσιν ὑπὸ τῶν Ασσυρίων, καὶ ὅτι νῦν τεθνάναι μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἠτιμένοι δ' εἶεν, φόβος δὲ πολὺς εἴη ἐν τῷ στρατεύματι, οἵ τε σύμμαχοι αὐτῶν ὡς ἀθύμως ἔχοιεν καὶ ἀπολείποιεν· ταῦτα ἐνθυμηθέντες ἔδοξεν αὐτοῖς νῦν καλὸν εἶναι ἀποστῆναι, εἰ θέλοιεν οἱ ἀμφὶ Κῦρον συνεπιθέσθαι. Καὶ πέμπουσιν ἀγγέλους πρὸς Κῦρον· ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης τὸ τούτου ὄνομα μέγιστον ἠύξετο. Οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι μισοῖεν τοὺς Ασσυρίους δικαίως, νῦν τε εἰ βούλοιντο ἰέναι ἐπ' αὐτούς, καὶ σφίσι σύμμαχοι ὑπάρξειαν καὶ ἡγήσαιντο· ἅμα δὲ πρὸς τούτοις διηγοῦντο τὰ τῶν πολεμίων ὡς ἔχοι, οἷα δὴ ἐπαίρειν βουλόμενοι ὡς μάλιστα στρατεύεσθαι αὐτόν. Καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο

αὐτὺς, Καὶ δοκεῖτε ἄν, ἔφη, ἡμᾶς ἔτι καταλαβεῖν αὐτὺς, πρὶν ἐν τοῖς ἐρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἔφη, μάλα συμφορὰν τῦτο ἡγύμεθα εἶναι, ὅτι ἔλαθον ἡμᾶς ἀποδράντες. Ταῦτα δὲ ἔλεγε βουλόμενος αὐτὺς ὡς μέγιστον φρονεῖν ἐπὶ σφίσιν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι καὶ αὔριον ἔωθεν, εἰ εὖ-ζωνοι πορεύοιντο, καταλήψοιντο· ὑπὸ γὰρ τῦ ὄχλυ καὶ τῶν ἁμαξῶν σχολῇ πορεύεσθαι αὐτύς· καὶ ἅμα, ἔφασαν, ἅτε τὴν προτεραίαν νύκτα ἀγρυπνήσαντες, νῦν μικρὸν πορευθέντες ἐστρατοπεδεύκασι. Καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Εχετε δ' ἂν ὧν λέγετε πιστόν τι, ἡμᾶς διδάσκον, ὡς ἀληθεύετε; Ὁμήρους γ', ἔφασαν, ἐθέλομεν ἐλάσαντες αὐτίκα τῆς νυκτὸς ἀγαγεῖν· μόνον καὶ σὺ ἡμῖν θεῶν τε πιστὰ ποίησον, καὶ δεξιὰν δὸς, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις ταῦτα, ἅπερ ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σῦ. Εκ τύτυ τὰ πιστὰ δίδωσιν αὐτοῖς, ἢ μὴν, ἐὰν ἐμπεδῶσιν ἃ λέγυσιν, ὡς φίλοις καὶ πιστοῖς χρήσεσθαι

αὐτοῖς, ὡς μήτε Περσῶν μήτε Μήδων μεῖον ἔχειν παρ' αὐτῷ. Καὶ νῦν δ' ἔτι ἰδεῖν ἐστιν Ὑρκανίους καὶ πιστευομένους καὶ ἀρχὰς ἔχοντας, ὥσπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων οἵ ἂν δοκῶσιν ἄξιοι εἶναι.

Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα ἔτι φωτὸς ὄντος. καὶ τοὺς Ὑρκανίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴοιεν. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι πάντες, ὥσπερ εἰκὸς, εὐθὺς ἔξω ἦσαν, καὶ Τιγράνης ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα· τῶν δὲ Μήδων ἐξῆεσαν οἱ μέν, διὰ τὸ παιδὶ Κύρῳ ὄντι παῖδες ὄντες φίλοι γενέσθαι· οἱ δὲ, διὰ τὸ, ἐν θήραις συγγενόμενοι, ἀγαθῆναι αὐτοῦ τὸν τρόπον· οἱ δὲ, διὰ τὸ χάριν εἰδέναι ὅτι μέγαν αὐτοῖς φόβον ἀπεληλακέναι ἐδόκει· οἱ δὲ, καὶ ἐλπίδας ἔχοντες, διὰ τὸ ἄνδρα φαίνεσθαι ἀγαθὸν, καὶ εὐτυχῆ καὶ μέγαν ἔτι ἰσχυρῶς ἔσεσθαι αὐτόν· οἱ δὲ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν Μήδοις, εἴ τινι ἀγαθὸν συνέπραξεν, ἀντιχαρίζεσθαι ἐβούλοντο· (πολλοῖς δὲ πολ-

λὰ διὰ φιλανθρωπίαν παρὰ τοῦ πάππου ἀγαθὰ διεπέπρακτο) πολλοὶ δ' ἐπεὶ τοὺς Ὑρκανίους εἶδον, καὶ λόγος διεδόθη ὡς ἡγήσοιντο ἐπὶ πολλὰ ἀγαθά, ἐζήλωσαν καὶ τοῦ λαβεῖν τι ἕνεκα. Οὕτω δὴ καὶ Μῆδοι σχεδὸν ἅπαντες ἐξῆλθον, πλὴν ὅσοι σὺν Κυαξάρει ἔτυχον σκηνοῦντες· οὗτοι δὲ κατέμειναν, καὶ οἱ τούτων ὑπήκοοι. Οἱ δὲ ἄλλοι πάντες φαιδρῶς καὶ προθύμως ἐξωρμῶντο, ἅτε οὐκ ἀνάγκῃ, ἀλλ' ἐθελούσιοι καὶ χάριτος ἕνεκα ἐξιόντες. Ἐπειδὴ δὲ ἔξω ἦσαν, πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Μήδους ἐξελθὼν ἐπήνεσέ τε αὐτούς, καὶ ἐπηύξατο, μάλιστα μὲν θεοὺς αὐτοῖς ἵλεως ὄντας ἡγεῖσθαι καὶ σῴζειν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς δυνηθῆναι χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς προθυμίας ἀποδοῦναι. Τέλος δ' ὧν εἶπεν ὅτι ἡγήσοιντο μὲν αὐτοῖς οἱ πεζοὶ, ἐκείνους δὲ ἕπεσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπου ἂν ἢ ἀναπαύωνται ἢ ἐπίσχωσι τῆς πορείας, ἐκέλευσεν αὐτοῖς πρὸς ἑαυτὸν παρελαύνειν τινὰς, ἵνα εἰδῶσι τὸ ἀεὶ καίριον.

Ἐκ τούτου ἡγεῖσθαι ἐκέλευσε τοὺς Ὑρκανίους. Καὶ οἳ ἠρώτων, Τί δὲ οὐκ ἀναμένεις, ἔφασαν, τοὺς ὁμήρους ἕως ἂν ἀγάγωμεν, ἵνα καὶ σὺ ἔχων τὰ πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; Καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι λέγεται, Ἐννοῶ γάρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν πάντες τὰ πιστὰ ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καὶ ταῖς ἡμετέραις χερσίν. Οὕτω γὰρ δοκοῦμεν παρεσκευάσθαι, ὡς, ἐὰν μὲν ἀληθεύητε, ἱκανοὶ εἶναι ὑμᾶς εὖ ποιεῖν· ἐὰν δὲ ἐξαπατᾶτε, οὕτω νομίζομεν ἔχειν, ὡς μὴ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν γενέσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον, ἐὰν οἱ θεοὶ βούλωνται, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν γενήσεσθαι. Καὶ μέντοι, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ἐπειδήπερ φατὲ ὑστάτους πορεύεσθαι τοὺς ὑμετέρους, ἐπειδὰν ἴδητε αὐτούς, σημαίνετε ἡμῖν ὅτι οἱ ὑμέτεροί εἰσιν, ἵνα φειδώμεθα αὐτῶν. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ὑρκάνιοι, τὴν μὲν ὁδὸν ἡγοῦντο, ὥσπερ ἐκέλευε, τὴν δὲ ῥώμην τῆς ψυχῆς ἐθαύμαζον· καὶ οὐχὶ τοὺς Ἀσσυρίους, οὐδὲ τοὺς Λυδούς, οὐδὲ τοὺς

συμμάχους ἑαυτῶν ἔτι ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ μὴ παντάπασιν ὁ Κῦρος μικράν τινα ἑαυτῶν οἴοιτο ῥοπὴν εἶναι καὶ παρόντων καὶ ἀπόντων.

Πορευομένων δὲ, ἐπεὶ νὺξ ἐγένετο, λέγεται φῶς τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προφανὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι φρίκην μὲν πρὸς τὸ θεῖον ἐγγίγνεσθαι, θάρσος δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους. Ὡς δὲ εὖ ζωνοί τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εἰκότως πολλήν τε ὁδὸν διήνυσαν, καὶ ἅμα κνέφαι πλησίον γίγνονται τοῦ τῶν Ὑρκανίων στρατεύματος. Ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἄγγελοι, λέγουσι τῷ Κύρῳ ὅτι ἥκοι εἰσὶν οἱ σφέτεροι· τῷ τε γὰρ ὑψάτους εἶναι, γιγνώσκειν ἔφασαν, καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν. Ἐκ τούτου πέμπει τὸν ἕτερον αὐτῶν πρὸς αὐτούς, προστάξας λέγειν, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὡς τάχιστα ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας. Συμπέμπει δέ τινας καὶ τῶν σὺν ἑαυτῷ, καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοῖς Ὑρκανίοις ὅτι ὡς ἂν ὁρῷεν

αὐτὺς προσφερομένυς, ὅτω κ᾽ αὐτοὶ ποιήσουσιν. Οὕτω δὴ ὁ μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ Κύρῳ, ὁ δὲ προσελαύνει πρὸς τὺς Ὑρκανίυς.

Εν ᾧ δ᾽ ἐσκόπει τὺς Ὑρκανίυς ὁ Κῦρος ὅ,τι ποιήσουσιν, ἐπέστησε τὸ στράτευμα· καὶ παρελαύνυσι πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν Μήδων προεστηκότες κ᾽ ὁ Τιγράνης, κ᾽ ἐρωτῶσι τί δεῖ ποιεῖν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Τῦτ᾽ ἐστὶ τὸ πλησίον Ὑρκανίων στράτευμα, κ᾽ οἴχεται ὁ ἕτερος τῶν ἀγγέλων πρὸς αὐτύς, καὶ τῶν ἡμετέρων τινὲς σὺν αὐτῷ, ἐροῦντες, εἰ φίλοι εἰσὶν, ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀνατείναντας πάντας. Ἐὰν μὲν ἕν ὅτως ἴωσι, δεξιῦσθε αὐτύς καθ᾽ ὃν ἂν ἧ ἕκαστος, κ᾽ ἅμα θαῤῥύνετε· ἐὰν δὲ ὅπλα αἴρωνται, ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι, τύτων, ἔφη, πρώτων εὐθὺς πειρᾶσθε μηδένα λείπειν. Ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγειλεν· Οἱ δὲ Ὑρκάνιοι ἀκύσαντες τῶν ἀγγέλων, ἥσθησάν τε, καὶ ἀναπηδήσαντες ἐπὶ

τὺς ἵππους παρῆσαν, τὰς δεξιὰς, ὥσπερ εἴρητο, προτείνοντες· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἀντεδεξιῶντό τε αὐτὺς καὶ ἐθάῤῥυνον. Ἐκ τύτυ δὴ λέγει ὁ Κῦρος, Ἡμεῖς μὲν δὴ, ὦ Ὑρκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιςεύομεν· καὶ ὑμᾶς δὲ χρὴ πρὸς ἡμᾶς ἅτως ἔχειν. Τῦτο δ', ἔφη, ἡμῖν πρῶτον εἰπατε, ὁπόσον ἀπέχει ἐνθένδε ἔνθα αἱ ἀρχαί εἰσι τῶν πολεμίων, καὶ τὸ ἀθρόον αὐτῶν. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι ὀλίγῳ πλέον ἢ παρασάγγην. Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος, "Αγετε "δὴ, ἔφη, ὦ ἄνδρες Πέρσαι καὶ Μῆδοι, καὶ "ὑμεῖς ὦ Ὑρκάνιοι, (ἤδη γὰρ καὶ πρὸς ὑ- "μᾶς ὡς συμμάχυς καὶ κοινωνὺς διαλέγο- "μαι) εὖ χρὴ εἰδέναι νῦν ὅτι ἐν τύτῳ "ἐσμὲν, ἔνθα μαλακισάμενοι μὲν, πάντων "ἂν τῶν χαλεπωτάτων τύχοιμεν· (ἴσασι "γὰρ οἱ πολέμιοι ἐφ' ἃ ἥκομεν) ἢν δὲ κα- "τὰ τὸ καρτερὸν ἐμβαλόμενοι ἴωμεν ῥώ- "μη καὶ θυμῷ ἐπὶ τὺς πολεμίυς, αὐτίκα "μάλα ὄψεσθε ὥσπερ δένδρων ἀποδιῤῥα-

" σκόντων καὶ εὑρημένων, τοὺς μὲν ἱκετεύ-
" οντας αὐτῶν, τοὺς δὲ φεύγοντας, τοὺς δ'
" οὐδὲ ταῦτα φρονεῖν δυναμένους. Ἡτ[ι]η-
" μένοι τε γὰρ ὄψονται ἡμᾶς, καὶ ὅτε οἰό-
" μενοι ἥξειν, οὔτε συντεταγμένοι, οὔτε
" μάχεσθαι παρεσκευασμένοι, καὶ εἰλημ-
" μένοι ἔσονται. Εἰ οὖν ἡδέως βουλοίμεθα
" καὶ δειπνῆσαι καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βουλεύειν
" τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δῶμεν αὐτοῖς σχολὴν
" μήτε βουλεύσασθαι, μήτε παρασκευά-
" σασθαι μηδὲν ἀγαθὸν ἑαυτοῖς, μηδὲ γνῶ-
" ναι πάμπαν ὅτι ἄνθρωποί ἐσμεν· ἀλλὰ
" γέρρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἅπαντα
" καὶ πληγὰς ἥκειν νομιζόντων. Καὶ ὑμεῖς
" μὲν, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, ὑμᾶς αὐτοὺς
" προπετάσαντες ἡμῶν, προπορεύεσθε
" ἔμπροσθεν, ὅπως τῶν ὑμετέρων ὅπλων
" ὁρωμένων λανθάνωμεν ὁτιπλεῖστον χρό-
" νον. Ἐπειδὰν δ' ἐγὼ πρὸς τῷ στρατεύ-
" ματι γένωμαι τῶν πολεμίων, παρ' ἐμοὶ
" μὲν καταλείπεσθε ἕκαστοι τάξιν ἱππέων,

" ὡς, ἐάν τι δέῃ, χρῶμαι μένων παρὰ τὸ
" στρατόπεδον. Ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες
" καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τάξει ἐλαύνετε
" ἀθρόοι, εἰ σωφρονεῖτε, ἵνα μήποτε ἀ-
" θρόῳ τινὶ ἐντυχόντες ἀποβιαθῆτε· τὸς
" δὲ νεωτέρους ἐφιέλε διώκειν· ἔστι δὲ καὶ-
" νόντων· τοῦτο γὰρ ἀσφαλέστατον νῦν ὡς
" ἐλαχίστους τῶν πολεμίων λείπειν. Ην
" δὲ (τὸ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατοῦσι)
" τὴν τύχην ἀνατρέψαι γίγνηται, φυ-
" λάξασθαι δεῖ τὸ ἐφ' ἁρπαγὴν τραπέ-
" σθαι· ὡς ὁ τοῦτο ποιῶν ἔτι ἀνὴρ ἐστιν
" ἀλλὰ σκευοφόρος, καὶ ἔξεστι τῷ βελομέ-
" νῳ ἤδη χρῆσθαι τούτῳ ὡς ἀνδραπόδῳ.
" Ἐκεῖνο δὲ χρὴ γνῶναι, ὅτι οὐθέν ἐστι
" κερδαλεώτερον τοῦ νικᾶν. Ὁ γὰρ κρα-
" τῶν ἅμα πάντα συνήρπακε, καὶ τὸς ἄν-
" δρας, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ χρήμα-
" τα, καὶ πᾶσαν ἅμα τὴν χώραν. Πρὸς
" ταῦτα τοῦτο μόνον ὁρᾶτε, ὅπως τὴν
" νίκην διασώσωμεν· ἐν γὰρ ταύτῃ καὶ αὖ-

" τὸς ὁ ἁρπάζων ἔχεται. Καὶ τῦτο
" ἅμα διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν
" ὡς ἐμὲ ἔτι φωτὸς ὄντος· ὡς σκότυς γε-
" νομένυ ἡδέα ἔτι προσδεξόμεθα.

Ταῦτα εἰπὼν ἀπέπεμπεν εἰς τὰς τάξεις ἑκάστυς, καὶ ἐκέλευσεν ἅμα πορευομένυς τοῖς αὐτῦ ἕκαστον δεκαδάρχοις ταῦτα σημαίνειν· (ἐν μετώπῳ γὰρ οἱ δεκάδαρχοι ἦσαν, ὥστε ἀκύειν) τὺς δὲ δεκαδάρχυς τῇ δεκάδι ἕκαστον κελεύειν παραγγέλλειν. Ἐκ τύτυ προηγοῦντο μὲν οἱ Ὑρκάνιοι, αὐτὸς δὲ τὸ μέσον ἔχων σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπορεύετο· τὺς δὲ ἱππέας ἑκατέρωθεν, ὥσπερ εἰκὸς, παρέταξε. Τῶν δὲ πολεμίων, ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο, οἱ μὲν ἐθαύμαζον τὰ ὁρώμενα, οἱ δ' ἐγίνωσκον ἤδη· οἱ δ' ἤγγελλον, οἱ δ' ἐδόων, οἱ δ' ἔλυον ἵππυς· οἱ δὲ συνεσκευάζοντο, οἱ δ' ἐξέπιπλυν τὰ ὅπλα ἀπὸ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δ' ὡπλίζοντο· οἱ δὲ ἀνεπήδων ἐπὶ τὺς ἵππυς, οἱ δὲ ἐχαλίνυν· οἱ δὲ τὰς γυναῖκας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὀχή-

ματα· οἱ δὲ τὰ πλείστα ἄξια ἐλάμβανον, ὡς διασωσόμενοι, οἱ δὲ κατορύττοντες τὰ τοιαῦτα ἡλίσκοντο· οἱ δὲ πλεῖστοι εἰς φυγὴν ὥρμων. Οἴεσθαι δὲ χρὴ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ποιεῖν αὐτούς· πλὴν ἐμάχετο ὑδείς, ἀλλ' ἀμαχητὶ ἀπώλοντο. Κροῖσος δὲ ὁ Λυδῶν βασιλεὺς, ὡς θέρος ἦν, τάς τε γυναῖκας ἐν ταῖς ἁρμαμάξαις προαπεπέμψατο τῆς νυκτὸς, ὡς ἂν ῥᾷον πορεύοιντο κατὰ τὸ ψύχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς ἱππέας ἐπηκολούθει. Καὶ τὸν Φρύγα ταυτά φασι ποιῆσαι, τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἄρχοντα Φρυγίας. Ὡς δὲ παρήσθοντο τῶν φευγόντων καὶ καταλαμβανόντων ἑαυτούς, πυθόμενοι τὸ γιγνόμενον, ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ κατὰ κράτος. Τὸν δὲ τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα καὶ τὸν τῶν Αραβίων ἔτι ἐγγὺς ὄντας καὶ ὑποσάντας ἀθωρακίστους καταλαίνσιν οἱ Ὑρκάνιοι. Τὸ δὲ πλεῖστον ἦν τῶν ἀποθανόντων Ασσυρίων καὶ Αραβίων· ἐν γὰρ

τῇ ἑαυτῶν ὄντες χώρᾳ, ἀσυντονώτατα πρὸς τὴν πορείαν εἶχον. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι, οἷα δὴ εἰκὸς κρατοῦντες, τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. Ὁ δὲ Κῦρος τοὺς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας καταλειφθέντας περιελαύνειν ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον, καὶ εἴ τινας σὺν ὅπλοις ἐξιόντας ἴδοιεν, κατακαίνειν· τοῖς δ' ὑπομένουσιν ἐκήρυξεν, ὁπόσοι τῶν πολεμίων στρατιωτῶν ἦσαν ἱππεῖς, ἢ πελτασταὶ, ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ ὅπλα συνδεδεμένα, τοὺς δὲ ἵππους ἐπὶ ταῖς σκηναῖς καταλιπεῖν· ὅστις δὲ μὴ ταῦτα ποιήσῃ αὐτίκα τῆς κεφαλῆς στερηθήσεσθαι· τὰς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχοντες, ἐν τάξει περιίσασαν. Οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἔχοντες, ἐξέπλησσον ἀποφέροντες εἰς ἓν χωρίον ὅποι ἐκέλευσε· καὶ ταῦτα μὲν οἷς ἐπέταξεν ἔκαιον.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐνενόησεν ὅτι ἦλθον μὲν ὅτε σῖτα ὅτε ποτὰ ἔχοντες, ἄνευ δὲ τούτων ὅτε στρατεύεσθαι δυνατὸν, ὅτε ἄλλο

μὴδὲν ποιεῖν. Σκοπῶν δὲ ὡς ἂν ταῦτα τάχιστα καὶ κάλλιστα γένοιτο, ἐνθυμεῖται ὅτι ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις ἐστὶν εἶναί τινα ὅτῳ μὴ σκηνῆς μελήσει, μὴ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια παρεσκευασμένα τοῖς στρατιώταις εἰσιοῦσιν ἔσται. Καὶ τοίνυν ἔγνω ὅτι τούτους εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ νῦν κατειλῆφθαι ἂν ἦν, διὰ τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν· ἐκήρυττε δὴ παρεῖναι πάντας τοὺς ἐπιτρόπους· εἰ δέ τῳ μὴ εἴη ἐπίτροπος, τὸν πρεσβύτατον ἀπὸ σκηνῆς· τῷ δὲ ἀπειθοῦντι πάντα τὰ χαλεπὰ ἀνεῖπεν. Οἱ δὲ, ὁρῶντες καὶ τοὺς δεσπότας πειθομένους, ταχὺ ἐπείθοντο. Ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν ἐκέλευσε καθίζεσθαι αὐτῶν οἷς ἐστι πλέον ἢ δυοῖν μηνῶν ἐν τῇ σκηνῇ τὰ ἐπιτήδεια. Ἐπεὶ δὲ τούτους εἶδεν, αὖθις ἐκέλευσεν οἷς μηνὸς ἦν· ἐν δὲ τούτῳ σχεδὸν σύμπαντες ἐκαθίζοντο. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶπεν ὧδε αὐτοῖς, "Ἄγετε τοίνυν, ἔφη, ὦ

"ἄνδρες, οἵ τινες ὑμῶν τὰ μὲν κακὰ μι-
"σεῖτε, ἀγαθῦ δέ τινος παρ' ἡμῶν βύ-
"λεσθ' ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελήθητε προ-
"θύμως ὅπως διπλάσια ἐν τῇ σκηνῇ ἑκά-
"στῃ σιτία καὶ ποτὰ παρεσκευασμένα ᾖ
"τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις, ἢ ἃ
"καθ' ἡμέραν ἐποιεῖτε· καὶ τἆλλα δὲ
"πάντα ὁπόσα καλὴν δαῖτα παρέξει,
"ἕτοιμα ποιεῖτε· ὡς αὐτίκα μάλα πα-
"ρέσονται ὁπότεροι ἂν κρατῶσι, καὶ ἀξιώ-
"σουσιν ἔκπλεω ἔχειν πάντα τὰ ἐπιτη-
"δεια. Ἰστε οὖν ὅτι συμφέροι ἂν ὑμῖν ἀ-
"μέμπτως δέχεσθαι τὺς ἄνδρας." Οἱ
μὲν δὴ ταῦτα ἀκύσαντες, πολλῇ σπουδῇ
τὰ παρηγγελμένα ἔπρατ̈ον. Ὁ δ' αὖ
συγκαλέσας τὺς ταξιάρχυς ἔλεξε τοιάδε·

"Ανδρες φίλοι, γιγνώσκομεν ὅτι νῦν
"ἔξεστιν ἡμῖν προτέροις τῶν ἀπόντων
"συμμάχων ἀρίστου τυχεῖν, καὶ τοῖς μά-
"λα ἐσπουδασμένοις σιτίοις καὶ ποτοῖς
"χρῆσθαι· ἀλλ' ἴσως μοι δοκεῖ τῦτ' ἂν τὸ

" ἄριστον πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς ἢ τὸ τῶν
" συμμάχων ἐπιμελεῖς φανῆναι, ὧδ' ἂν
" αὕτη ἡ εὐωχία ἰσχυροτέρους τοσοῦτον
" ποιῆσαι ὅσον εἰ δυναίμεθα τὺς συμμά-
" χους προθύμους ποιεῖσθαι. Εἰ δὲ τῶν
" νυνὶ διωκόντων καὶ καταχαινόντων τὺς
" ἡμετέρυς πολεμίυς, καὶ μαχομένων εἴ
" τις ἐναντιῦται, τύτων δόξομεν οὕτως
" ἀμελεῖν ὥστε κὴ πρὶν εἰδέναι ὅ,τι πράτ-
" τυσιν, ἡρισηκότες φαίνεσθαι, ὅπως μὴ
" αἰσχροὶ μὲν φανώμεθα, ἀσθενεῖς δ' ἐσό-
" μεθα, συμμάχων ἀπορῦντες. Τὸ δὲ
" τῶν πονύντων καὶ κινδυνευόντων ἐπιμε-
" ληθῆναί τινα, ὅπως εἰσιόντες τὰ ἐπι-
" τήδεια ἔξουσιν, αὕτη ἂν ἡμᾶς ἡ θοίνη
" πλείω εὐφράνειεν, ὡς ἐγώ φημι, ἢ τὸ
" παραχρῆμα τῇ γαστρὶ χαρίσασθαι.
" Εννοήσατε δ', ἔφη, ὡς εἰ μηδ' ἐκείνους
" αἰσχυντέον ἦν, ὧδ' ὡς ἡμῖν προσήκει ὅτε
" πλησμονῆς ποτε, ὅτε μέθης· ὑγάρ πω
" διαπέπρακται ἡμῖν ἃ βυλόμεθα, ἀλλ'

" αὐτὰ πάντα νῦν ἀκμάζει ἐπιμελείας
" δεόμενα. Ἐχομεν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέ-
" δῳ πολεμίους πολλαπλασίους ἡμῶν αὐ-
" τῶν, καὶ τούτους λελυμένους· οὓς καὶ φυ-
" λάττεσθαι ἴσως ἔτι προσήκει, καὶ φυλάτ-
" τειν, ὅπως ὦσι καὶ οἱ ποιήσοντες ἡμῖν τὰ
" ἐπιτήδεια. Ἔτι δ' οἱ ἱππεῖς ἡμῖν ἄ-
" πεισι, φροντίδα παρέχοντες ὅπου εἰσί·
" κἂν ἔλθωσιν, εἰ παραμενοῦσιν. Ὥστε,
" ὦ ἄνδρες, νῦν μοι δοκεῖ τοιοῦτον σῖτον
" προσφέρεσθαι δεῖν ἡμᾶς καὶ τοιοῦτον πο-
" τὸν, ὁποῖόν τις οἴεται μάλιστα σύμφο-
" ρον εἶναι πρὸς τὸ μήτε ὕπνου, μήτε
" ἀφροσύνης ἐμπίπλασθαι. Ἔτι δὲ καὶ
" χρήματα ἐγὼ οἶδα ὅτι πολλὰ ἐν τῷ
" στρατοπέδῳ ἐστὶν, ὧν οὐκ ἀγνοῶ ὅτι δυ-
" νατὸν ἡμῖν (κοινῶν αὐτῶν ὄντων τοῖς
" συγκατειληφόσι) νοσφίσασθαι ὁπόσα
" ἂν βουλώμεθα· ἀλλ' ὅ μοι δοκεῖ τὸ λα-
" βεῖν κερδαλεώτερον εἶναι τοῦ δικαίους
" φαινομένους ἐκείνοις, τούτῳ χρίασθαι ἔτι

" μᾶλλον αὐτὸς ἢ νῦν ἀσπάζεσθαι ἡμᾶς.
" Δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ νεῖμαι τὰ
" χρήματα, ἐπειδὰν ἔλθωσι, Μήδοις καὶ
" Ὑρκανίοις καὶ Τιγράνῃ ἐπιτρέψαι· κἄν
" τι μεῖον ἡμῖν δάσωνται, κέρδος ἡγήσα-
" σθαι· διὰ γὰρ τὰ κέρδη ἥδιον ἡμῖν πα-
" ραμενοῦσι. Τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτῆ-
" σαι, ὀλιγοχρόνιον ἂν ἡμῖν τὸν πλοῦτον
" παράσχοι· τὸ δὲ, ταῦτα προεμένους,
" ἐκεῖνα κτήσασθαι ὅθεν ὁ πλοῦτος φύε-
" ται, τοῦθ', ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀενναότερον
" ἡμῖν δύναιτ' ἂν τὸν πλοῦτον καὶ πᾶσι
" τοῖς ἡμετέροις παρέχειν. Οἶμαι δ',
" ἔφη, καὶ οἴκοι ἡμᾶς τούτου ἕνεκεν ἀσκεῖν
" καὶ γαστρὸς κρείττους εἶναι καὶ ἀκαίρων κερ-
" δῶν, ἵν', ὁπότε δέοι, δυναίμεθα αὐτοῖς
" συμφόρως χρῆσθαι· -πολὺ δ' ἂν ἐν μείζοσι
" τῶν νῦν παρόντων ἐπιδειξαίμεθα τὴν
" παιδείαν, ἐγὼ μὲν οὐκ ὁρῶ."

Ὁ μὲν οὕτως εἶπε· συνεῖπε δ' αὐτῷ Ὑσάσπας, ἀνὴρ Πέρσης τῶν ὁμοτίμων,

ὧδε· Δεινὸν γάρ τ' ἂν εἴη, ὦ Κῦρε, εἰ ἐν θήρᾳ μὲν πολλάκις ἄσιτοι καρτερῶμεν, ὅπως θηρίον τι ὑποχείριον ποιησώμεθα, καὶ μάλα μικρὸν ἴσως ἄξιον· ὅλβον δὲ ὅλον πειρώμενοι θηρᾶν, εἰ ἐμποδών τι ποιησαίμεθα γενέσθαι ἡμῖν, ἃ τῶν μὲν κακῶν ἀνθρώπων ἄρχει, τοῖς δ' ἀγαθοῖς πείθεται, οὐκ ἂν μὴ πρέποντα ἡμῖν δοκοίημεν ποιεῖν. Ὁ μὲν Ὑσάσπας δὴ οὕτω συεῖπεν· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ταῦτα συνήνων. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἄγετε δή, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ταῦτα, πέμψατε ἀπὸ λόχου πέντε ἄνδρας ἕκαστος τῶν σπυδαιολάτων· οἵτοι δὲ περιιόντες ὅς μὲν ἂν ὁρῶσι ποδσύνοντας τὰ ἐπιτήδεια, ἐπαινοῦντων· ὅς δ' ἀμελοῦντας, κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπόται. Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐποίουν.

Τῶν δὲ Μήδων τινὲς ἤδη οἱ μὲν ἁμάξας προωρμημένας καταλαμβάνοντες καὶ ἀποστρέψαντες προσήλαυνον μεσὰς ὧν ἐδεῖτο ἡ στρατιά, οἱ δὲ καὶ ἁρμαμάξας γυναικῶν

τῶν βελτίσων, τῶν μὲν, γνησίων, τῶν δὲ, καὶ παλλακίδων, διὰ τὸ κάλλος συμπεριαγομένων· καὶ τούτας εἰληφότες προσῆγον. Πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ασίαν στρατευόμενοι ἔχοντες τὰ πλείστα ἄξια στρατεύονται, λέγοντες ὅτι μᾶλλον μάχοιντ' ἄν, εἰ τὰ φίλτατα παρείη· τούτοις γάρ φασιν ἀνάγκην εἶναι προθύμως ἀλεξεῖν. Ισως μὲν ὧν οὕτως ἔχει· ἴσως δὲ καὶ ποιοῦσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι.

Ὁ δὲ Κῦρος, ὁρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ὑρκανίων, ὡσπερεὶ κατεμέμφετο αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, ὅτι οἱ ἄλλοι τοῦτον τὸν χρόνον ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκουν καὶ προκτᾶσθαί τι, αὐτοὶ δ' ἐν ἀργοτέρᾳ χώρᾳ ὑποκαταμένειν. Καὶ γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες, ἀποδεικνύντες Κύρῳ ἃ ἦγον, πάλιν ἀπήλαυνον, μεταδιώκοντες τοὺς ἄλλους· ταῦτα γὰρ ἔφασαν σφίσι προστετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. Δακνόμενος δὴ ὁ Κῦρος ἐπὶ τούτοις, ταῦτα

μὲν ὅμως κατεχώριζε· συνεκάλει δὲ πάλιν τὺς ταξιάρχυς, καὶ ϛὰς ὅπυ ἔμελλεν ἂν ἐξακύεσθαι τὰ λεγόμενα, εἶπε τάδε·

" Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰ κατά-
" χοιμεν τὰ νῦν προφαινόμενα, μεγάλα
" μὲν ἂν ἅπασι Πέρσαις ἀγαθὰ γένοιτο,
" μέγιϛα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν, δι' ὧν πράσ-
" σεται, πάντες, οἶμαι, γινώσκομεν· ὅ-
" πως δ' ἂν αὐτῶν ἡμεῖς κύριοι γενοίμε-
" θα, μὴ αὐτάρκεις ὄντες κτήσασθαι
" αὐτὰ, εἰ μὴ ἕξαι οἰκεῖον ἱππικὸν Πέρ-
" σαις, τῦτο οὐκέτι ἐγὼ ὁρῶ. Ἐννοεῖτε
" γὰρ δὴ, ἔφη, ἔχομεν ἡμεῖς οἱ Πέρσαι
" ὅπλα, οἷς δοκῦμεν τὺς πολεμίους τρέ-
" πεσθαι ὁμόσε ἰόντας· ἢ δὴ τρεπόμενοι,
" ποίυς ἢ ἱππέας, ἢ τοξότας, ἢ πελτα-
" ϛὰς, ἢ ἀκοντιϛὰς, ἄνευ ἵππων ὄντες
" δυναίμεθα ἂν φεύγοντας ἢ λαβεῖν, ἢ
" καταχαίνειν; Τίνες δ' ἂν φοβοῖντο ἡ-
" μᾶς προσιόντες κακυργεῖν ἢ τοξόται, ἢ
" ἀκοντιϛαὶ, ἢ ἱππεῖς, εὖ εἰδότες ὅτι

" ὐδεὶς αὐτοῖς κίνδυνος ὑφ' ἡμῶν κακόν
" τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν πεφυκό-
" των δένδρων; Εἰ δὲ ταῦτα ὕτως ἔχει,
" οὐκ εὔδηλον, ἔφη, ὅτι οἱ νῦν παρόντες
" ἡμῖν ἱππεῖς νομίζουσι ταῦτα πάντα
" ὑποχείρια γιγνόμενα ὐχ ἧττον ἑαυτῶν
" εἶναι ἢ ἡμέτερα; Ισως δὲ νὴ Δία καὶ
" μᾶλλον. Νῦν μὲν ὖν ὕτω ταῦτα ἔχει
" κατ' ἀνάγκην. Εἰ δὲ ἡμεῖς ἱππικὸν
" κτησαίμεθα μὴ χεῖρον τύτων, ὐ παν-
" τάπασιν ἡμῖν καλαφανὲς ὅτι τύς τ' ἂν
" πολεμίυς δυναίμεθα ἄνευ τύτων ποιεῖν
" ἅπερ καὶ νῦν σὺν τύτοις, τύτους τε
" ἔχοιμεν ἂν τότε μετριώτερον πρὸς ἡ-
" μᾶς φρονῦντας; ὁπότε γὰρ ἢ παρεῖναι
" ἢ ἀπεῖναι βύλοιντο, ἧττον ἂν ἡμῖν μέ-
" λοι, εἰ αὐτοὶ ἄνευ τύτων ἀρκοῖμεν ἡμῖν
" αὐτοῖς. Εἶεν. Ταῦτα μὲν δὴ, οἶμαι,
" ὐδεὶς ἂν ἀντιγνωμονήσειε μὴ ὐχὶ τὸ
" πᾶν διαφέρειν τῶν Περσῶν γενέσθαι οἰ-
" κεῖον ἱππικόν. Αλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐν-

" νοεῖτε, πῶς ἂν τοῦτο γένοιτο. Ἆρ' οὖν
" σκεψώμεθα, εἰ βουλοίμεθα καθεζάναι
" ἱππικὸν, τί ἡμῖν ὑπάρξει, καὶ τίνος ἐν-
" δεῖ. Οὐκοῦν ἵπποι μὲν ὅτοι πολλοὶ ἐν
" τῷ στρατοπέδῳ κατειλημμένοι, καὶ χα-
" λινοὶ οἷς πείθονται, καὶ τἆλλα ὅσα δεῖ
" ἵππους ἔχουσι χρῆσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ
" οἷς γε δεῖ ἄνδρα ἱππέα χρῆσθαι ἔχο-
" μεν, θώρακας μὲν, ἐρύματα τῶν σω-
" μάτων, παλτὰ δὲ, οἷς καὶ μεθιέντες καὶ
" ἔχοντες χρώμεθα ἄν. Τί δὴ τὸ λοι-
" πόν; Δηλονότι ἀνδρῶν δεῖ. Οὐκοῦν τοῦ-
" το μάλιστα ἔχομεν· οὐδὲν γὰρ ὅτου, ἡμέ-
" τερόν ἐστιν ὡς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. Ἀλλ'
" ἐρεῖ τις ἴσως ὅτι οὐκ ἐπιστάμεθα. Μὰ
" Δί'· οὐδὲ γὰρ τῶν ἐπισταμένων νῦν, πρὶν
" μαθεῖν, οὐδεὶς ἥπιστο. Ἀλλ' εἴποι
" ἄν τις ὅτι παῖδες ὄντες ἐμάνθανον. Καὶ
" πότερον οἱ παῖδές εἰσι φρονιμώτεροι,
" ὥστε μαθεῖν τὰ φραζόμενα καὶ δεικνύ-
" μενα, ἢ οἱ ἄνδρες; πότεροι δὲ, ἐὰν μά-

" θωσιν, ἱκανώτεροι τοῖς σώμασιν ἐκπο-
" νεῖν, οἱ παῖδες ἢ οἱ ἄνδρες; Αλλὰ μὴν
" σχολή γε ἡμῖν μανθάνειν ὅση ὅτε παι-
" σὶν, ὅτε ἄλλοις ἀνδράσιν· ὅτε γὰρ το-
" ξεύειν ἡμῖν μαθητέον ὥσπερ τοῖς παισί·
" προεπισάμεθα γὰρ τοῦτο· ὅτε μὴν ἀ-
" κοντίζειν· ἐπισάμεθα γὰρ τοῦτο· ἀλλ'
" οὐδὲ μὴν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀν-
" δράσι, τοῖς μὲν γεωργίαι ἀσχολίαν πα-
" ρέχουσι, τοῖς δὲ τέχναι, τοῖς δὲ ἄλ-
" λα οἰκεῖα· ἡμῖν δὲ στρατεύεσθαι ὑ μό-
" νον σχολὴ, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. Αλλὰ
" μὴν οὐχ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν πο-
" λεμικῶν, χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δέ·
" ἱππικὴ δὲ οὐκ ἐν ὁδῷ μὲν ἡδίων ἢ αὐτὸς
" τοῖν ποδοῖν πορεύεσθαι; ἐν δὲ σπουδῇ,
" οὐχ ἥδιστα ταχὺ μὲν φίλῳ παραγενέσθαι,
" εἰ δέοι, ταχὺ δὲ, εἴτε ἄνδρα εἴτε θῆρα
" δέοι διώκοντα καταλαβεῖν; Ἐκεῖνο δὲ
" οὐκ εὐπετὲς, τὸ, ὅ,τι ἂν δέῃ ὅπλον φέ-
" ρειν, τὸν ἵππον τοῦτο συμφέρειν; οὐκοῦν

" ταυτό γ' ἐστὶν ἔχειν τε καὶ συμφέρειν.
" Ὁ γεμὴν μάλις' ἄν τις φοβηθείη, μὴ,
" εἰ δεήσει ἐφ' ἵππου κινδυνεύειν πρότερον
" ἡμᾶς πρὶν ἀκριβῶν τὸ ἔργον τοῦτο, κἄ-
" πειτα μήτε πεζοὶ ἔτι ὦμεν, μήθ' ἱπ-
" πεῖς ἱκανοί· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀμήχανον·
" ὅπου γὰρ ἂν βουλώμεθα, ἐξέσται ἡμῖν
" πεζοῖς εὐθὺς μάχεσθαι· οὐδὲν γὰρ τῶν
" πεζικῶν ἀπομαθησόμεθα, ἱππεύειν μα-
" θόντες." Κῦρος μὲν οὕτως εἶπε· Χρυ-
σάντας δὲ συναγορεύων αὐτῷ, ὧδε ἔλεξεν·
" Αλλ' ἐγὼ μέν, ἔφη, οὕτως ἐπιθυμῶ
" ἱππεύειν μαθεῖν, ὡς νομίζω, ἐὰν ἱπ-
" πεὺς γένωμαι, ἄνθρωπος πλουσιώτερος ἔσεσθαι.
" Νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγαπῴην, ἐξίσου
" τῷ θεῖν ὁρμηθεὶς ἀνθρώπῳ, μόνον τῇ
" κεφαλῇ προέχων, ἄν τε θηρίον παρα-
" θέον ἰδὼν δυνηθῶ διατεινόμενος φθάσαι,
" ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεῦσαι πρὶν πάνυ
" πρόσω αὐτὸ γενέσθαι· ἢν δὲ ἱππεὺς γέ-
" νωμαι, δυνήσομαι μὲν ἄνδρα ἐξ ὄψεως

" μήκυς καθαιρεῖν· δυνήσομαι δὲ, θηρία
" διώκων, τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν καλα-
" λαμβάνων, τὰ δὲ ἀκοντίζων ὥσπερ ἐσηκότα· κὴ γὰρ ἐὰν ἀμφότερα ταχέα ᾖ,
" ὅμως δὲ πλησίον γίγνηται ἀλλήλων,
" ὥσπερ τὰ ἐσηκότα ἔσαι. Ἐγὼ δὲ δὴ
" μάλιστα δοκῶ, ἔφη, ζώων ἐζηλωκέναι
" ἱπποκενταύρυς, εἰ ἐγένοντο· ὥστε προ-
" βουλεύεσθαι μὲν ἀνθρώπυ φρονήσει, ταῖς
" δὲ χερσὶ τὸ δέον παλαμᾶσθαι, ἵππου
" δὲ τάχος ἔχειν καὶ ἰσχὺν, ὥστε τὸ μὲν
" φεῦγον αἱρεῖν, τὸ δὲ ὑπομένον ἀνατρέ-
" πειν· οὐκοῦν πάντα κἀγὼ ταῦτα ἱπ-
" πεὺς γενόμενος, συγκομίζομαι πρὸς ἐ-
" μαυτόν. Προνοεῖν μέν γε ἔξω πάντα
" τῇ ἐμῇ ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς δὲ χερ-
" σὶν ὁπλοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ,
" τὸν δ' ἐναντίον ἀνατρέψομαι τῇ τυ ἵπ-
" πυ ῥώμῃ· ἀλλ' ὑ συμπεφυκὼς δεδήσο-
" μαι, ὥσπερ οἱ ἱπποκένλαυροι· ὑκοῦν τυ-
" τό γε κρεῖτλον ἢ συμπεφυκέναι. Τοὺς

" μὲν γὰρ ἱπποκενταύρῳς οἶμαι ἔγωγε
" πολλοῖς μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀνθρώποις εὑ-
" ρημένων ἀγαθῶν ὅπως δεῖ χρῆσθαι,
" πολλοῖς δὲ τῶν ἵππων ἡδέων πεφυκό-
" των, πῶς αὐτῶν χρὴ ἀπολαύειν· ἐγὼ
" δὲ, ἢν ἱππεύειν μάθω, ὅταν μὲν ἐπὶ τῷ
" ἵππου γένωμαι, τὰ τῷ ἱπποκενταύρῳ
" δήπου διαπράξομαι· ὅταν δὲ καταβῶ,
" δειπνήσω, καὶ ἀμφιέσομαι, καὶ καθευδήσω,
" ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε τί ἄλ-
" λο ἢ διαιρετὸς ἱπποκένταυρος καὶ πάλιν
" σύνθετος γίγνομαι; Ετι δῆ, ἔφη, καὶ
" τόδε πλεονεκτήσω τῷ ἱπποκενταύρου·
" ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν προεωρᾶτο,
" καὶ δυοῖν ὥτοιν ἤκουεν· ἐγὼ δὲ τέτταρσι μὲν
" ὀφθαλμοῖς τεκμαρῶμαι, τέτταρσι δὲ ὠσὶ
" προακούσομαι· πολλὰ γάρ φασιν ἀν-
" θρώποις καὶ ἵππον τοῖς ὀφθαλμοῖς προ-
" ορῶντα δηλῶν, πολλὰ δὲ τοῖς ὠσὶ προ-
" ακούοντα σημαίνειν. Εμὲ μὲν οὖν, ἔφη,
" γράφε τῶν ἱππεύειν ἐπιθυμούντων."

Νὴ Δί', ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάντες, καὶ ἡμᾶς γε. Ἐκ τούτου δὴ ἔφη ὁ Κῦρος, Τί οὖν; ἔφη, ἐπεὶ σφόδρα ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ, εἰ μὴ νόμον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησαίμεθα, αἰσχρὸν εἶναι οἷς ἂν ἵππους ἐγὼ πορίσω, ἄν τις φανῇ πεζῇ ἡμῶν πορευόμενος, ἐάν τε πολλὴν, ἐάν τε ὀλίγην ὁδὸν δέῃ διελθεῖν; ἵνα καὶ παντάπασιν ἱπποκενταύρους οἴωνται ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι εἶναι. Ὁ μὲν οὕτως ἐπήρετο· οἱ δὲ πάντες συνεπήνεσαν· ὥστε ἔτι καὶ νῦν ἐξ ἐκείνου οὕτω χρῶνται Πέρσαι, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἑκὼν ὀφθείη Περσῶν οὐδαμοῦ πεζὸς ἰών. Οἱ μὲν δὴ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἦσαν·

Ἡνίκα δ' ἦν ἔξω μέσου ἡμέρας, προσήλαυνον οἱ Μῆδοι ἱππεῖς καὶ οἱ Ὑρκάνιοι, ἵππους τε ἄγοντες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας· ὅσοι γὰρ τὰ ὅπλα παρεδίδοσαν, οὐκ ἀπέκτεινον. Ἐπεὶ δὲ προσήλασαν, πρῶτον μὲν αὐτῶν ἐπυνθάνετο ὁ Κῦρος εἰ σῶοι πάντες εἶεν αὐτῷ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔφασαν,

ἐκ τούτου ἠρώτα ὅ,τι ἔπραξαν. Οἱ δὲ διηγοῦντο ἅπερ ἐποίησαν, καὶ ὡς ἀνδρείως ἔκαστα ἐμεγαληγόρουν. Ὁ δὲ διήκουε πάντα ἡδέως ὅσα ἐβούλοντο λέγειν· ἔπειτα δὲ καὶ ἐπήνεσεν αὐτοὺς οὕτως, Ἀλλὰ καὶ δῆλοι, ἔφη, ἐστὲ ὡς ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγένεσθε· καὶ γὰρ μείζους φαίνεσθε, καὶ καλλίους, καὶ γοργότεροι, ἢ πρόσθεν, ἰδεῖν. Ἐκ δὲ τούτου ἐπυνθάνετο ἤδη αὐτῶν καὶ πόσην ὁδὸν διήλασαν, καὶ εἰ οἰκοῖτο ἡ χώρα. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι καὶ πολλὴν διελάσειαν, καὶ πᾶσα οἰκοῖτο ἡ χώρα, καὶ μεστὴ εἴη καὶ οἰῶν, καὶ αἰγῶν, καὶ βοῶν, καὶ ἵππων, καὶ σίτου, καὶ πάντων ἀγαθῶν. Δυοῖν ἄν, ἔφη, ἐπιμελητέον ἡμῖν εἴη, ὅπως τε κρείττους ἐσόμεθα τῶν ἐχόντων αὐτά, καὶ ὅπως αὐτοὶ μενοῦσιν· οἰκουμένη μὲν γὰρ χώρα πολλοῦ ἄξιον κλῆμα· ἐρήμη δ' ἀνθρώπων ὅσα, ἐρήμη καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. Τοὺς μὲν οὖν ἀμυνομένους οἶδα, ἔφη, ὅτι ἀπεκτείνατε, ὀρθῶς ποιοῦντες· (τοῦτο γὰρ μάλιστα σώζει

τὴν νίκην) τὺς δὲ παραδιδόντας, αἰχμαλώτυς ἐλάβετε· οὓς εἰ ἀφίεμεν, τῦτ' αὖ σύμφορον ἂν, ὡς ἐγώ φημι, ποιήσαιμεν. Πρῶτον μὲν γὰρ νῦν οὐκ ἂν φυλάττεσθαι ὑδὲ φυλάττειν τύτυς ἡμᾶς δέοι, οὐδ' ἂν σιτοποιεῖν τύτοις· (ὑ γὰρ λιμῷ γε δήπου ἀποκτενῦμεν αὐτύς) ἔπειτα δὲ ϗ τύτυς ἀφέντες, πλείοσιν αἰχμαλώτοις χρησόμεθα. Εὰν γὰρ κρατῶμεν τῆς χώρας, ἅπαντες ἡμῖν οἱ ἐν ταύτῃ οἰκῦντες, αἰχμάλωτοι ἔσονται· μᾶλλον δὲ τύτυς ζῶντας ἰδόντες ϗ ἀφεθέντας μενῦσι καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ πείθεσθαι αἱρήσονται μᾶλλον ἢ μάχεσθαι. Εγὼ μὲν ἂν οὕτω γίγνώσκω· εἰ δ' ἄλλο τις ὁρᾷ ἄμεινον, λεγέτω. Οἱ δὲ, ἀκούσαντες, συνήνουν ταῦτα ποιεῖν. Οὕτω δὴ ὁ Κῦρος καλέσας τὺς αἰχμαλώτους λέγει τάδε· "Ανδρες, ἔφη, νῦν "τε, ὅτι ἐπείθεσθε, τὰς ψυχὰς περιε- "ποιήσασθε· τῦ τε λοιπῦ, ἢν ὕτω ποι- "ῆτε, οὐδ' ὁτιῦν κακὸν ἔσαι ὑμῖν, ἀλλ'

" ἢ οὐχ ὁ αὐτὸς ἄρξει ὑμῶν, ὥσπερ καὶ
" πρότερον· οἰκήσετε δὲ τὰς αὐτὰς οἰ-
" κίας, καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἐργάσεσθε,
" καὶ γυναιξὶ ταῖς αὐταῖς συνοικήσετε, καὶ
" παίδων τῶν ὑμετέρων ἄρξετε, ὥσπερ
" νῦν· Ἡμῖν μέντοι οὐ μαχεῖσθε, οὐδὲ
" ἄλλῳ ὑδενί· ἂν δὲ καὶ ἄλλος ὑμᾶς ἀδι-
" κῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχούμεθα· Ὅ-
" πως δὲ μηδ' ἐπαγγέλλῃ μηδεὶς ὑμῖν
" στρατεύειν, τὰ ὅπλα πρὸς ἡμᾶς κομί-
" σατε· καὶ τοῖς μὲν κομίζουσιν ἕσαι εἰ-
" ρήνη, καὶ ἃ λέγομεν, ἀδόλως· ὁπόσοι δ'
" ἂν τὰ πολεμικὰ μὴ ἀπολίθωνται ὅπλα,
" ἐπὶ τούτους ἡμεῖς καὶ δὴ στρατευσόμεθα.
" Εἀν δέ τις ὑμῶν, καὶ ἰὼν ὡς ἡμᾶς εὐνοϊ-
" κῶς, καὶ πράττων τι καὶ διδάσκων φαίνη-
" ται, τοῦτον ἡμεῖς ὡς εὐεργέτην καὶ φί-
" λον, οὐχ ὡς δοῦλον, περιέψομεν. Ταῦτ'
" ἦν, ἔφη, αὐτοί τε ἴσε, καὶ τοῖς ἄλλοις
" διαγγέλλετε. Αν δ' ἄρα, ἔφη, ἡμῶν
" βουλομένων ταῦτα, μὴ πείθωνταί τι-

" νες, ἐπὶ τούτους ἡμᾶς ἄγετε, ὅπως ἡμεῖς
" ἐκείνων, μὴ ἐκεῖνοι ἡμῶν ἄρχωσιν."
Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν· οἱ δὲ προσεκύνησάν
τε καὶ ταῦτα ἔφασαν ποιήσειν.

Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ᾤχοντο, ὁ Κῦρος εἶ-
πεν, Ὥρα δή, ὦ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι, δει-
πνεῖν πᾶσιν ἡμῖν· παρεσκεύασαι δὲ ὑμῖν
τὰ ἐπιτήδεια, ὡς ἡμεῖς βέλτιστα ἐδυνά-
μεθα. Ἀλλ' ἴτε, καὶ ἡμῖν πέμπετε τοῦ
πεποιημένου σίτου τὸ ἥμισυ· ἱκανὸς δὲ ἀμ-
φοτέροις πεποίηται· ὄψον δὲ μὴ πέμπετε,
μηδὲ πιεῖν· ἱκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν
αὐτοῖς παρεσκευασμένα. Καὶ ὑμεῖς δ',
ἔφη, ὦ Ὑρκάνιοι, διαγάγετε αὐτοὺς ἐπὶ
τὰς σκηνάς, τοὺς μὲν ἄρχοντας ἐπὶ τὰς
μεγίστας, (γιγνώσκετε δὲ) τοὺς δ' ἄλλους
ὡς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ
δειπνεῖτε, ὅπου ἥδιστον ὑμῖν· καὶ γὰρ ἀχέ-
ραιοι αἱ σκηναί· παρεσκεύασαι δὲ καὶ ἐνθά-
δε ὥσπερ καὶ τούτοις. Τοῦτο δ' ἴσε ἀμφότε-
ροι, ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὑμῖν ἡμεῖς νυκτοφυ-

λαχήσομεν, τὰ δ' ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοὶ ὁρᾶτε, καὶ τὰ ὅπλα ἐντίθεσθε· οἱ γὰρ ἐν ταῖς σκηναῖς ὕπω φίλοι ἡμῖν. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ οἱ ἀμφὶ Τιγράνην ἐλῦντο, (ἦν γὰρ παρεσκευασμένα) καὶ ἱμάτια μεταλαβόντες ἐδείπνουν· καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν εἶχον τὰ ἐπιτήδεια· καὶ τοῖς Πέρσαις διέπεμπον τῶν ἄρτων ἑκάστοις τὰς ἡμίσειας· ὄψον δὲ οὐκ ἔπεμπον οὐδὲ οἶνον, οἰόμενοι ἔχειν τὰς ἀμφὶ Κῦρον, ὅτι ἔφη ἄφθονα ταῦτα ἔχειν. Ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὄψον μὲν τὸν λιμὸν, πιεῖν δ' ἀπὸ τοῦ παραῤῥέοντος ποταμοῦ. Ὁ μὲν οὖν Κῦρος δειπνίσας τοὺς Πέρσας, ἐπειδὴ συνεσκότασε, κατὰ πεμπάδας καὶ κατὰ δεκάδας πολλοὺς αὐτῶν διέπεμπε· καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τοῦ στρατοπέδου κρύπτειν, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι ἐάν τις ἔξωθεν προσίῃ, ἅμα δὲ, ἐάν τις ἔξω χρήματα φέρων ἀποδιδράσκῃ, ἁλώσεσθαι αὐτόν· καὶ ἐγένετο οὕτως· πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδίδρασκον, πολ-

λοὶ δὲ ἐάλωσαν. Ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τοὺς λαβόντας ἐᾶν ἔχειν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐκέλευσεν ἀποσφάξαι· ὥστε τῷ λοιπῷ ὑδὲ βουλόμενος ἂν εὕρες ῥᾳδίως τὸν νύκτωρ πορευόμενον. Οἱ μὲν δὴ Πέρσαι ὕτω διῆγον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ ἔπινον, καὶ εὐωχοῦντο, καὶ ηὐλοῦντο, καὶ πάσης εὐθυμίας ἐνεπίμπλαντο· πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἐάλω, ὥστε μὴ ἀπορεῖν ἔργα τοὺς ἐγρηγορότας.

Ὁ δὲ Κυαξάρης ὁ τῶν Μήδων βασιλεὺς τὴν μὲν νύκτα ἐν ᾗ ἐξῆλθεν ὁ Κῦρος, αὐτός τε ἐμεθύσκετο μεθ' ὧν παρεσκήνυ, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ Μήδους ᾤετο παρεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ, πλὴν ὀλίγων, ἀκούων θόρυβον πολύν· οἱ γὰρ οἰκέται τῶν Μήδων, ἅτε τῶν δεσποτῶν ἀπεληλυθότων, ἀνειμένως καὶ ἔπινον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ Ασσυρίου στρατεύματος καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα εἰληφότες. Επεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο,

καὶ ἐπὶ θύρας ὑδείς ἦκε, πλὴν οἵπερ καὶ συνεδείπνουν, καὶ τὸ στρατόπεδον κενὸν ἤκουεν εἶναι τῶν Μήδων καὶ τῶν ἱππέων, ἐώρα δ', ἐπεὶ ἐξῆλθεν, ὅτως ἔχοντα· ἐνταῦθα δὴ ἐβριμᾶτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις, τῷ καταλιπόνλας αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι· καὶ εὐθὺς, ὥσπερ λέγεται ὠμὸς εἶναι καὶ ἀγνώμων, κελεύει τῶν παρόντων τινὰ, λαβόντα τὺς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας, πορεύεσθαι ὡς τάχιστα πρὸς τὸ ἀμφὶ Κῦρον στράτευμα, καὶ λέγειν τάδε, Ὡμην μὲν ἔγωγε οὐδ' ἂν σὲ, ὦ Κῦρε, οὕτως ἀπρονοήτως περὶ ἐμᾶ βυλεύεσθαι· εἰ δὲ Κῦρος ἅτω γιγνώσκοι, οὐκ ἂν ὑμᾶς γε, ὦ Μῆδοι, ἐθελῆσαι ὅτως ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. Καὶ νῦν, ἐὰν μὲν Κῦρος βούληται· εἰ δὲ μὴ, ὑμεῖς γε τὴν ταχίστην πάρεστε. Ταῦτα ἐπέστελλεν. Ὁ δὲ ταττόμενος πορεύεσθαι, ἔφη, Καὶ πῶς, ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὑρήσω ἐκείνους; Πῶς δὲ Κῦρος, ἔφη, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἐφ' ὅς ἐπορεύοντο; Ὅτι

νὴ Δί', ἔφη, ἀκήκοα ἀφεστηκότας τῶν πολεμίων Ὑρκανίους τινὰς, καὶ ἐλθόντας δεῦρο, οἴεσθαι ἡγεμόνας αὐτῶν. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κυαξάρης, πολὺ μᾶλλον ἔτι τῷ Κύρῳ ὠργίζετο, μηδ' εἰπεῖν αὐτῷ ταῦτα· καὶ πολλῇ σπουδῇ μᾶλλον ἔπεμπεν ἐπὶ τοὺς Μήδους, ὡς φιλώσων αὐτόν. καὶ ἰσχυρότερον ἔτι, ἢ πρόσθεν, τοῖς Μήδοις ἀπειλῶν ἀπεκάλει· καὶ τῷ πεμπομένῳ δὲ ἠπείλησεν, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ταῦτα ἀπαγγείλοι.

Ὁ μὲν δὴ πεμπόμενος ἐπορεύετο, ἔχων τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας ὡς ἑκατόν· ἀνιώμενος ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Κύρου. Ἐν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι, διαφερομένων ὁδῶν τριῶν τινι, ἐπλανῶντο· καὶ ὅ πρόσθεν ἀφίκοντο εἰς τὸ τοῦ Κύρου στράτευμα, πρὶν ἐντυχόντες ἀποχωροῦσί τισι τῶν Ἀσσυρίων, ἠνάγκασαν αὐτοὺς ἡγεῖσθαι· καὶ ὅτως ἀφικνοῦνται, τὰ πυρὰ κατιδόντες, περὶ μέσας νύκτας. Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο πρὸς τῷ

στρατοπέδῳ, οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρου, οὐκ εἰσαφῆκαν αὐτὺς πρὸ ἡμέρας. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπεφαίνετο, πρῶτον μὲν τὺς μάγυς καλέσας ὁ Κῦρος, τὰ τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιύτοις ἀγαθοῖς ἐξαιρεῖσθαι ἐκέλευσε. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον· ὁ δὲ, συγκαλέσας τὺς ὁμοτίμυς, εἶπεν, Ανδρες, ὁ μὲν θεὸς προφαίνει πολλὰ ἀγαθὰ, ἡμεῖς δὲ, ὦ Πέρσαι, ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμὲν ὥστε ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν. Εἴτε γὰρ ὅσα ἂν κατεργαζώμεθα μὴ φυλάξομεν ταῦτα, πάλιν ἀλλότρια ἔσαι· εἴτε καταλείψομέν τινας ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἡμῖν γιγνομένοις, αὐτίκα ὑδεμίαν ἔχοντες ἰσχὺν ἀναφανύμεθα. Δοκεῖ ἦν μοι ὡς τάχιστα ἰέναι τινὰ ὑμῶν εἰς Πέρσας, καὶ διδάσκειν ἅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν ὡς τάχιστα πέμπειν στράτευμα, εἴπερ ἐπιθυμῦσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς Ασίας καὶ τὴν χάρπωσιν γενέσθαι ἐφ' ἑαυτοῖς. Ἰθι

μὲν ὖν, ἔφη, σὺ ὁ πρεσβύτατος, καὶ ἐλθὼν ταῦτα λέγε, καὶ ὅτι ὃς ἂν πέμπωσι στρατιώτας, ἐπειδὰν ἔλθωσι παρ' ἐμὲ, ἐμοὶ μελήσει περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν. Ἃ δ' ἔχομεν ἡμεῖς, ὁρᾷς μὲν αὐτὰ, κρύπτε δὲ τούτων μηδέν· ὅ,τι δὲ τούτων ἐγὼ καλῶς καὶ νομίμως πέμπων εἰς Πέρσας ποιοίμην ἄν, τὰ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς, τὸν πατέρα ἐρώτα· τὰ δὲ πρὸς τὸ κοινὸν, τὰς ἀρχάς. Πεμψάντων δὲ καὶ ὁπλῖτας ὧν πράττομεν, καὶ φραξῆρας ὧν ἐρωτῶμεν. Καὶ σὺ μὲν, ἔφη, συσκευάζου, καὶ τὸν λόχον προπομπὸν ἄγε.

Ἐκ τούτου δὲ καὶ τοὺς Μήδους ἐκάλει, καὶ ἅμα ὁ τοῦ Κυαξάρους ἄγγελος παρῆν, καὶ ἐν πᾶσι τήν τε πρὸς τὸν Κῦρον ὀργὴν καὶ τὰς πρὸς τοὺς Μήδους ἀπειλὰς αὐτοῦ ἔλεγε· καὶ τέλος εἶπεν ὅτι ἀπιέναι Μήδους κελεύει, εἰ καὶ ὁ Κῦρος μένειν βούλεται. Οἱ μὲν δὴ Μῆδοι ἀκούσαντες τοῦ ἀγγέλου ἐσίγησαν, ἀποροῦντες μὲν πῶς χρὴ κα-

λῦντος ἀπειθεῖν, φοβούμενοι δὲ πῶς ἀπειλοῦντι ὑπακούσειαν, ἄλλως τε καὶ εἰδότες τὴν ὠμότητα αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐγώ, ὦ ἄγγελε καὶ Μῆδοι, οὐδὲν, ἔφη, θαυμάζω εἰ Κυαξάρης πολλοὺς μὲν πολεμίους τότ' ἰδὼν, ἡμᾶς δὲ οὐκ εἰδὼς ὅ,τι πράττομεν, ὀκνεῖ περί τε ἡμῶν καὶ περὶ ἑαυτοῦ· ἐπειδὰν δὲ αἴσθηται πολλοὺς μὲν τῶν πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δὲ ἀπεληλαμένους, πρῶτον μὲν παύσεται φοβούμενος, ἔπειτα γνώσεται ὅτι νῦν ἔρημος οὐ γίγνεται, ἡνίκα οἱ φίλοι αὐτοῦ τοὺς ἐκείνου ἐχθροὺς ἀπολλύουσιν. Ἀλλὰ μὴν μέμψεώς γε πῶς ἐσμὲν ἄξιοι, εὖ τε ποιοῦντες ἐκεῖνον, καὶ οὐδὲ ταῦτα αὐτοματίσαντες; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκεῖνον ἔπεισα ἐᾶσαί με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμεῖς δὲ οὐχ ὡς ἐπιθυμοῦντες τῆς ἐξόδου ἠρωτήσατε, εἰ ἐξίοιτε, καὶ νῦν δεῦρο ἥκετε· ἀλλ' ὑπ' ἐκείνου κελευσθέντες ἐξιέναι, ὅτῳ ὑμῶν μὴ ἀχθομένῳ εἴη. Καὶ ἡ ὀργὴ ἦν αὕτη σα-

φῶς οἶδ' ὅτι ὑπό τε τῶν ἀγαθῶν πεπανθήσεται, καὶ σὺν τῷ φόβῳ λήγοντι ἅπεισι. Νῦν μὲν ἴσθι, ἔφη, σὺ ὦ ἄγγελε ἀνάπαυσαι, ἐπεὶ πεπόνηκας· ἡμεῖς τε, ὦ Πέρσαι, ἐπεὶ καὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἤτοι μαχουμένους γε ἢ πειασομένους παρέσεσθαι, ταχθῶμεν ὡς κάλλιστα· οὕτω γὰρ ὁρωμένους εἰκὸς πλέον προανύτλειν ὧν χρήζομεν. Σὺ δ', ἔφη, ὁ τῶν Ὑρκανίων ἄρχων, ὑπόμεινον προστάξας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσας ὁ Ὑρκάνιος προσῆλθε, λέγει ὁ Κῦρος, Ἐγὼ δή, ἔφη, ὦ Ὑρκάνιε, ἥδομαι αἰσθανόμενος ὅτι οὐ μόνον φιλίαν ἐπιδεικνύμενος πάρει, ἀλλὰ καὶ ξύνεσιν φαίνῃ μοι ἔχειν. Καὶ νῦν ὅτι συμφέρει ἡμῖν τὰ αὐτὰ δῆλον· ἐμοί τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθίονές εἰσιν ἢ ἐμοί· ὅτως ἂν ἡμῖν ἀμφοτέροις βουλευτέον, ὅπως τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀποστατήσει ἡμῖν συμμάχων, ἄλλους, δὲ ἐὰν

δυνώμεθα, προσληψόμεθα. Τῦ δὲ Μήδου ἥκουσας ἀποκαλῦντος τὺς ἱππέας· εἰ δὲ ὅτι ἀπίασι, πῶς ἡμεῖς μόνοι πεζοὶ μενῦμεν; Οὕτως ὧν δεῖ ποιεῖν ἐμὲ καὶ σέ, ὅπως ὁ ἀποκαλῶν ὅτος καὶ αὐτὸς μένειν βυλήσεται παρ' ἡμῖν. Σὺ μὲν οὖν σκηνὴν εὑρών, δὸς αὐτῷ, ὅπυ κάλλιςα διάξει πάντα τὰ δέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ πειράσομαι ἔργον τι αὐτῷ προστάξαι, ὅπερ ἥδιον πράξει ἢ ἄπεισι· καὶ διαλέγυ δὲ αὐτῷ ὁπόσα ἐλπὶς γενέσθαι ἀγαθὰ πᾶσι τοῖς φίλοις, ἢν τὰ δέοντα εὖ γένηται· ποιήσας μέντοι ταῦτα ἧκε πάλιν παρ' ἐμέ. Ὁ μὲν δὴ Ὑρκάνιος ᾤχετο τὸν Μῆδον ἐπὶ σκηνὴν ἄγων· ὁ δὲ εἰς Πέρσας ἰὼν, παρῆν συνεσκευασμένος· ὁ δὲ Κῦρος αὐτῷ ἐπέςειλε πρὸς μὲν Πέρσας λέγειν ἃ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κυαξάρει δὲ ἀποδῦναι τὰ γράμματα. Ἀναγνῶναι δέ σοι, ἔφη, καὶ ἃ ἐπιςέλλω, βύλομαι· ἵνα εἰδὼς αὐτὰ ὁμολογῇς, ἐάν τις σὲ πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. Ἐνῆν δὲ τῇ ἐπιςολῇ τάδε·

"ΚΥΡΟΣ ΚΥΑΞΑΡΕΙ ΧΑΙ-
" ΡΕΙΝ. Ἡμεῖς σε ὔτε ἔρημον κατε-
" λίπομεν, (ὐδεὶς γὰρ ὅταν τῶν ἐχθρῶν
" κρατῇ, τότε τῶν φίλων ἔρημος γίνεται)
" ὐδὲ μὴν ἀποχωρῦντές γε ἀπὸ σῦ οἰόμε-
" θα ἐν κινδύνῳ σε καθεῖσάναι· ἀλλ' ὅσῳ
" πλέον σῦ ἀπέχομεν, τοσύτῳ πλείονά
" σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν νομίζομεν· ὐ
" γὰρ οἱ ἐγγύταῖα τῶν φίλων καθήμενοι,
" μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν πα-
" ρέχουσιν, ἀλλ' οἱ τὺς ἐχθρὺς μήκιστον
" ἀπελαύνοντες· μᾶλλον τὺς φίλους ἐν
" ἀκινδύνῳ καθιστᾶσι. Σκέψαι δὲ καὶ οἵῳ
" ὄντι μοι περὶ σὲ, οἷος ὢν περὶ ἐμὲ,
" ἔπειτά μοι μέμφῃ. Ἐγὼ μὲν γέ σοι
" ἦγαγον συμμάχῦς, ὐχ ὅσους σὺ ἔπει-
" σας, ἀλλ' ὁπόσῦς ἐγὼ πλείστῦς ἐδυνά-
" μην· σὺ δέ μοι ἔδωκας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ
" ὄντι ὁπόσῦς πεῖσαι δυνηθείην· νῦν δ' ἐν
" τῇ πολεμίᾳ ὄντος, ὐ τὸν θέλοντα, ἀλ-
" λὰ πάντας ἀποκαλεῖς. Τοιγαρῦν τό-

" τε μὲν ᾠόμην ἀμφοτέροις ὑμῖν χάριν
" ὀφείλειν, νῦν δὲ ἀναγκάζεις σὲ μὲν ἐπι-
" λαθέσθαι, τοῖς δ' ἀκολουθήσασι πειρᾶ-
" σθαι πᾶσαν τὴν χάριν ἀποδιδόναι. Οὐ
" μέντοι ἔγωγε σοὶ δύναμαι ὅμοιος γενέ-
" σθαι· ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπὶ στρά-
" τευμα εἰς Πέρσας, ἐπιστέλλω, ὁπόσοι
" ἂν ἴωσιν ὡς ἐμέ, ἤν τι σὺ αὐτῶν δέῃ,
" πρὶν ὡς ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχειν,
" οὐχ ὅπως ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλ' ὅπως ἂν σὺ
" βούλῃ, χρῆσθαι αὐτοῖς. Συμβουλεύω δέ
" σοι, καίπερ νεώτερος ὤν, μὴ ἀφαιρεῖ-
" σθαι ἃ ἂν δῷς· ἵνα μή σοι ἔχθραι ἀντὶ
" χαρίτων ὀφείλωνται· μηδ' ὅταν τινὰ
" βούλῃ πρός σε ταχὺ ἐλθεῖν, ἀπειλοῦντα
" μεταπέμπεσθαι· μηδὲ φάσκοντα ἔρη-
" μον εἶναι, ἅμα πολλοῖς ἀπειλεῖν, ἵνα
" μὴ διδάσκῃς αὐτοὺς σὺ μὴ φροντίζειν.
" Ἡμεῖς δὲ πειρασόμεθα παρεῖναι, ὅταν
" τάχιστα διαπραξώμεθα ἃ σοί τ' ἂν νο-
" μίζωμεν καὶ ἡμῖν πραχθέντα κοινὰ γε-
" νέσθαι ἀγαθά. Ἐρρῶσο."

Ταύτην αὐτῷ ἀπόδος, καὶ ὅ,τι ἄν σε τούτων ἐρωτᾷ, ἅπερ γέγραπται, σύμφαθι. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπιστέλλω σοι περὶ τῶν Περσῶν ἅπερ γέγραπται. Τούτῳ μὲν δὴ οὕτως εἰπών, καὶ δοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ἀπέπεμψε· προεντειλάμενος οὕτω σπεύδειν, ὡς περ οἶδεν ὅτι συμφέρει ταχὺ παρεῖναι.

Ἐκ τούτου δὴ ἑώρα μὲν ἐξωπλισμένους ἤδη πάντας καὶ τοὺς Ὑρκανίους καὶ τοὺς ἀμφὶ Τιγράνην· καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἐξωπλισμένοι ἦσαν· ἤδη δέ τινες τῶν προαχώρων καὶ ἵππους ἀπήγαγον, καὶ ὅπλα ἔφερον· ὁ δὲ τὰ μὲν παλτὰ, ὅπερ καὶ τοὺς πρόσθεν, καταβάλλειν ἐκέλευσε, καὶ καταχαίειν, οἷς τοῦτο ἔργον ἦν, ὁπόσων μὴ αὐτοὶ δέοιντο. τοὺς δὲ ἵππους ἐκέλευσε φυλάττειν μένοντας τοὺς ἀγαγόντας, ἕως ἄν τι σημανθείη αὐτοῖς· τοὺς δ' ἄρχοντας τῶν ἱππέων καὶ Ὑρκανίων καλέσας, τοιάδε ἔλεξεν·

" Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, μὴ θαυ-
" μάζητε, ἔφη, ὅτι πολλάκις ὑμᾶς συγ-

" καλῶ· καινὰ γὰρ ὄντα ἡμῖν τὰ παρόν-
" τα πολλὰ αὐτῶν ἀσύντακτά ἐστιν· ἃ
" δ' ἂν ἀσύνταχτα ᾖ, ἀνάγκη ταῦτα
" ἀεὶ πράγματα παρέχειν, ἕως ἂν χώ-
" ραν λάβῃ. Καὶ νῦν ἔστι μὲν ἡμῖν πολλὰ
" τὰ αἰχμάλωτα χρήματα, καὶ ἄνδρες
" ἐπ' αὐτοῖς· διὰ δὲ τὸ μήθ' ἡμᾶς εἰδέ-
" ναι ποῖα τούτων ἑκάστου ἐστὶν ἡμῶν, μή-
" τε τούτους εἰδέναι ὅστις ἑκάστῳ αὐτῶν
" δεσπότης, περαίνοντας μὲν δὴ τὰ δέον-
" τα οὐ πάνυ ἐστὶν ὁρᾶν αὐτῶν πολλούς,
" ἀπορροῦντας δὲ ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, κεδὸν
" πάντας· ἵνα οὖν μὴ οὕτως ἔχῃ, διορίσα-
" τε αὐτά· καὶ ὅστις μὲν ἔλαβε σκηνὴν ἔ-
" χουσαν ἱκανὰ καὶ σῖτα καὶ ποτά, καὶ τοὺς
" ὑπηρετήσοντας, καὶ στρωμὴν, καὶ ἐσθῆτα,
" καὶ τἄλλ' οἷς οἰκεῖται σκηνὴ καλῶς στρα-
" τιωτικὴ, ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν ἄλλο δεῖ
" προσγενέσθαι ἢ τὸν λαβόντα εἰδέναι ὅτι
" τούτων, ὡς οἰκείων, ἐπιμελεῖσθαι δέοι·
" ὅστις δὲ εἰς ἐνδεόμενά που κατεσκήνωσε,

" τούτους ὑμεῖς σκεψάμενοι, τὸ ἐλλεῖπον
" ἐκπληρώσατε. Πολλὰ δὲ καὶ περιτλὰ
" οἶδα ὅτι ἔσαι· πλείω γὰρ ἅπαντα ἢ
" κατὰ τὸ ἡμέτερον πλῆθος εἶχον οἱ
" πολέμιοι. Ηλθον δὲ πρός με καὶ χρη-
" μάτων ταμίαι οἵ τε τοῦ Ασσυρίων βα-
" σιλέως καὶ ἄλλων δυναςῶν, οἳ ἔλεγον
" ὅτι χρυσίον εἴη παρὰ σφίσιν ἐπίσημον,
" δασμούς τινας λέγοντες· καὶ ταῦτα οὖν
" κηρύτλετε πάντα ἀποφέρειν πρὸς ὑμᾶς,
" ὅπου ἂν καθέζησθε· καὶ φόβον ἐπιτίθεσθε
" τῷ μὴ ποιοῦντι τὸ παραγγελλόμενον·
" ὑμεῖς δὲ λαβόντες διαδίδοτε, ἱππεῖ μὲν
" τὸ διπλοῦν, πεζῷ δὲ τὸ ἁπλοῦν· ἵνα ἔχη-
" τε, ἢν τινῶν προσδεηθῆτε, καὶ ὅτου ὠνή-
" σεσθε. Τὴν δ' ἀγορὰν τὴν οὖσαν ἐν τῷ
" στρατοπέδῳ κηρύξατε μὲν ἤδη, ἔφη, μὴ
" ἀδικεῖν μηδένα, πωλεῖν δὲ τοὺς καπή-
" λους καὶ ἐμπόρους ὅ,τι ἔχει ἕκαστος πρά-
" σιμον· καὶ ταῦτα διαθεμένους, ἄλλα ἄγειν,
" ὅπως οἰκῆται ἡμῶν τὸ στρατόπεδον."

Καὶ ταῦτα μὲν εὐθὺς ἐκήρυττον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ Ὑρκάνιοι εἶπον ὧδε, Καὶ πῶς ἄν, ἔφασαν, ἡμεῖς ἄνευ σοῦ καὶ τῶν σῶν διανέμοιμεν ταῦτα; Ὁ δ' ἦν Κῦρος πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ὧδε προσηνέχθη· "Η "γὰρ ὕτως, ἔφη, ὦ ἄνδρες, γιγνώσκετε, "ὡς ὅ,τι ἂν δεήσῃ πραχθῆναι, ἐπὶ πᾶσι "πάντας ἡμᾶς δεήσει παρεῖναι, καὶ ὅτε "ἐγὼ ἀρχέσω ὑμῖν πράττων πρὸ ὑμῶν ὅ, "τι ἂν δέῃ, ὅτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν; Καὶ "πῶς ἂν ἄλλως πλείω μὲν πράγματα "ἔχοιμεν, μείω δὲ διαπραττοίμεθα, ἢ οὕ- "τως; Αλλ' ὁρᾶτε, ἔφη· ἡμεῖς μὲν γὰρ "διεφυλάξαμεν ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν "ἐπιτρεύσατε καλῶς διαπεφυλάχθαι· ὑ- "μεῖς δ' αὖ διανείματε, καὶ ἡμεῖς πιστεύσομεν "ὑμῖν καλῶς διανενεμῆσθαι· καὶ ἐν ἄλλοις "δέ γε αὖ ἄλλο τι ἡμεῖς πειρασόμεθα "κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν. Ὁρᾶτε γὰρ δή, "ἔφη, νυνὶ πρῶτον, ἵπποι ὅσοι ἡμῖν πά- "ρεισιν, οἱ δὲ προσάγονται· τούτους οὖν εἰ

" μὲν ἐάσομεν ἀναμβάτους, ὠφελήσουσι μὲν
" οὐδὲν ἡμᾶς, πράγματα δὲ παρέξουσιν ἐπι-
" μελεῖσθαι· ἢν δ' ἱππέας ἐπ' αὐτοὺς κα-
" ταστήσωμεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλ-
" λαγησόμεθα καὶ ἰσχὺν ἡμῖν αὐτοῖς προσ-
" θησόμεθα. Εἰ μὲν οὖν ἄλλους ἔχετε, οἷς
" τισιν ἂν δοίητε αὐτούς, μεθ' ὧν ἂν καὶ
" κινδυνεύοιτε ἥδιον (εἴ τι δέοι) ἢ μεθ' ἡμῶν,
" ἐκείνοις δίδοτε· εἰ μέντοι ἡμᾶς βούλεσθε
" παραστάτας μάλιστα ἔχειν, ἡμῖν αὐτοῖς
" δότε. Καὶ γὰρ νῦν ὅτε ἄνευ ἡμῶν προσ-
" ελάσαντες ἐκινδυνεύσατε, πολὺν μὲν φό-
" βον ἡμῖν παρείχετε μή τι πάθητε, μά-
" λα δὲ αἰσχύνεσθαι ἡμᾶς ἐποιήσατε ὅτι οὐ
" παρῆμεν ὅπου περ ὑμεῖς· ἢν δὲ λάβωμεν
" τοὺς ἵππους, ἑψόμεθα ὑμῖν· καὶ ἂν μὲν δο-
" κῶμεν ὠφελεῖν πλείονα ἐπὶ τῶν ἵππων
" συναγωνιζόμενοι, οὕτω προθυμίας οὐδὲν
" ἐλλείψομεν· ἢν δὲ πεζοὶ γενόμενοι δοκῶ-
" μεν καιριώτερος ἂν παρεῖναι, τὸ κατα-
" σπῆναι, ἐν μέσῳ, καὶ εὐθὺς πεζοὶ ὑμῖν πα-

" ρεσόμεθα· τὰς δ' ἵππους μηχανησόμεθα
" οἷς ἂν παραδιδοίημεν." Ὁ μὲν ὕτως ἔλε-
ξεν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, Αλλ' ἡμεῖς μὲν, ὦ
Κῦρε, οὔτε ἄνδρας ἔχομεν ὓς ἀναβιβάσαι-
μεν ἂν ἐπὶ τοὺς ἵππους τούτους, οὔτε, εἰ
ἔχοιμεν, σὺ ταῦτα βουλομένου οὐκ ἂν ἄλ-
λο ἀντὶ τούτων αἱροίμεθα. Καὶ νῦν, ἔφα-
σαν, λαβὼν τὰς ἵππους, ποίει ὅπως ἄριστον
δοκεῖ σοι εἶναι. Αλλὰ δέχομαί τε, ἔφη,
καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἡμεῖς τε ἱππεῖς γενοίμε-
θα, καὶ ὑμεῖς διέλοιτε τὰ κοινά. Πρῶτον
μὲν οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖτε ὅ,τι ἂν
οἱ μάγοι ἐξηγῶνται· ἔπειτα δὲ Κυαξάρει
ἐξέλετε ὁποῖ' ἂν οἴησθε αὐτῷ μάλιστα χα-
ρίζεσθαι. Καὶ οἱ γελάσαντες εἶπον ὅτι
γυναῖκας ἂν καλὰς ἐξαιρετέον εἴη. Γυ-
ναῖκάς τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ὅ,τι
ἄλλο ἂν δοκῇ ὑμῖν. Επειδὰν δὲ ἐκείνῳ
ἐξέλητε, ὦ Υρκάνιοι, τὰς ἐμοὶ ἐθελουσίους
τούτους ἑπισπομένους πάντας ἀμέμπτους ποι-
εῖτε εἰς δύναμιν. Ὑμεῖς δ' αὖ, ὦ Μῆδοι,

τὰς πρώτας συμμάχους γενομένους τούτους τιμᾶτε, ὅπως εὖ βεβουλεῦσθαι ἡγήσωνται ἡμῖν φίλοι γενόμενοι. Νείμασθε δὲ πάντων τὸ μέρος καὶ τῷ παρὰ Κυαξάρου ἥκοντι ἀγγέλῳ, αὐτῷ τε καὶ τοῖς μεθ' αὑτοῦ· καὶ συνδιαμένειν δὲ παρακαλεῖτε, ὡς καὶ ἐμοὶ τοῦτο συνδοκῇ· ἵνα καὶ Κυαξάρει μᾶλλον εἰδὼς περὶ ἑκάστου ἀπαγγείλῃ τὰ ὄντα. Πέρσαις δή, ἔφη, τοῖς μετ' ἐμοῦ, ὅσα ἂν περιτὰ γένηται, ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἀρκέσει· καὶ γάρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς οὐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα, ἀλλὰ χωριτικῶς· ὥστε ἴσως ἂν ἡμῶν καταγελάσητε, εἴ τι σεμνὸν ἡμῖν περιτεθείη· ὥσπερ, ἔφη, οἶδα ὅτι πολὺν γέλωτα ὑμῖν παρέξομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καθήμενοι· οἶμαι δὲ, ἔφη, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καταπίπτοντες.

Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἦσαν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν, μάλα ἐπὶ τῷ ἱππικῷ γελῶντες· ὁ δὲ τοὺς ταξιάρχους καλέσας, ἐκέλευε τοὺς ἵπ-

πως λαμβάνειν, καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη, καὶ τοὺς ἱπποκόμους, καὶ ἀριθμήσαντας λαβεῖν κληρωσαμένους εἰς τάξιν ἴσους ἑκάστοις. Αὐτὸς δὲ ὁ Κῦρος ἀνειπεῖν ἐκέλευσεν, εἴ τις εἴη ἐν τῷ Ασσυρίων ἢ Σύρων ἢ Αραβίων στρατεύματι ἀνὴρ δοῦλος, ἢ Μήδων, ἢ Περσῶν, ἢ Βακτριανῶν, ἢ Καρῶν, ἢ Κιλίκων, ἢ Ἑλλήνων, ἢ ἄλλοθέν ποθεν βεβιασμένος, ἐκφαίνεσθαι. Οἱ δ' ἀκούσαντες τὸν κηρύγματος, ἄσμενοι πολλοὶ προσεφάνησαν· ὁ δὲ, ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς τὰ εἴδη βελτίστους, ἔλεγεν ὅτι ἐλευθέρους αὐτοὺς ὄντας δεήσει ὅπλα ὑποφέρειν ἃ ἂν αὐτοῖς δίδωσι· τὰ δὲ ἐπιτήδεια ὅπως ἂν ἔχωσιν, ἔφη αὐτῷ μελήσειν. Καὶ εὐθὺς ἄγων πρὸς τοὺς ταξιάρχους, συνέστησεν αὐτούς· καὶ ἐκέλευσε τὰ γέρρα καὶ τὰς φιλὰς μαχαίρας τούτοις διδόναι, ὅπως ἔχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἕπωνται, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τούτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτῶν Πέρσαις λαμβάνειν· αὐτοὺς δὲ, τοὺς θώρακας καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας, ἀεὶ ἐπὶ

τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι· καὶ αὐτὸς οὕτω ποιῶν κατῆρχεν· ἐπὶ δὲ τοὺς πεζοὺς τῶν ὁμοτίμων ἀνθ' ἑαυτοῦ ἕκαστον καθιστάναι ἄλλον ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων.

Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον· Γωβρύας δ' ἐν τούτῳ παρῆν ὁ Ἀσσύριος, πρεσβύτης ἀνὴρ, ἐφ' ἵππου, σὺν ἱππικῇ θεραπείᾳ· εἶχον δὲ πάντες τὰ ἐφ' ἵππων ὅπλα. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τὰ ὅπλα παραλαμβάνειν τεταγμένοι ἐκέλευον παραδιδόναι τὰ ξυστὰ, ὅπως καλαχαίοιεν ὥσπερ καὶ τἄλλα. Ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν ὅτι Κῦρον πρῶτον βούλοιτο ἰδεῖν· καὶ οἱ ὑπηρέται τοὺς μὲν ἄλλους ἱππέας αὐτοῦ κατέλιπον, τὸν δὲ Γωβρύαν ἄγουσι πρὸς τὸν Κῦρον. Ὁ δὲ, ὡς εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν ὧδε. "Ω "δέσποτα, ἐγώ εἰμι τὸ μὲν γένος Ἀσσύ- "ριος· ἔχω δὲ καὶ τεῖχος ἰσχυρὸν, καὶ χώ- "ρας ἐπάρχω πολλῆς· καὶ ἵππον εἰς χι- "λίαν τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ παρει- "χόμην, καὶ φίλος ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα·

" ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος μὲν τέθνηκεν ὑφ' ὑμῶν,
" ἀνὴρ ἀγαθὸς ὤν, ὁ δὲ παῖς ἐκείνου τὴν
" ἀρχὴν ἔχει, ἔχθιστος ὢν ἐμοὶ, ἥκω πρός
" σε, καὶ ἱκέτης προσπίπτω· καὶ δίδωμί σοι
" ἐμαυτὸν δοῦλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ τι-
" μωρὸν αὐτόμαί μοι γενέσθαι· καὶ παί-
" δα ὅτως ὡς δυνατὸν σὲ ποιοῦμαι. Ἁπαις
" δέ εἰμι ἀρρένων παίδων. Ὅς γὰρ ἦν μοι
" μόνος καλὸς, ὦ δέσποτα, καὶ ἀγαθὸς, καὶ
" ἐμὲ φιλῶν καὶ τιμῶν ὥσπερ ἂν εὐδαίμο-
" να πατέρα παῖς τιμῶν τιθείη, τοῦτον
" ὁ νυνὶ βασιλεὺς ἕτος, καλέσαντος τοῦ
" τοῦδε βασιλέως, παλαιὸς δὲ τοῦ νῦν, ὡς δώ-
" σοντος τὴν θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί· (ἐ-
" γὼ μὲν ἀπεπεμψάμην, μέγα φρονῶν ὅτι
" δῆθεν τῆς βασιλέως θυγατρὸς ὀψοίμην
" τὸν ἐμὸν υἱὸν γαμέτην) ὁ δὲ νῦν βασι-
" λεὺς ἐπὶ θήραν αὐτὸν παρακαλέσας, καὶ
" ἀνεὶς αὐτῷ θηρᾶν ἀνὰ κράτος, ὡς πολὺ
" κρείσσων αὐτοῦ ἱππεὺς ἡγούμενος εἶναι·
" ὁ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα· φανείσης δ' ἄρ-

" κτυ, διώκοντες ἀμφότεροι, ὁ μὲν νῦν ἄρ-
" χων ὕτος ἀκοντίσας ἥμαρτεν· (ὡς μή-
" ποτ' ὤφελεν) ὁ δ' ἐμὸς παῖς βαλὼν, (ὑ-
" δὲν δέον) καταβάλλει τὴν ἄρκτον. Καὶ
" τότε μὲν ἀνιαθεὶς ἄρα κατέχεν ὕτως
" ὑπὸ σκότυ τὸν φθόνον· ὡς δὲ πάλιν λέ-
" οντος παρατυχόντος ὁ μὲν αὖ ἥμαρτεν,
" (ὐδὲν, οἶμαι, θαυμαςὸν παθὼν) ὁ δ' αὖ
" ἐμὸς παῖς αὖθις τυχὼν καὶειργάσατο
" τὸν λέοντα, κὴ εἶπεν, Ἆρα βέβληκα δὶς
" ἐφεξῆς, κὴ καὶαβέβληκα θῆρας ἑκατερά-
" κις· ἐν τύτῳ δὲ ὐκέτι κατέχεν ὁ ἀνό-
" σιος τὸν φθόνον, ἀλλ' αἰχμὴν παρά τι-
" νος τῶν ἑπομένων ἁρπάσας, παίσας εἰς
" τὰ ςέρνα, τὸν μόνον μοι κὴ φίλον παῖ-
" δα ἀφείλετο τὴν ψυχήν. Κἀγὼ μὲν
" ὁ τάλας νεκρὸν ἀντὶ νυμφίυ ἐκομισά-
" μην, κὴ ἔθαψα τηλικῦτος ὢν ἄρτι γε-
" νειάσκοντα τὸν ἄριςον παῖδα τὸν ἀγα-
" πητὸν· ὁ δὲ καταχλανὼν, ὥσπερ ἐχθρὸν
" ἀπολέσας, ὅτε, μεταμελόμενος πώποτε

" φανερὸς ἐγένετο, ὅτε ἀντὶ τῦ κακῦ ἔρ-
" γυ τιμῆς τινος ἠξίωσε τὸν κατὰ γῆς.
" Ὁ γεμὴν πατὴρ αὐτῦ ϗ συνώκτισέ με,
" ϗ δῆλος ἦν συναχθόμενός μυ τῇ συμφο-
" ρᾷ. Ἐγὼ μὲν ὖν, εἰ μὲν ἔζη ἐκεῖνος,
" ὐκ ἄν ποτε ἦλθον πρός σε ἐπὶ τῷ ἐκεί-
" νυ κακῷ· (πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔπαθον
" ὑπ' ἐκείνυ, ϗ ὑπηρέτησα ἐκείνῳ) ἐπεὶ
" δὲ εἰς τὸν τῦ ἐμῦ παιδὸς φονέα ἡ ἀρχὴ
" αὕτη περιήκει, ὐκ ἄν ποτε ἐγὼ τύτῳ
" δυναίμην εὔνυς γενέσθαι, ὐδὲ ὗτός με εὖ
" οἶδ' ὅτι φίλον ἄν ποτε ἡγήσαιτο. Οἶ-
" δε γὰρ ὡς ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἔχω, ϗ ὡς
" πρόσθεν φαιδρῶς βιοτεύων, νυνὶ διάκειμαι
" ἔρημος ὢν, ϗ διὰ πένθυς τὸ γῆρας διά-
" γων. Εἰ μὲν ὖν ἐμὲ σὺ δέχῃ, ϗ ἐλπί-
" δα τινὰ λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδὶ τιμω-
" ρίας ἄν τινος μετὰ σῦ τυχεῖν, ϗ ἀνη-
" σαι ἄν πάλιν δοκῶ μοι, ϗ οὐκ' ἄν ζῶν
" ἔτι αἰσχυνοίμην, ὅτε ἀποθνήσκων, ἀνι-
" ώμενος ἄν τελευτᾶν δοκῶ." Ὁ μὲν οὕ-
τως εἶπε· Κῦρος δ' ἀπεκρίναλο,

Αλλ' ἥπερ, ὦ Γωβρύα, καὶ φρονῶν φαίνῃ ὅσαπερ λέγεις πρὸς ἡμᾶς δέχομαί τε ἱκέτην σε, καὶ τιμωρήσειν τὸν φονέα σὺν θεοῖς ὑπισχνοῦμαι. Λέξον δέ μοι, ἔφη, ἐάν σοι ταῦτα ποιῶμεν, καὶ τὰ τείχη ἐῶμεν ἔχειν σε, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὴν δύναμιν ἥπερ πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν τί ἀντὶ τούτων ὑπηρετήσεις; Ὁ δὲ εἶπε, Τὰ μὲν τείχη, ὅταν θέλῃς, οἴκαδέ σοι παρέξω· δασμόν τε τῆς χώρας ὅνπερ ἔφερον ἐκείνῳ, σοὶ ἀποίσω· καὶ ὅπου ἂν δεήσοι στρατεύειν, συστρατεύσομαί σοι, τὴν ἐκ τῆς χώρας δύναμιν ἔχων. Ἔστι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυγάτηρ παρθένος, ἀγαπητή, γάμου ἤδη ὡραία, ἣν ἐγὼ πρόσθεν μὲν ᾠόμην τῷ νῦν βασιλεύοντι γυναῖκα τρέφειν· νῦν δέ με αὐτή τε ἡ θυγάτηρ, πολλὰ γοωμένη, ἱκέτευσε μὴ δοῦναι αὐτὴν τῷ τοῦ ἀδελφοῦ φονεῖ, ἐγώ τε ὡσαύτως γιγνώσκω. Νῦν δέ σοι δίδωμι βουλεύσασθαι καὶ περὶ ταύτης ὅτῳ, ὥσπερ ἂν καὶ ἐγὼ βουλεύων περὶ σοῦ

φαίνωμαι. Οὕλω δὴ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐπὶ τούτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀληθευόμενος δίδωμί τέ σοι τὴν ἐμὴν καὶ λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν· θεοὶ δὲ ἡμῖν μάρτυρες ἔσωσαν. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε ἐκέλευσε τὸν Γωβρύαν ἔχοντα τὰ ὅπλα, καὶ ἐπήρετο πόση τις ὁδὸς ὡς αὐτὸν εἴη, ὡς ἥξων. Ὁ δ' ἔλεγεν, Ἢν αὔριον ἴῃς πρωΐ, τῇ ἑτέρᾳ ἂν αὐλίζοιο παρ' ἡμῖν. Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ᾤχετο, ἡγεμόνα καταλιπών.

Οἱ δὲ Μῆδοι παρῆσαν, ἃ μὲν οἱ μάγοι ἔφασαν τοῖς θεοῖς ἐξελεῖν, ἀποδόντες τοῖς μάγοις· Κύρῳ δ' ἐξηρηκότες τὴν καλλίστην σκηνὴν, καὶ τὴν Σουσίδα γυναῖκα, ἣ καλλίστη δὴ λέγεται τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γεγενῆσθαι, καὶ μυσυργὺς δὲ δύο τὰς κρατίστας· δεύτερον δὲ, Κυαξάρει τὰ δεύτερα· τοιαῦτα δ' ἄλλα, ὧν ἐδέοντο, ἐκπληρώσαντες ἑαυτοῖς, ὡς μηδενὸς δεόμενοι στρατεύοιντο· πάντα γὰρ ἦν πολλά. Προσέλαβον δὲ καὶ οἱ Ὑρκάνιοι ὧν ἐδέοντο· ἰσόμοιρον δ' ἐποι-

ήσαντο καὶ τὸν Κυαξάρην ἄγγελον· τὰς δὲ περιουσὰς σκηνὰς, ὅσαι ἦσαν Κύρῳ παρέδοσαν, ὡς τοῖς Πέρσαις γένοιντο. Τὸ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὰν ἅπαν συναχθῇ, διαδώσειν· καὶ διέδωκαν.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπραξάν τε καὶ ἔλεξαν· ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευσε τὰ μὲν Κυαξάρην διαλαβόντας φυλάττειν, ὡς ἥδει οἰκειοτάτους αὐτῷ ὄντας· καὶ ὅσα δὲ ἐμοὶ δίδοτε, ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρήσεται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ μάλιστα δεόμενος. Φιλόμουσος δέ τις τῶν Μήδων εἶπε, Καὶ μὴν ἐγὼ, ὦ Κῦρε, τῶν μουσουργῶν ἀκούσας ἑσπέρας, ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἥκουστά τε ἡδέως, καὶ ἦν μοι δῷς αὐτῶν μίαν, στρατεύεσθαι ἄν μοι δοκῶ ἥδιον ἢ οἴκοι μένειν. Ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἔγωγε, ἔφη, καὶ δίδωμι, καὶ χάριν οἶμαί σοι πλείω ἔχειν ὅτι με ᾔτησας, ἢ σὺ ἐμοὶ ὅτι λαμβάνεις· ἕως ἐγὼ ὑμῖν διψῶ χαρίζεσθαι. Ταύτην μὲν δὴ ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

ΤΟ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ
ΤΕΛΟΣ.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

CLASSICS printed by R. & A. FOULIS.

In Folio.

HOMERI Ilias, Graece, 2 vols.

——— Odyſſea, Graece, 2 vols.

Callimachus.

C. Julii Caeſaris et A. Hirtii de rebus a Caeſare geſtis commentarii cum fragmentis. Acceſſerunt indices locorum, rerumque et verborum. Omnia, ex recenſione Samuelis Clarke, fideliter expreſſa.

In pure Greek, on fine writing paper, in 4to.

Homeri Ilias, 2 vols.

Aeſchylus. Sophocles. Callimachus.

Theocritus. Xenophontis Memorabilia.

With Latin Tranſlations in 4to.

Aeſchylus, 2 vols.

Demetrius Phalereus de elocutione.

Tyrtaeus. Longinus.

In pocket volumes the following.

Homeri Ilias, 2 vols.

Herodotus, 9 vols.

Thucydides, 8 vols. Hippocratis Aphoriſmi.

Xenophontis Graecorum res geſtae; et Ageſilaus, 4 vol.

——— Expeditio Cyri, et Hipparchicus, 4 vol.

Pindari opera. Anacreon.

Aeſchylus, 2 vols. Sophocles, 2 vols.

Xenophontis Hiero. Theophraſti Characteres.

Euripidis Oreſtes. Ariſtophanis Nubes.

Epictetus. Antoninus. Cebetis Tabula.

Longinus. Theocritus. Demoſthenes.

Xenophontis Memorabilia.

——— Reſpublica Lacedaemoniorum.

Ariſtotelis Poetica. Demetrius Phalereus

In 32s. pure Greek.

Pindari opera, 3 vols.

Anacreon, Sappho, Alcaeus, et Simonides.

Epictetus.

In Quarto.

C. Julii Caeſaris et A. Hirtii commentarii.

Lucretius. Horatius.

C. Plinii Caecilii Secundi quae ſuperſunt.

M. Minucii Felicis Octavius.

Boetius de Conſolatione Philoſophiae.

In pocket volumes the following Latin authors.

M. Tullii Ciceronis opera omnia, 20 vols.

Lucretius. Terentius. Virgilius.

Horatius, editio 4ta. Juvenalis et Perſius.

Tibullus et Propertius. Plautus, 3 vol.

C. Julii Caeſaris et A. Hirtii commentarii, 3 vols.

C. Nepotis vitae excellentium imperatorum.

M. Minucii Felicis Octavius.

Boetius de Conſolatione Philoſophiae.

C. Plinii Epiſtolarum libri decem, et Panegyricus Trajano dictus, 2 vols.

Poetae Latini Minores. Phaedrus et P. Syrus.

C. Cornelii Taciti opera quae exſtant, ex recenſione Jacobi Gronovii, 4 vols.

Pomponius Mela de Situ Orbis.

V. Paterculi Hiſtoria.

Lately printed;

La Gieruſalemme Liberata di Taſſo, 2 vol.

L'Aminta di Taſſo. Il Paſtor Fido di Guarini.

Le Vicende della Letteratura di C. Denina.